

Turun yliopisto
University of Turku

”JA SINÄ TIEDÄT, ETTÄ TÄÄLLÄ RAHA EI TULE HELPOSTI”

**Muuttoliikkeen rahalähetyksien taustalla
vaikuttava sosiaalinen todellisuus**

Taloussosiologian pro gradu -tutkielma
Master's Thesis
in Economic Sociology

Laatija/Author:
Elli Peltonen

Ohjaajat/Supervisors:
VTT Arttu Saarinen
VTT Erica Åberg

22.11.2024
Turku

Turun yliopiston laatuvarmistuksen mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

☐	Kandidaatintutkielma
☒	Pro gradu -tutkielma
☐	Lisensiaatintutkielma
☐	Väitöskirja

Oppiaine	Taloussosiologia	Päivämäärä	22.11.2024
Tekijä(t)	Elli Peltonen	Sivumäärä	83 + 4 liitesivua
Otsikko	"Ja sinä tiedät, että täällä raha ei tule helposti" – Muuttoliikkeen rahalähetyksien taustalla vaikuttava sosiaalinen todellisuus		
Ohjaaja(t)	VTT Arttu Saarinen, VTT Erica Åberg		

Maailman 281 miljoonasta kansainvälisestä siirtolaisesta noin 200 miljoonaa osallistuu vuosittain rahalähetyksiin eli lähettää taloudellista tukea lähtömaidensa yhteisöille. Rahalähetyksillä on merkittävä rooli globaalissa taloudessa, minkä lisäksi niillä on todistettua kykyä sietää epävarmaa taloustilannetta. Erityisen merkittäviä rahalähetyksiä ovat köyhien maaseutualueiden kotitalouksissa, joissa rahalähetykset muodostavat arviolta 60 prosenttia kotitalouksien kokonaistuloista. Lisäksi rahalähetykset edistävät valtioiden taloudellista vakautta, ja monen valtion bruttokansantuote on riippuvainen rahavirroista.

Rahalähetyksiä koskevaa keskustelua hallitsee kvantitatiivisin menetelmin tehdyt taloudellis-hallinnolliset tutkimukset. Tässä pro gradu -tutkielmassa olen kokenut tärkeäksi nostaa kaksi vähemmälle huomiolle jäänyttä näkökulmaa keskiöön. Ensinnäkin siinä missä rahalähetyksien kehitystä edistävät piirteet on yleisesti tunnustettu, on eriarvoisuutta tuottavien rakenteiden tarkastelu jäänyt sivuun lähes kokonaan. Toiseksi, vaikka taloutta on tarkasteltu monesta kulmasta rahalähetystutkimuksissa, on taloudellisen toiminnan taustalla olevat sosiaaliset tekijät ja yksilön itse antamat merkitykset jääneet vähemmälle tarkastelulle.

Teoreettisessa viitekehyksessä tarkastelen kapitalismin kolonialistisia valtarakenteita ja osoitan, kuinka ne heijastuvat sekä muuttoliikkeeseen että itse rahalähetyksiin. Lisäksi pyrin haastamaan hallinnollisen tarkastelutavan kiinnittämällä huomiota erityisesti erilaisiin rajoihin muuttoliikkeen rahalähetyksien ympärillä. Kvalitatiivisin menetelmin kerätyn aineiston avulla tarkastelen rahalähetyksiä laajemmin osana yksilön sosiaalista, kulttuurista ja ajallista ympäristöä.

Tutkielmani osoittaa, että rahalähetykset ovat taloudellisen toiminnan lisäksi vahvasti sosiaalisiin verkostoihin liittyvä ilmiö. Rahalähetyksillä on usein keskeinen rooli maahan muuttaneiden ylijäämissä arjessa; ne kietoutuvat osaksi identiteettiä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta sisältäen monia yksilöllisiä merkityksiä ja tunteita. Aineistoni perusteella perheen tukeminen rahalähetyksien avulla koettiin merkitykselliseksi, mutta usein siihen liittyi myös velvollisuuden tunne, joka herätti vastaajissa ristiriitaisia ajatuksia. Ajankulun koettiin vaikuttavan rahalähetyksien ohella ihmissuhteisiin, oman elämän rakentamiseen sekä laajemmin hyvinvointiin tavalla, joka olisi tärkeä huomioida entistä enemmän tutkimuksissa. Lisäksi aineistoni osoittaa, ettei rahalähetyksiä useinkaan pidetä kestäväenä pitkän aikavälin ratkaisuna niiden eriarvoisuutta ylläpitävien rakenteiden takia. Tulevaisuudessa on tärkeää tunnistaa aiempaa isommin, miten rahalähetykset kietoutuvat eriarvoisuutta tuottaviin prosesseihin ja tuoda institutionalisoituneen tiedon rinnalle kokonaisvaltaisemmin ilmiöön osallistuvien ihmisten kokemuksia.

Asiasanat	Muuttoliike, rahalähetykset, kapitalismi, kolonialismi, sosiaaliset verkostot, merkitykset, tunteet
Muita tietoja	

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	5
2	MUUTTOLIIKKEEN NYKYTILA	10
3	RAHALÄHETYKSET TALOUDELLISENA ILMIÖNÄ	17
3.1	Rahalähetykset pääomavirtana	17
3.2	Rahalähetyksien maantieteellinen jakautuminen	19
3.3	Rahalähetykskanavat ja -kulut	22
4	RAJAT JA RAJALLISTAMINEN OSANA MUUTTOLIIKETTÄ SEKÄ RAHALÄHETYSILMIÖTÄ	26
4.1	Valtarakenteet rajojen taustalla	27
4.1.1	Kolonialismin rooli kapitalismin kehityksessä	27
4.1.2	Koloniaalien prosessien heijastuminen nykypäivän rajoihin	32
4.2	Rajallistamisen tavat suomalaisessa yhteiskunnassa	34
4.2.1	Lainsäädäntö rajojen tuottajana	34
4.2.2	Rasismi rajojen ylläpitäjänä	38
5	TUTKIMUSASETELMA	42
5.1	Tutkimuskysymykset	42
5.2	Aineisto ja menetelmät	43
5.3	Tutkimuksen eettisyys	48
6	TULOKSET	54
6.1	Ylirajainen elämä ja identiteetti osana muuttoliikettä	54
6.2	Rahalähetykset taloudellisten havaintojen kautta tarkasteltuna	66
6.3	Rahalähetykset osana sosiaalisia verkostoja ja ylirajaista elämää	72
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	78
7.1	Jatkotutkimustarpeet	82
	KIRJALLISUUS	84
	LIITTEET	98
	Liite 1. Kirjoituskutsu	98
	Liite 2. Kirjoituskutsun saateviesti	99
	Liite 3. Haastattelurunko	101

KUVIOT

Kuvio 1 Kansainväliset siirtolaiset maanosittain jakautuneena vuonna 2020 (IOM 2021, 24).....	12
Kuvio 2 Suosituimmat kohdemaat kansainvälisessä muuttoliikkeessä vuonna 2020 (IOM 2021, 25).....	12
Kuvio 3 Suosituimmat lähtömaat kansainvälisessä muuttoliikkeessä vuonna 2020 (IOM 2021,25).....	12
Kuvio 4 Suosituimmat lähtömaat Suomeen suuntautuvassa muuttoliikkeessä vuonna 2022 (Tilastokeskus 2023).	15
Kuvio 5 Ulkomaalaistaustaiset Suomessa taustamaan mukaan vuonna 2023 (Suomen virallinen tilasto: Väestörakenne 31.12.2023).....	15
Kuvio 6 Suomessa vuonna 2023 myönnetyt luvat ulkomaalaistaustaisille henkilöille (Maahanmuuttovirasto 2024a).	16
Kuvio 7 Suorat ulkomaiset sijoitukset, valtioiden virallinen kehitysyhteistyö ja rahalähetykset keskitulotason maihin dollareina, 2000–2023 (World Bank 2024abc).....	17
Kuvio 8 Eniten rahalähetyksiä vastaanottavat maat vuonna 2023. (Ratha ym. 2024, 1–2.)	19
Kuvio 9 Rahalähetyksiä eniten vastaanottavat maat BKT:n mukaan vuonna 2023 (Ratha ym. 2024, 2).	20
Kuvio 10 Rahalähetyksiä eniten lähettävät maat vuonna 2022 (IOM 2024b, 36–37).	20

TAULUKOT

Taulukko 1 Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen	47
---	----

1 JOHDANTO

“So that is how to create a single story, show a people as one thing, as only one thing, over and over again, and that is what they become. It is impossible to talk about the single story without talking about power. -- The single story creates stereotypes, and the problem with stereotypes is not that they are untrue, but that they are incomplete. They make one story become the only story.”

Chimamanda Ngozi Adichie, 2009.

TED Talks puheessaan ”The danger of a single story” Adichie käsittelee sitä, miten haavoittuvia olemme tarinoiden tuottaman tiedon äärellä, ja miten yhden tarinan varaan rakennetuilla totuuksilla on ajatuksiamme vääristävä vaikutus. Adichien puheessa esiin nostamat esimerkit osoittavat, miten yhteen tarinaan uskomalla piirrämme todellisuudessa rajoja toistemme välille ja usein päädyimme keskittymään eroihin sen sijaan, että koittaisimme löytää yhdenvertaisen ihmisyyden äärelle.

Maailmassa on monia aiheita, joissa suositaan yhden tarinan oikeamielisyyttä. Länsimaissa keskustelu muuttoliikkeestä on kenties yksi tämän hetken voimakkaimmista esimerkeistä tällaisen yksipuolisen tarinan rakentamisesta. Kasvavissa määrin muuttoliikettä hallitaan ideologisten näkökulmien pohjalta, jolloin keskiössä ei useinkaan ole ihmisyyden kunnioittaminen, vaan valta-asetelmien säilyttäminen. Kun näin toimitaan, liivutaan koko ajan kauemmas perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisesta ja kauemmas niistä ihmisistä, joita rakennettu yksipuolinen tarina koskettaa. Yhden tarinan suosiminen heijastaa usein juuri valta-asetelmia ja etuoikeuksia samalla vääristäen, syrjien, toiseuttaen ja epäinhimillistäen ihmisiä tarinan takana.

Kun aloitin tämän pro gradu -tutkielman, halusin tarkastella muuttoliikkeen nykydiskursia kriittisesti ja etsiä uusia tarinoita valtavirran yksipuolisen narratiivin rinnalle. Niin muuttoliikettä kuin tarkemmin rahalähetyksiä on tutkittu pitkälti tietyistä hallitsevista näkökulmista lähtöisin, mikä lisää toki ymmärrystä ilmiöistä, mutta ei aina tarpeeksi monipuolisesti ja laajasti. Kokonaisvaltaisemman ymmärryksen takaamiseksi tarvitaan lisää tarinoita ja kykyä reflektoida niitä valta-asetelmia, jotka ylläpitävät yhden tarinan vahvaa asemaa, mikä heijastuu myös tehtyyn politiikkaan ja jatkuvasti uudelleen määriteltyihin rajoihin. Tämä koskee sekä laajemmin muuttoliikettä että sen sivuilmiöitä, kuten rahalähetyksiä, johon tässä tutkielmassa keskityn.

Maailman 281 miljoonasta kansainvälisestä siirtolaisesta noin 200 miljoonaa osallistuu vuosittain rahalähetyksiin eli lähettää taloudellista tukea lähtömaansa- ja

alueidensa yhteisöille. Näillä rahalähetyksillä tuetaan suoraan arviolta 800 miljoonaa ihmistä, ja sekä lähettäjät että vastaanottajat yhteenlaskettuna rahalähetyksiä koskettaa arviolta miljardia ihmistä maailmassa. Jo 1990-luvun puolivälin jälkeen rahalähetykset ovat olleet merkittävämpiä kuin valtioiden virallinen kehitysyhteistyö ja monissa matalan- ja keskitulotason maissa ne ovat vakaampia tulonlähteitä kuin yksityiset pääomavirrat. (IFAD 2023.)

Erityisen merkittäviä rahalähetysvirrat ovat köyhien maaseutualueiden kotitalouksissa, joissa rahalähetyksien kokonaismerkitys on kaikista suurin köyhyyden vähentäjänä ja kehityksen edistäjänä, sillä rahalähetykset muodostavat arviolta 60 prosenttia näiden kotitalouksien kokonaistuloista. Kotitalouksien lisäksi rahalähetyksillä on valtioiden talouteen merkittävä vaikutus. Moni valtio hyötyy rahalähetyksiä liikenteestä ja yli 70 maan kohdalla rahalähetykset kattavat vähintään 4 prosenttia maan bruttokansantuotteesta (BKT). Useiden kymmenien maiden kohdalla puhutaan parinkymmenen prosentin osuuksista BKT:ssä. (IFAD 2023.)

Rahalähetyksiä on kuvattu muuttoliikkeen hyväksi puoleksi juuri kehitystä edistävän näkökulman vuoksi. Tätä kehitystä edistävää puolta on korostettu niin lähtömaiden, vastaanottajamaiden kuin itse siirtolaisten näkökulmasta. Siirtolaisia vastaanottavissa maissa kehitystä edistäväksi piirteeksi luonnehditaan usein vaikutukset väestörakenteen tasapainottamiseen sekä työvoimapulan paikkaamiseen. Toisaalta itse siirtolaisen kohdalla tapahtuu usein elintason nousua, kun muuttoliike suuntautuu ennen kaikkea matalan- ja keskitulotason maista korkean tulotason maihin. Työllistymisen myötä kasvavat tulot näkyvät rahalähetyksiä liikenteessä, josta kotitaloudet lähtömaissa hyötyvät, valtioiden taloutta unohtamatta. Suoran taloudellisen tuen lisäksi on havaittu, että siirtolaiset investoivat lähtömaihinsa usein myös tietotaitoa ja mahdollisen paluumuuton yhteydessä vievät mukanaan koulutusta ja työkokemusta ulkomailta. (King & Lulle 2016, 91–92.)

Rahalähetyksien taloudelliseen kokoon ja kehitystä edistäviin piirteisiin on pitkään keskitytty aihetta koskevassa keskustelussa sekä tutkimuksessa. Näiden rinnalla on kuitenkin kaksi näkökulmaa, jotka ovat jääneet vähemmälle huomiolle, ja joista tässä tutkielmassa olen erityisesti kiinnostunut. Ensinnäkin siinä missä rahalähetyksiä liikenteen kehitystä edistävät piirteet on yleisesti tunnustettu, on eriarvoisuutta tuottavien rakenteiden tarkastelu jäänyt sivuun lähes kokonaan. Samalla kun rahalähetyksistä haetaan apua kehityksen edistämiseen ja eriarvoisten rakenteiden purkamiseen, kolonialistisia prosesseja (esim. työvoiman ja talouden hyväksikäyttö, luonnonvarojen riisto, valtasuhteet valtioiden välillä) sisältävä kapitalistinen maailmanjärjestelmä uusintaa eriarvoisuutta muodostaen riippuvuussuhteita, joiden voidaan nähdä olevan osa eriarvoisuuden muodostumisen ongelmaa. Tämä heijastuu myös rahalähetyksiä liikenteeseen.

Toiseksi, vaikka taloutta on tarkasteltu monesta kulmasta rahalähetystutkimuksissa, niin taloudellisen toiminnan taustalla olevat sosiaaliset tekijät ja yksilön itse antamat merkitykset jäävät usein vähemmälle tarkastelulle. Rahalähetyksien perustuessa kuitenkin vahvasti sosiaalisten verkostojen olemassaololle ja ylläpidolle, on tärkeää laajentaa taloudellinen tarkastelu kokonaisvaltaisemmin kohti ilmiön taustalta löytyviin merkityksiin ja tunteisiin, joita yksilöt antavat.

Tässä pro gradu -tutkielmassa nostan nämä kaksi vähemmälle huomiolle jäänyttä näkökulmaa keskiöön. Teoreettisessa viitekehetyksessä avaan muuttoliikkeen rahalähetyksiä taloudellisena ilmiönä sekä tarkastelen rahalähetyksien toimintaympäristöä makrotasolla. Tähän liittyy olennaisesti rahalähetyksien tarkastelu osana kapitalistista maailmanjärjestystä, johon kuuluu myös kolonialististen prosessien olemassaolo. Pyrin haastamaan hallinnollisen tarkastelutavan ja kiinnitän huomiota erityisesti erilaisiin rajoihin muuttoliikkeen rahalähetyksien ympärillä.

Aineistoni avulla havainnollistan sitä mikrotason toimintaympäristöä, johon rahalähetykset paikantuvat yksilöiden elämässä. Aineistoni, joka on kerätty sekä kirjoituskutsulla että haastatteluilla, tavoitteena on nostaa keskiöön rahalähetyksien sosiaalinen puoli, ja tarkastella yksilöiden subjektiivisia ajatuksia, kokemuksia ja tunteita rahalähetyksien ympärillä. Nämä heijastelevat paitsi rahalähetyksien motiiveja, niin myös tarkemmin yksilöiden elämässä vaikuttavia sosiaalisia tekijöitä. Aineiston koko ei tähtää laajaan otantaan, vaan keskittyy pienen joukon välittämien tarinoiden kautta laajentamaan käsitystä ilmiöstä, joka koskettaa joka seitsemää ihmistä maailmassa, ja silti jää valtavirrassa usein tuntemattomaksi. Tarkastelen rahalähetyksiä osana ylijärjestyksen yhteydenpitoa ja toivon tuovani keskusteluun taloussosiologialle ominaisen tulokulman, missä taloudellista toimintaa tarkastellaan osana yksilön sosiaalista, kulttuurista ja ajallista ympäristöä.

Paikannan tutkielmani lähtökohdan kriittisen tutkimuksen pariin. Seikkula & Keskinen (2021, 12–14) kuvaavat, miten rasismia, rodullistamista ja valkoisuutta kriittisesti tarkasteleva tutkimus keskittyy institutionaalisten käytäntöjen, lainsäädäntöjen ja niiden taustalla vaikuttavien ajatustapojen kyseenalaistamiseen. Täten tutkimuskohdetta lähestytään eri suunnasta kuin hallinnollisessa näkökulmassa. Osa muuttoliiketutkimuksesta on omaksunut hallinnollisen logiikan näkökulmaksi, mikä tavoittelee kontrollia, eikä siten paikannu osaksi sosiaalista oikeudenmukaisuutta tavoittelevaa yhteiskunnallista tutkimusta. Kriittinen tutkimus analysoi ja havainnollistaa, miten erilaiset toimintamallit, puhutavat ja käytännöt kytkeytyvät rodullistamisen ja eriarvoistamisen prosesseihin. Lisäksi he kuvaavat kriittisen tutkimuksen traditiota sen kautta, että tutkimuksen tehtävä on paitsi tuottaa yhteiskunnallista tietoa, niin myös osallistua yhteiskunnallista muutosta tavoitteleviin kamppailuihin.

Se, missä määrin yksittäinen pro gradu -tutkielma voi todellisuudessa osallistua yhteiskunnallista muutosta tavoitteleviin kamppailuihin, jää vähäiseksi. Tausta-ajatuksena se on kuitenkin ohjannut tutkielmaa läpi prosessin. Lisäksi rahälähetystyksiä kokonaisuudessaan on tutkittu todella vähän suomen kielellä, saati keskitytty niihin näkökulmiin, joihin itse keskityn. Yhteiskunnallisen keskustelun lisäämisen näkökulmasta suomen kielistä tutkimusta tarvitaan vielä paljon lisää. Lisäksi Suomessa hallinnollisen tarkastelutavan kasvaessa yhä enemmän, koen erityisen tärkeäksi välittää tietoa yksilöiltä, joiden omien kokemusten kuuleminen jätetään yhteiskunnassa tietoisesti sivuosaan. Ajattelen, että tutkielmani toimii ikään kuin keskustelun avaajana, jota toivon tulevaisuudessa jatkotutkittavan merkittävästi.

Tutkimusasetelman kannalta on ollut olennaista tarkastella omaa valta-asemaani suhteessa tutkittaviin. Olen väistämättä jatkumoa valta-asetelmien olemassaololle, kun valkoisena, keskiluokkaisena korkeakouluopiskelijana tutkin aihetta, joka ei kosketa minua, vaan marginalisoituja ruskeita ihmisiä (termillä ”ruskeat” viitataan ihonväriä tai etnisyyttä laajemmin rodullistettuihin ihmisiin Koko Hubaran (2017, 27) määritelmän mukaan). Avaan eettisiä pohdintoja tarkemmin luvussa 5. Tutkielmantekoprosessi on saanut välillä kyseenalaistamaan tutkimusasetelmaa sen toisintavien valta-asetelmien vuoksi. Toivon, että pystyn työlläni kunnioittamaan kaikkia tarinansa minulle jakaneita tiedontuottajia aineistossani. Lisäksi toivon, että rajojen pystyttämisen sijaan olen osannut reflektoida omaa asemaani, tunnistaa risteäviä etuoikeuksia ja antaa tilaa heille, joiden sanojen kautta itse olen saanut oppia. Tätä tutkielmaa tehdessäni sain kohdata ihmisiä, kuulla tarinoita ja jakaa hetkiä, joissa ei piirretty rajoja vaan etsittiin tietä toisen luo. Olen kiittolinen luottamuksesta ja toivon, että näiden ihmisten tarinoiden kirjaajana onnistun osaltani haastamaan yhden tarinan narratiivia, josta alun sitaatissa puhuttiin.

Tutkielmani etenee siten, että kaksi ensimmäistä teorialukua tähtäävät muuttoliikkeen rahälähetysten taloudellisen ulottuvuuden ymmärtämiseen. Luvussa 2 avaun muuttoliikettä koskevia ajankohtaisia lukuja. Tarkastelen muuttoliikettä niin globaalisti kuin Suomeen suuntautuvan muuttoliikkeen kautta. Muuttoliikkeen alueellinen tarkastelu heijastaa taloudellisen eriarvoisuuden jakautumista globaalisti, mikä on työperäisen muuttoliikkeen ja siten myös rahälähetysten kannalta oleellista. Toisaalta pakkomuuton kasvava osuus muuttoliikkeestä heijastaa äkillisen taloudellisen tuen tarvetta jälleenrakennuksessa ja menetettyjen tuhojen paikkaamisessa, johon rahälähetysliikenne usein vastaa korotetuilla summilla. Luvussa 3 siirryn tarkastelemaan syvemmin muuttoliikkeen rahälähetystyksiä. Avaan ilmiön suuruutta, maantieteellistä jakautumista, rahan lähettämiseen liittyviä rajapintoja sekä rahälähetysten kehitystä edistäviä piirteitä tarkemmin.

Luvussa 4 keskityn siihen toimintaympäristöön, joka jatkuvasti muovaa rahalähetyksiä. Tarkastelen kriittisesti erilaisia valta-asetelmia, jotka heijastuvat valtioiden välillä ja sisällä muodostaen makrotason näkökulman rahalähetyksien ympärille. Tässä luvussa osoitan, miten kolonialistiset prosessit tulisi nähdä osana kapitalistista talousjärjestelmää, ja miten erilaisin hallinnollisin keinoin muuttoliikkeestä luodaan yhden tarinan mallia, jolla pyritään oikeuttamaan näiden toimien käyttö. Tässä luvussa tarkastelen lisäksi kriittisesti suomalaisen yhteiskunnan maahanmuuttodiskurssia, hallintaan tähtäävää maahanmuuttopolitiikkaa ja esimerkiksi työntekemiseen vaikuttavia reunaehtoja, jotka muovaavat rahalähetyksiä.

Luvussa 5 esittelen tutkimusasetelman ja tutkimuskysymykseni sekä kuvaan aineistonkeruuta ja -analyysiä. Tässä luvussa pohdin lisäksi tutkimusasetelmani eettisiä kysymyksiä. Luvussa 6 keskityn tulosten tarkasteluun ja esitän aineiston analyysin pohjalta saadut tulokset. Aineistoni koostuu seitsemästä kirjoituksesta sekä neljästä haastattelusta. Tulokset havainnollistavat sosiaalisesti koodatun toiminnan vaikutusta rahalähetyksiin, joka luvun 4 tavoin muodostaa rahalähetyksiä, nyt vain mikrotason näkökulmasta. Luvussa 7 tiivistän tulokset ja pohdin tutkimustuloksiani laajemmin osana ilmiötä.

2 MUUTTOLIIKKEEN NYKYTILA

Ilman muuttoliikettä ei olisi rahalähetysilmiötä, ja tästä syystä aloitan tämän tutkielman tarkastelemalla muuttoliikkeen nykytilaa. Nojaan luvussa pääosin tilastoituihin tietoihin, ja esittämiäni lukuja tarkastellessa on tärkeä tiedostaa, että monet käytössä olevat tilastot muuttoliikkeestä nojaavat edelleen alku vuonna 2020 kerättyyn tietoon. Tätä tutkielmaa kirjoittaessa uusia tilastoja muuttoliikkeestä COVID 19-pandemian jälkeen ei ole vielä kattavasti saatavilla. Lisäksi muuttoliikkeen tiedonkeruu kohtaa monia haasteita, jotka vaikuttavat liikkeellä olevien ihmisten määrän arviointiin.

Monet maat keskittyvät enemmän maahanmuuttovirtoihin kuin poismuuttoihin, ja osa tilastoi vain saapumiset jättäen lähdöt kokonaan huomiotta (IOM 2021, 29). On myös havaittu, että muuttoliikkeen erottaminen matkailusta tai liikematkoista on ajoittain haastavaa (Skeldon 2017, 7–9), mikä johtuu esimerkiksi vapaan liikkumisen sopimuksista, kuten Schengen-sopimuksesta Euroopassa ja ECOWAS-sopimuksesta Länsi-Afrikassa. Lisäksi muuttoliikkeen seuranta vaatii huomattavia resursseja sekä oikeanlaista infrastruktuuria ja viestintätekniikkaa, mikä asettaa matalan ja keskitulotason maat eriarvoiseen asemaan korkean tulotason maiden rinnalla (IOM 2021, 29). Monilla mailla on lisäksi maantieteellisesti haastavat rajat, mikä vaikeuttaa rajojen valvontaa ja vaikuttaa erityisesti epävirallisen muuttoliikkeen tilastointiin (Gallagher & McAuliffe 2016, 211).

Maailmassa on noin 281 miljoonaa kansainvälistä siirtolaista, mikä vastaa 3,6 prosenttia koko maailman väestöstä. Vaikka muuttoliikkeessä on kyse ”ikivanhasta” ilmiöstä, on se kiihtynyt globalisaation myötä merkittävästi. Työvoiman sekä tavaroiden ja pääoman suurempi liikkuvuus on yhteydessä myös ihmisten liikkumiseen, minkä lisäksi esimerkiksi erilaiset konfliktit ja ilmastonmuutoksen kiihdyttämät ympäristökatastrofit vaikuttavat nykyhetken muuttoliikkeen luonteeseen merkittävästi. Viimeiset 50 vuotta kansainvälisen muuttoliikkeen koko on ollut kasvussa. Vuodesta 2000 vuoteen 2020 kansainvälisten siirtolaisten osuus kasvoi yhteensä 108 miljoonalla, joista pakolaisten kasvuosuus oli 12,4 miljoonaa ja maiden sisäiseen pakkomuuttoon joutuneiden määrän kasvuosuus oli 34 miljoonaa. (IOM 2021, 10, 21.) On kuitenkin tärkeä huomata se, että valtaosa maailman ihmisistä ei edelleenkään osallistu muuttoliikkeeseen sen kasvavasta koosta huolimatta. Lisäksi muuttoliike vaatii taloudellisia resursseja, jolloin useinkaan kaikista köyhimmillä ei ole mahdollisuutta muuttaa (World Bank 2011).

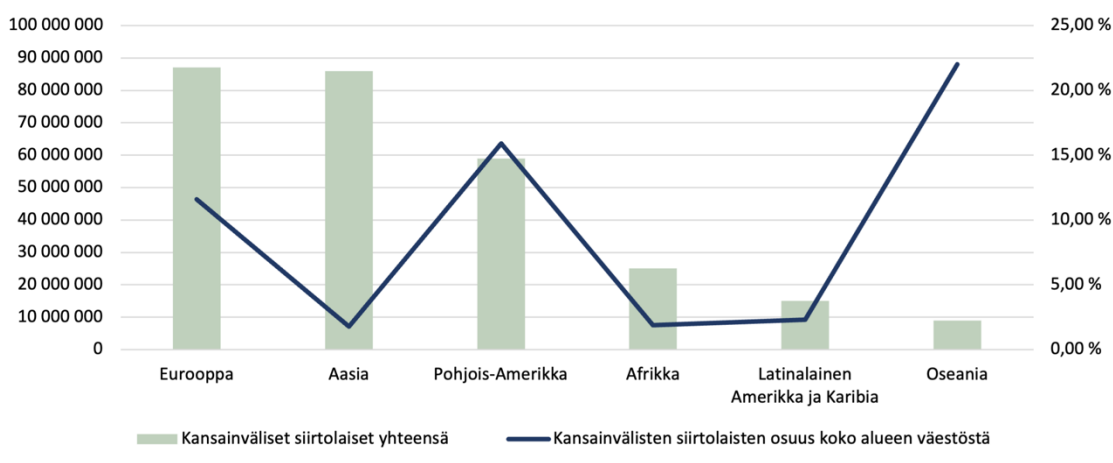
Muuttoliikettä tarkastellaan usein vapaaehtoisen muuton sekä pakkomuuton kautta. Työ- ja koulutusperäinen sekä perhesyistä tapahtuva muuttoliike kuuluvat vapaaehtoisen, suunnitellun muuttoliikkeen alle. Muuttoliikettä tapahtuu kuitenkin yhä enemmän tahdosta riippumatta, jolloin puhutaan pakkomuutosta. Erilaiset aseelliset ja poliittiset

konfliktit, ilmastonmuutoksen seuraukset, köyhyys, väestörakenteen epätasapaino ja kasvava eriarvoisuus sekä ympäristökatastrofit ja ihmisoikeusrikkomukset ovat esimerkiksi syitä, jotka pakottavat ihmisiä lähtemään pois kodeistaan. (IOM 2024a.)

Suurin osa maailman siirtolaisista muuttaa vapaaehtoisesti ja useimmiten parempien työmahdollisuuksien perässä. Arviolta 60 prosenttia kansainvälisistä siirtolaisista on työperäisiä muuttajia, ja heistä noin kaksi kolmasosaa on muuttanut korkean tulotason maihin. Korkean tulotason maat ovat olleet muuttoliikkeen kohteena suosituimpia jo pitkään, mutta viime vuosina keskitulotason maat ovat kasvattaneet suosiota kohdemaana samaan aikaan kuin korkean tulotason maissa on tapahtunut laskua. Tämä voi johtua esimerkiksi korkean tulotason maissa tapahtuneista maahanmuuttoa koskevista lainsäädännöllisistä muutoksista sekä keskitulotason maiden taloudellisesta kasvusta. (IOM 2021, 36.)

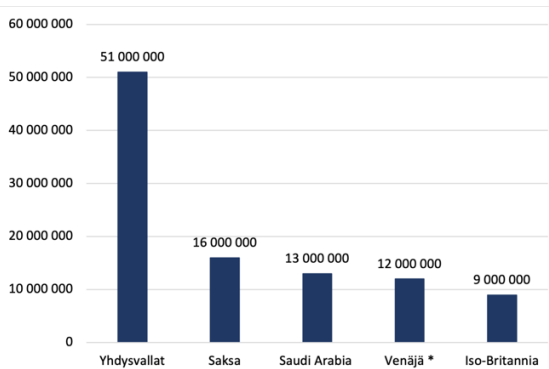
Kansainvälisen muuttoliikkeen lisäksi maiden sisäinen muuttoliike on rahalähetyksien kannalta merkittävää, sillä usein se suuntautuu köyhemmiltä maaseutualueilta kaupunkeihin, joissa on paremmat työllistymismahdollisuudet. Tällöin muuttoliikkeen taustasyyt ovat usein taloudellisia ja osa saaduista tuloista lähetetään takaisin kotiyhteisölle, kuten kansainvälisessä muuttoliikkeessäkin. Keskityn kuitenkin pääasiassa jälkimmäiseen tässä tutkielmassa ja avaan ilmiötä enemmän luvussa 3.

Kansainvälisestä muuttoliikkeestä merkittävä osa suuntautuu Eurooppaan, Aasiaan ja Pohjois-Amerikkaan, kuten kuvioista 1 voi nähdä. Euroopassa on arviolta 87 miljoonaa siirtolaista, mikä vastaa noin kolmasosaa kaikista kansainvälisistä siirtolaisista. Seuraavana tulee Aasia 86 miljoonalla kansainvälisellä siirtolaisella ja sitten Pohjois-Amerikka 59 miljoonalla kansainvälisellä siirtolaisella. Maantieteellisesti vähiten siirtolaisia asuu Oseaniassa lukeman ollessa 9 miljoonaa. Kuitenkin, kun tarkastellaan siirtolaisten osuutta koko väestössä, on Oseaniassa suurin siirtolaisten väestöosuus koko maailmassa sen ollessa 22 prosenttia. Seuraavana tulee Pohjois-Amerikka, missä siirtolaiset muodostavat 15,9 prosentin osuuden koko väestössä ja kolmantena Eurooppa 11,6 prosentin osuudella. Latinalaisessa Amerikassa ja Karibiassa, Afrikassa sekä Aasiassa kansainväliset siirtolaiset muodostavat koko väestöstä noin 2 prosentin osuuden. (IOM 2021, 24.)

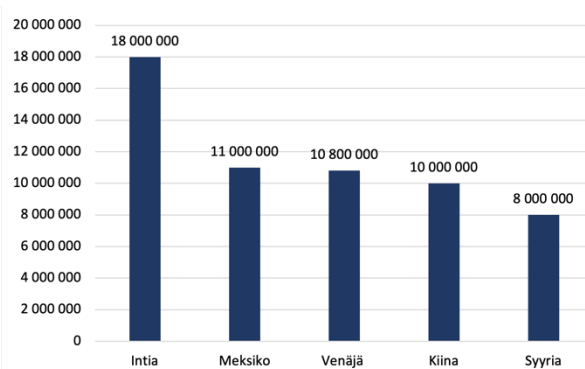

Kuvio 1 Kansainväliset siirtolaiset maanosittain jakautuneena vuonna 2020 (IOM 2021, 24).

Kansainvälisen muuttoliikkeen suosituimmat kohdemaat vuonna 2020 olivat Yhdysvallat, Saksa, Saudi Arabia, Venäjä ja Iso-Britannia (kuvio 2). Muuttoliike Venäjälle on kuitenkin tyrehtynyt tuon jälkeen Venäjän aloittaessa hyökkäyssodan Ukrainaan. Yhdysvallat ovat olleet viimeiset 50 vuotta suosituin muuttoliikkeen kohde ja siellä on merkittävästi eniten kansainvälisiä siirtolaisia, kun vertailussa on yksittäiset maat. Kansainvälisten siirtolaisten osuus seuraavana tulevassa Saksassa on arviolta 16 miljoonaa ja kolmantena olevassa Saudi-Arabiassa arviolta 13 miljoonaa. Suurimpia kansainvälisen muuttoliikkeen lähtömaita ovat Intia, Meksiko, Venäjä, Kiina ja Syyria (kuvio 3). Lähes 18 miljoonaa intialaista asuu valtion rajojen ulkopuolella muodostaen maailman suurimman maastamuuttoväestön. (IOM 2021, 25.)

Kuvio 2 Suosituimmat kohdemaat kansainvälisessä muuttoliikkeessä vuonna 2020 (IOM 2021, 25).

Kuvio 3 Suosituimmat lähtömaat kansainvälisessä muuttoliikkeessä vuonna 2020 (IOM 2021,25).

Edellä esiin nostamani muuttoliikkeen suosituimmat kohdemaat edustavat ennen kaikkea parempia työllisyysmahdollisuuksia ja maailmanpoliittisesti merkittäviä valtioita, joilla on taloudellinen valta-asema moniin matalan- ja keskitulotason maihin verrattuna. Ja

juuri matalan- ja keskitulotason maat edustavat suurimpia muuttoliikkeen lähtömaita, joiden väestö on suuri ja yhteiskunnallinen rakenne usein eriarvoinen. Muuttoliikkeen suuntautuminen juuri näin heijastaa maailmanjärjestelmää, jossa korkeantulotason mailla on merkittävä rooli sen suhteen, miten ja millaiseksi muuttoliike muovautuu.

Vaikka suurin osa muuttajista muuttaa vapaaehtoisesti ja suunnitellusti, on pakkomuuttoon joutuneiden ihmisten määrä ollut merkittävässä kasvussa viime vuosina. Vuonna 2023 maailmassa oli arviolta 110 miljoonaa pakkomuuttoon joutunutta, josta 62,5 miljoonaa eli maansisäisessä paossa, 36,4 miljoonaa pakolaisena, 6,1 miljoonaa turvapaikanhakijana ja 5,3 miljoonaa kansainvälisen avun tarvitsijana jostain muusta syystä (UNHCR 2023). Ajallista muutosta tarkastellessa vuonna 2022 todettiin, että maan sisäisessä paossa eli 20 prosenttia enemmän ihmisiä kuin edeltävänä vuonna 2021, minkä lisäksi tuona samana vuonna ihmisiä joutui sisäiseen pakkomuuttoon yli puolet enemmän kuin vuonna 2021, vuosittaisen eron ollessa suurin koskaan. (IDMC 2023, 3–4.)

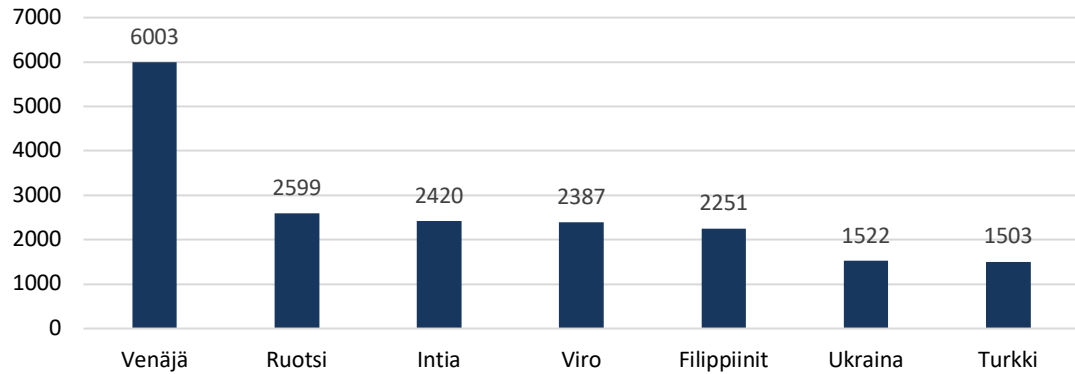
Pakkomuuttoon joutuneiden ihmisten määrän kasvu osoittaa, miten moni joutuu yllättäen jättämään kotinsa. Samaan aikaan, kun hädässä olevien ihmisten määrä maailmassa kasvaa, monet korkean tulotason maat ovat alkaneet rajoittamaan siirtolaisten pääsyä maihinsa ja äärioikeiston poliittinen nousu on tarkoittanut kiristynyttä maahanmuuttopolitiikkaa, joka koskee ennen kaikkea juuri pakolaisia sekä turvapaikanhakijoita. Kuten edellisessä kappaleessa nostin esiin, useimmiten muuttoliike suuntautuu matalan- ja keskitulotason maista korkean tulotason maihin eli hauraammista valtioista vakaampiin. Kuitenkin, kun korkean tulotason maat ovat alkaneet rajoittamaan pääsyä rajojensa sisälle, tarkoittaa se pakkomuuttoon joutuneiden ihmisten jättämistä ilman suoja.

Maan sisäistä pakkomuuttoa tarkastellaan usein kahdella tavalla: lähtösyynä konfliktit ja väkivalta tai lähtösyynä katastrofit. Konfliktien ja väkivallan vuoksi maan sisäiseen pakkomuuttoon joutuneiden henkilöiden kokonaismäärä on kasvanut jyrkästi vuodesta 2010. Suurin osa konfliktien ja väkivallan takia pakkomuuttoon joutuneista ihmisistä asuu vain 10 maassa maailmassa. Vuonna 2020 näitä maita olivat Syyria, Kongo, Kolumbia, Jemen, Afganistan, Somalia, Nigeria, Sudan, Etiopia ja Etelä-Sudan. (IOM 2021, 50.) Vuoteen 2022 mennessä listalle on kivunnut lisäksi Ukraina Venäjän aloittaman hyökkäyssodan takia (IDMC 2023, 3). Erilaisista katastrofeista aiheutuva pakkomuutto levittäytyy konflikteja ja väkivaltaa laajemmille alueille ja vaikuttaa yhä useammissa maissa. Vuonna 2020 katastrofit aiheuttivat pakkomuuttoa 144 maassa, joista valtaosa johtui säähän liittyvistä katastrofeista, kuten myrskyistä ja tulvista. Vaikka kokonaisuudessaan maan sisäiseen pakkomuuttoon joutuneita on enemmän konfliktien ja väkivallan seurauksena, on viime vuosina selvästi lisääntynyt katastrofien aiheuttama pakkomuutto. (IOM 2021, 4, 45, 50–54).

Erityisesti juuri pakkomuuttoon johtaneiden syiden kasvu ja epävarma maailmantilanne osoittavat, miten nopeasti syyt muuttoliikkeelle voivat ilmaantua. Muuttoliikkeen oletetaan jatkavan kasvuaan tulevaisuudessa, mikä asettaa ihmiset muuttoliikkeessä jatkuvien neuvottelujen keskelle, kun valtiot yrittävät ratkaista omia linjauksiaan suhteessa maahanmuuttoon. Nämä neuvottelut sisältävät valta-asetelmia sillä samaan aikaan, kun useissa vauraissa länsimaissa käydään keskustelua rajavalvonnan lisäämisestä ja maahanmuuton rajoittamisesta sisäisen turvallisuuden nimissä, suurin osa pakolaisista jää todellisuudessa lähtömaan naapurimaihin eikä edes saavu länsimaihin. YK:n pakolaisjärjestön mukaan matalan- ja keskitulotason maissa, joilla usein on jo valmiiksi hauraat yhteiskuntarakenteet, asuu 76 prosenttia kaikista pakolaisista ja kansainvälistä suojelua tarvitsevista ihmisistä. (IOM 2021, 45–46; IOM 2024b, 43.)

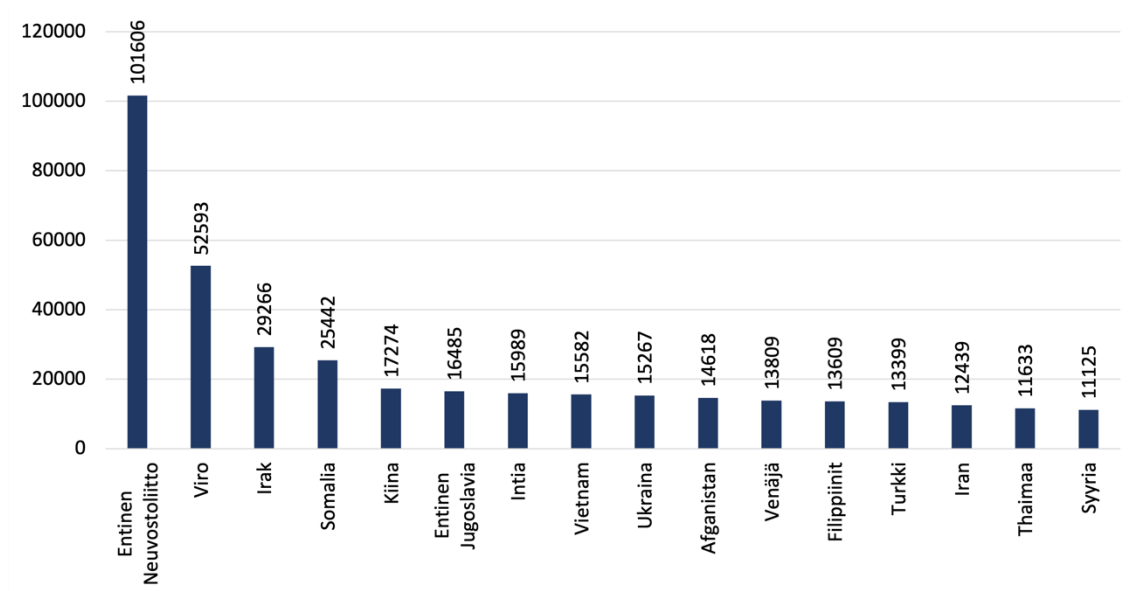
Suomeen suuntautuva muuttoliike on hyvin maltillista verrattuna globaaleihin muuttovirtoihin, mutta viimeisenä parina vuotena maahanmuuttoja on ollut aiempaa enemmän. Tavallisesti maahanmuuttoja Suomeen on ollut vuosittain hieman päälle 30 000, mutta vuonna 2022 Suomeen muutti noin 50 000 henkeä ja vuonna 2023 noin 72 000 henkeä. Suurin yksittäinen selittävä tekijä muuttoliikkeen kasvulle vuosien 2022 ja 2023 välillä on Suomeen tilapäisen suojelun nojalla tulleet ukrainalaiset, joilla on ollut mahdollisuus hakea kotikuntaa Suomesta vuoden maassa oleskelun jälkeen. Maahanmuuttoa koskevissa kokonaistilastoissa näkyvät vain kotikunnan saaneet muuttajat. (Tilastokeskus 2024a.) Vuonna 2023 Suomessa myönnettiin tilapäistä suojelua lähes 19 000 Ukrainasta paenneelle. Luku on edelleen merkittävä, vaikkakin jo huomattavasti pienempi kuin vuonna 2022, jolloin tilapäistä suojelua myönnettiin noin 45 000 ukrainalaiselle. (Tilastokeskus 2023; Maahanmuuttovirasto 2024a.)

Venäjän vaikutus muuttoliiketilastoissa näkyy lisäksi siinä, että vuonna 2022 eniten Suomeen muutettiin Venäjältä ja määrällisesti luku oli suurempi kuin 30 vuoteen. Tuon vuoden tilastoissa ei kuitenkaan näy vielä ukrainalaiset, sillä heillä ei tuohon aikaan ollut vielä mahdollisuutta hakea kotikuntaa ja siten tulla huomioiduksi tilastoissa. Venäjän jälkeen suuria maahanmuuttomaita ovat olleet Ruotsi, Intia, Viro ja Filippiinit (kuvio 4). Myös muuttoliike Turkista on ollut kasvussa. (Tilastokeskus 2023.)

Kuvio 4 Suosituimmat lähtömaat Suomeen suuntautuvassa muuttoliikkeessä vuonna 2022 (Tilastokeskus 2023).

Entisestä Neuvostoliitosta tulleet siirtolaiset muodostavat Suomessa suurimman ulkomaalaistaustaisten ryhmän. Toinen kooltaan merkittävä ryhmä muodostuu Virosta muuttaneista. Kolmanneksi ja neljänneksi suurimmat ryhmät muodostavat Irakista ja Somaliasta saapuneet siirtolaiset. Kuvio 5 havainnollistaa eri ryhmien kokoa. (Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne.) Ulkomaalaistaustaisiksi lasketaan kaikki sellaiset henkilöt, joiden molemmat vanhemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla. Suomessa syntyneet henkilöt, joilla toinen vanhemmista on ulkomaalaistaustainen, lasketaan suomalaistaustaiseksi. (Tilastokeskus 2024b.)

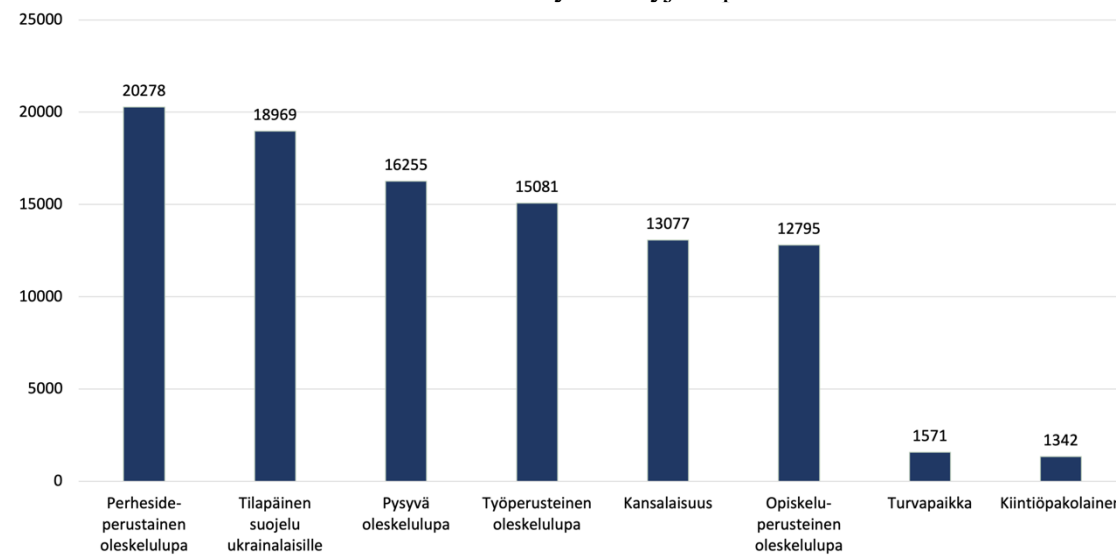
Kuvio 5 Ulkomaalaistaustaiset Suomessa taustamaan mukaan vuonna 2023 (Suomen virallinen tilasto: Väestörakenne 31.12.2023).

Suomen hallituksen uusimmassa hallitusohjelmassa on kirjauksia kansalaisuuden ehtojen kiristymisestä, mikä on aiheuttanut kansalaisuushakemusten määrässä merkittävän nousun (ks. luku 4.2.1) (Maahanmuuttovirasto 2024b). Suomessa kansalaisuushakemuksissa

korostuu lähtömaina Venäjä, Irak, Syyria, Afganistan ja Somalia, joiden lisäksi muuttoliike Sri Lankalta ja Bangladeshista on ollut myös kasvussa (Tilastokeskus 2024c).

Suomen väestörakenteen kannalta työperäinen maahanmuutto on avainasemassa huoltosuhteen ylläpitämiseksi. Työperäinen maahanmuutto laski vuodesta 2022 vuoteen 2023 hieman, mutta oli silti korkeampaa kuin aiemmin. Eniten työperusteisia hakemuksia jätettiin Filippiineiltä, Venäjältä, Intiasta ja Kiinasta. Intian kansalaiset jättivät lisäksi eniten erityisasiantuntijoiden oleskelulupahakemuksia. Työperusteisen muuttoliikkeen rinnalla muuttoliike opiskelu- tai perhesyistä on kasvussa. Perhesidehakemuksia tarkastellessa lähtömaina korostuvat Sri Lanka, Venäjä, Intia, Filippiinit ja Bangladesh, ja perhesidehakemukset ovat kasvaneet samassa suhteessa työ- ja opiskeluperusteisten hakemusten kanssa. (Maahanmuuttovirasto 2024a.) Useat asiantuntijat ovat kuitenkin esittäneet huolensa Suomen houkuttelevuudesta maahanmuuton kohteena tulevaisuudessa, sillä nykyinen hallitus on lakiesityksillään tekemässä Suomeen muuttamisesta, täällä olemisesta, kotoutumisesta ja työnteosta entistä haastavampaa ulkomaalaistaustaisille henkilöille. Avaan tätä enemmän luvussa 4.

Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden määrä Suomessa on verrattain hyvin vähäistä, vaikka poliittinen keskustelu keskittyy suuressa määrin juuri pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden maahan pääsyn rajoittamiseen. Vuonna 2023 Suomi myönsi turvapaikan 1571 henkilölle, kun hakemuksia jätettiin yhteensä 5372. Eniten turvapaikkahakemuksia jätettiin Somaliasta, Syyriasta, Venäjältä, Afganistanista, Turkista ja Irakista. Lisäksi Suomeen saapui kiintiöpakolaisia 1342. (Maahanmuuttovirasto 2024a.) Kuvio 6 havainnollistaa ulkomaalaistaustaisille henkilöille myönnettyjä lupia Suomessa vuonna 2023.

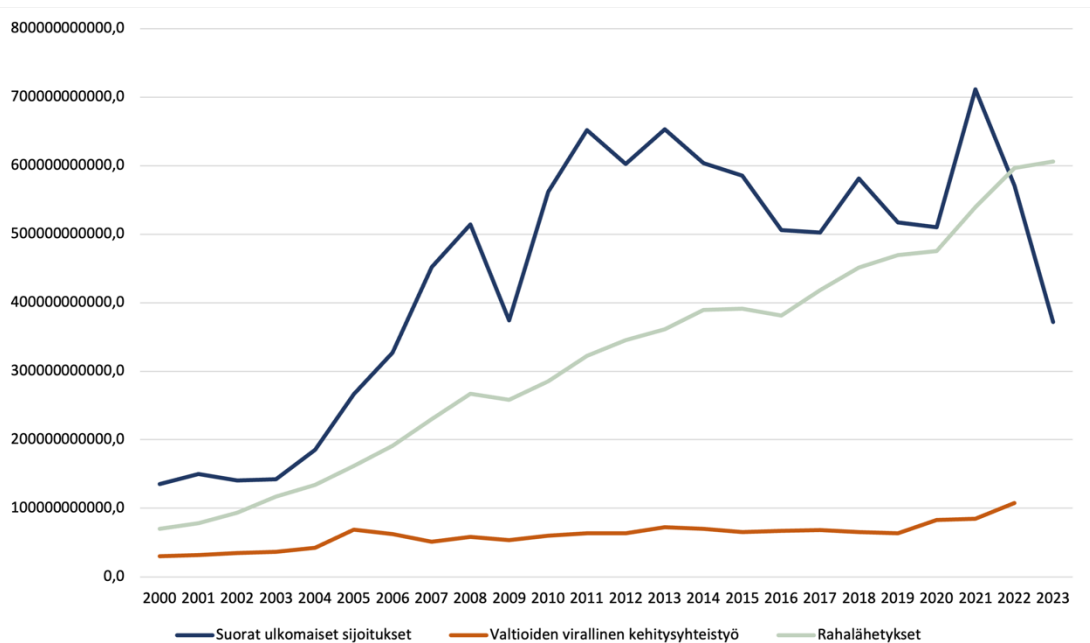
Kuvio 6 Suomessa vuonna 2023 myönnettyt luvat ulkomaalaistaustaisille henkilöille (Maahanmuuttovirasto 2024a).

3 RAHALÄHETYKSET TALOUDELLISENA ILMIÖNÄ

Tässä luvussa siirryn tarkastelemaan muuttoliikkeen rahalähetyksiä. Rahalähetykset ovat pääomasiirtoja ja muuttoliikkeen kontekstissa rahalähetykset määritellään usein siirto-laisten lähettämiksi taloudelliseksi avustuksiksi lähtöalueidensa yhteisölle. Keskityn yleiskatsauksen lisäksi maantieteelliseen ja kehitykseen keskittyvään näkökulmaan, ja pyrin osoittamaan, miten kiinteä osa muuttoliikettä rahalähetykset ovat. Kuten muuttoliikkeen tiedonkeruussa, myös rahalähetyksien seurannassa on useita tilastoimisen haasteita, jotka vaikuttavat kokonaiskuvan muodostamiseen. Rahaa lähetetään niin virallisten kuin epävirallisten kanavien kautta, joista tilastoihin päätyvät vain viralliset kanavat. Esittelemäni luvut ovat siis vain suuntaa antavia, ja todellisuudessa rahalähetyksiä lähetetään todennäköisesti enemmän.

3.1 Rahalähetykset pääomavirtana

Taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna rahalähetysvirrat ovat kooltaan todella suuria. Kansainväliset rahalähetykset ovat jo 1990-luvun puolivälistä lähtien ylittäneet huomattavasti valtioiden virallisen kehitysyhteistyön tason ja viime vuosina ne ovat ohittaneet myös suorat ulkomaiset sijoitukset, kun tarkastelussa on keskitulotason maat (World Bank 2024abc). Kuviossa 7 on havainnollistettu näiden kolmen eri taloudellisen muodon suhde toisiinsa vuosina 2000–2023.

Kuvio 7 Suorat ulkomaiset sijoitukset, valtioiden virallinen kehitysyhteistyö ja rahalähetykset keskitulotason maihin dollareina, 2000–2023 (World Bank 2024abc).

Moni valtio hyötyy rahalähetyksiä ja yli 70 maan kohdalla rahalähetykset kattavat vähintään 4 prosenttia maan bruttokansantuotteesta (BKT). Useiden kymmenien maiden kohdalla puhutaan parinkymmenen prosentin osuuksista BKT:ssä. Erityisesti matalan tulotason maissa rahalähetyksillä on merkittävä rooli sosioekonomisessa kasvussa. (IFAD 2023.) Rahalähetysten ollessa määrältään suuria, ne parantavat esimerkiksi vastaanottajamaiden luottokelpoisuutta. Lisäksi rahalähetykset ovat vakaita taloudellisia siirtoja ja tutkitusti niillä on taipumus jopa usein kasvaa vastaanottajamaan talouden laskusuhdanteiden aikana, jolloin niillä on julkista taloutta merkittävästi edistävä vaikutus. Rahalähetykset myös usein lisäävät vastaanottavien kotitalouksien kulutusta, pankkisektorin velkojen ottamista sekä yksityistä säästämistä, mistä valtiokin hyötyy. (Abdih, Chami, Gopen & Mati 2009, 3–4; IFAD 2023.) Samaan aikaan valtion riippuvuus rahalähetyksistä saattaa kuitenkin alentaa työvoimaosuutta ja hidastaa talouskasvua. Suuri riippuvuus ulkoisista rahalähetyksistä voi tehdä taloudesta haavoittuvamman rahalähetystulojen äkillisille muutoksille tai valuuttakurssivaihteluille. (IOM 2024b 38.)

Erityisesti matalan tulotason maiden kohdalla rahalähetysten vaikutus velkakestävyyteen on kuitenkin tunnustettu. Kansainvälisen valuuttarahaston ja Maailmanpankin tekemien velkakestävyysanalyysien (eng. Debt Sustainability Analysis) mukaan esimerkiksi vuoden 2015 analyysissä Komorien kohdalla todetaan, että rahalähetykset olivat tärkein syy siihen, että velkaongelman riski pieneni korkeasta kohtalaiseksi. Komoreissa rahalähetysten osuus valtion BKT:stä oli tuona vuonna 25 prosenttia. Samoin vuoden 2022 analyysissä Haitin kohdalla velanhoitokyky luokiteltiin keskisuureksi, mutta ilman rahalähetysten merkittävää osuutta suhteessa BKT:hen, velanhoitokyky olisi luokiteltu heikoksi. (Ratha, Chandra, Ju Kim, Plaza & Shaw 2023a, 21; IMF 2017; IMF 2022, 42.)

Merkittävää rahalähetyksissä on valtavan koon lisäksi siis myös niiden kyky sietää epävarmaa taloustilannetta ja ylläpitää taloudellisten pääomasiirtojen kestävyyttä. Edellä esitettyjen esimerkkien lisäksi tämä näkyi globaalisti laajemmin koronapandemian aikana. Rahalähetyksivirrat pienenivät vuoden 2020 aikana vain hieman yli prosentin ja jo vuonna 2021 kasvoivat yli 10 prosentilla. Vuoden 2022 aikana koko maailman rahalähetyksisarvo kasvoi 5 prosentilla ollen arvoltaan 836 miljardia dollaria, kun taas matalan ja keskitulotason maihin kasvua oli 8 prosenttia arvon yltäessä 645 miljardiin dollariin, mikä korostaa rahalähetyksien merkitystä taloudellisena vakauttajana erityisesti kehittyvissä maissa. (Ratha ym. 2023a, 1.) Osittain tämä rahalähetysten kasvava koko pandemian aikana voidaan selittää rahalähetyksiä siirtymisellä enemmän virallisiin kanaviin, kun pandemian myötä tulleet liikkumisrajoitukset estivät epävirallisia kanavia pitkin suoritettujen rahalähetysten toimittamista (IOM 2024b, 35).

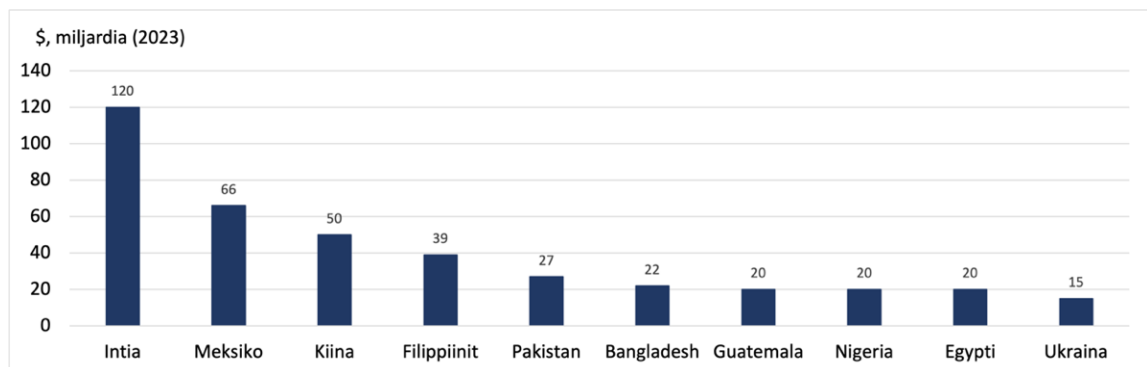
Vuonna 2023 rahalähetysten kasvu jatkui, mutta hidastui merkittävästi, ollen arviolta vain 0,7 prosenttia. Kokonaisuudessaan rahalähetykset olivat 857 miljardia dollaria, josta

matalan- ja keskitulotason maiden osuus oli 656 miljardia dollaria. Erityisesti rahalähetykset Eurooppaan, Keski-Aasiaan, Lähi-itään ja Pohjois-Afrikkaan vähenivät edellisvuodesta. Syitä tähän ovat muun muassa öljyntuotannon hidastuminen Persianlahden yhteistyöneuvoston (GCC) alueella sekä Venäjän poliittinen tilanne. Maailmanpankki arvioi, että vuonna 2024 rahalähetykset matalan- ja keskitulotason maihin kasvaisivat 2,3 prosenttia. (Ratha ym. 2023a, 1–2, 9 & Ratha, Chandra, Ju Kim, Plaza & Mahmood 2024, 1.)

Rahalähetyksien kasvun hidastumisen taustalla ovat talouden taantuma ja heikkenevät työmarkkinat korkean tulotason maissa, erityisesti Yhdysvalloissa ja euroalueella. Lisäksi maailmalla vallitsevat konfliktit voivat aiheuttaa valuuttakurssivaihtelua. Vaikka kasvuvauhti on hidastunut, rahalähetykset ovat edelleen matalan ja keskitulotason maissa merkittävämpiä kuin ulkomaiset suorat sijoitukset tai valtioiden virallinen kehitysyhteistyö. (Ratha ym. 2023a, 1–2, 9 & Ratha ym. 2024, 1.)

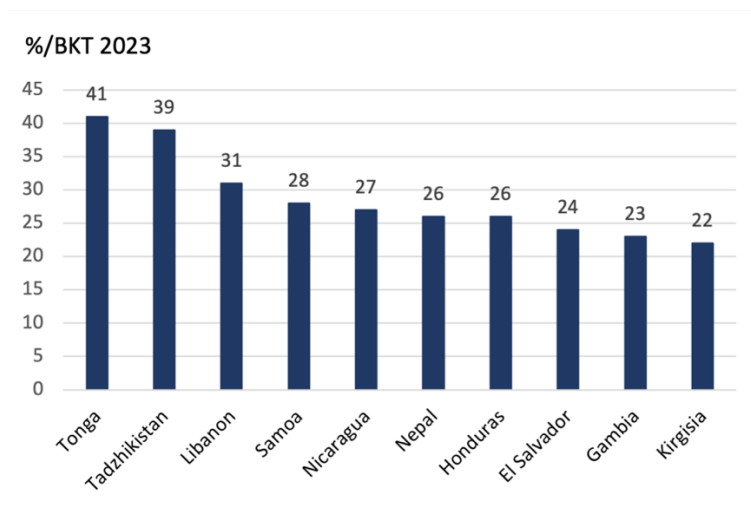
3.2 Rahalähetyksien maantieteellinen jakautuminen

Rahalähetykset jakautuvat epätasaisesti ympäri maailmaa ja ovat vahvasti sidoksissa poliittiseen sekä taloudelliseen tilanteeseen. Kuten kuvioista 8 näkee, vuonna 2023 selvästi eniten rahalähetyksiä vastaanottava maa oli edellisten vuosien tapaan Intia, johon lähetettiin rahaa arviolta 120 miljardia dollaria. Intiasta lähdetään muuttoliikkeeseen maailman eniten, joten rahalähetykset mukautuvat siirtolaisten suurta määrää. Intian perässä tulee Meksiko, joka vastaanotti vuonna 2023 66 miljardia dollaria rahalähetyksiä. Kolmantena tulee Kiina, jonka rahalähetykset laski miljardilla verrattuna vuoteen 2022 ollen vuonna 2023 50 miljardia dollaria. (Ratha ym. 2024, 1–2.) Kiinan ikääntyvän väestön ja vaurauden kasvun myötä maastamuutto on vähentynyt, mikä näkyy myös rahalähetyksien laskussa (Ratha, Chandra, Ju Kim, Plaza & Shaw 2023b, 12).

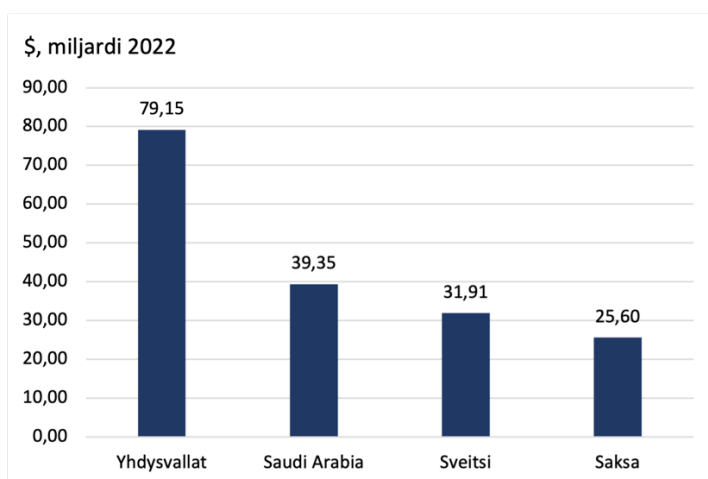

Kuvio 8 Eniten rahalähetyksiä vastaanottavat maat vuonna 2023. (Ratha ym. 2024, 1–2.)

Kun huomioidaan rahalähetyksen rooli valtioiden BKT:ssä, eniten rahalähetyksiä vuonna 2023 suhteessa BKT:hen vastaanotti Tonga, jonka BKT:stä rahalähetyksien osuus oli 41 prosenttia (kuvio 9). Seuraavana tulee Tadžikistan 39 prosentilla ja kolmantena Libanon 31 prosentilla. Neljäntenä ja viidentenä on Samoa ja Nicaragua keskenään lähes yhtä suurilla osuuksilla. (Ratha ym. 2024, 1–2.) Rahalähetyksien lähettäjämaina korostuu korkean tulotason maat. Yhdysvalloista on jo vuosikymmeniä lähetetty eniten rahaa ja vuonna 2022 rahaa lähetettiin 79,15 miljardia dollaria (kuvio 10). Toiseksi eniten rahaa lähetettiin Saudi Arabiasta summan ollessa 39,35 miljardia dollaria. Kolmantena vuonna 2022 oli Sveitsi 31,91 miljardilla dollarilla ja neljäntenä Saksa 25,60 miljardilla dollarilla. Vuoden 2022 tilastoissa ei ole dataa Arabiemiirikunnista, mutta esimerkiksi vuonna 2020 sieltä lähetettiin 43,35 miljardin dollarin edestä rahalähetyksiä. (IOM 2024b, 36–37.)

Kuvio 9 Rahalähetyksiä eniten vastaanottavat maat BKT:n mukaan vuonna 2023 (Ratha ym. 2024, 2).

Kuvio 10 Rahalähetyksiä eniten lähettävät maat vuonna 2022 (IOM 2024b, 36–37).

Alueellisesti tarkasteltuna rahalähetykset ovat valtioiden kehitysyhteistyötä ja suoria ulkomaisia sijoituksia suurempia yksityisiä resurssivirtoja Itä-Aasiassa ja Tyynenmeren alueella (Kiina pois lukien), Latinalaisessa Amerikassa ja Karibiassa, Lähi-Idässä ja Pohjois-Afrikassa sekä Etelä-Aasiassa. Lisäksi tällä hetkellä myös Euroopassa ja Keski-Aasiassa rahalähetykset ovat suurempia kuin valtioiden kehitysyhteistyö ja suorat ulkomaiset sijoitukset. Tällä alueella kehitys ei ole kuitenkaan yhtä suoraviivaista kuin muissa edellä mainituissa alueissa. Selkeä ero näiden kolmen taloudellisen mittarin välillä vuonna 2022 johtuu ennen kaikkea Venäjän aloittamasta hyökkäyssodasta Ukrainassa, mikä on aiheuttanut miljardien dollarien negatiivisen virtauksen Venäjälle ja lisännyt Ukrainaan suuntautuvia virtoja voimakkaasti. Lisäksi venäläiset yritykset investoivat nyt pienemmin. (Ratha ym. 2023a, 23, 28–29, 37, 41.)

Rahalähetyksiä on useilla alueilla riippuvainen työmarkkinatilanteesta keski- ja korkean tulotason maissa. Esimerkiksi Itä- ja Etelä-Aasian rahalähetyksien kasvuun on vaikuttanut koronapandemian jälkeinen lisääntynyt työntekijöiden kysyntä OECD-maissa sekä kasvaneet työmahdollisuudet Australiassa ja Uudessa-Seelannissa. Rahalähetyksivirtojen vakautteen on vaikuttanut lisäksi Persianlahden arabimaiden yhteistyöneuvoston maiden (GCC-maat) yleinen inflaation hallinta, mikä on säilyttänyt maahanmuuttajien reaalitulojen arvon. (Ratha ym. 2023a, 41–42; Ratha ym. 2023b, 4, 13.) Valtioilla on myös keskinäisiä sopimuksia, jotka helpottavat muuttoliikettä sekä rahalähetyksiä. Esimerkiksi Intia ja Arabiemiirikunnat solmivat rahalähetyksiä koskevan sopimuksen helmikuussa 2023, jolla luotiin puitteet paikallisten valuuttojen käytön edistämiseksi ja virallisten lähetykskanavien käytön tukemiseksi. Toisaalta Filippiinien suurta roolia rahalähetyksien vastaanottajana selittää valtion panostukset asettaa muuttoliike taloudellisen kehityksen keskiöön ja solmia sopimuksia valtioiden kanssa työntekijöidensä suojelemiseksi. (Ratha ym. 2023a, 25–26, 41–42.)

Saharan eteläpuolisessa Afrikassa rahalähetykset kasvoivat vuonna 2023 erityisesti Ugandassa, Ruandassa, Keniassa ja Tansaniassa (Ratha ym. 2024, 42). Kasvaneet rahalähetyksivirrat tukivat useiden maiden taloutta, sillä vuoden aikana monet maat kärsivät elintarviketurvan puutteesta, toimitusketjujen häiriöistä, vakavasta kuivuudesta, tulvista ja velanhoitovaikeuksista. Vuoden 2024 ennusteiden mukaan rahalähetykset jatkavat kasvua, mutta hidastuvat hieman. Syynä tähän ovat erityisesti korkean tulotason maiden heikentyvät työmarkkinat sekä maailmanlaajuiset konfliktit ja ilmastonmuutoksen tuoma epävarmuus, jotka vaikuttavat kohdemaiden työtilanteeseen. Lisäksi yhä useammat siirtolaiset voivat joutua turvautumaan epävirallisiin rahalähetykskanaviin, kun viralliset kanavat reagoivat taloustaantumiseen. (Ratha ym. 2023a, 4–5, 44.)

Suomessa vastaanotettiin vuonna 2023 noin 679 miljoonaa dollaria rahalähetyksiä, osuuden ollessa 0,2 prosenttia valtion BKT:stä. Suomesta lähetettiin rahalähetyksiä samana vuonna hieman yli miljardi dollaria. Vuoden 2021 tilastoissa Suomesta lähetettiin eniten rahaa Ruotsiin, arviolta 324,6 miljoonaa dollaria. Seuraavan tuli Viro 134,3 miljoonalla, Thaimaa 98,4 miljoonalla ja Kiina 64,8 miljoonalla. Näiden jälkeen rahaa lähetettiin melko tasaisin summin Vietnamiin, Intiaan, Ranskaan, Nigeriaan, Filippiineille ja Saksaan. (Migration Policy Institute, 2024.)

Kokonaisuudessaan rahalähetykset jakautuvat alueellisesti seuraavasti: eniten rahalähetyksiä lähetetään Etelä-Aasiaan, toiseksi eniten Latinalaiseen Amerikkaan ja Karibialle, kolmanneksi eniten Itä-Aasiaan ja Tyynellemerelle, viidenneksi eniten Eurooppaan ja Keski-Aasiaan, kuudenneksi Lähi-Itään ja Pohjois-Afrikkaan ja vähiten Saharan eteläpuoliseen Afrikkaan. (Ratha ym. 2024, 17, 21, 27, 31, 36, 41.)

3.3 Rahalähetyskanavat ja -kulut

Rahalähetyskanavat jaotellaan usein virallisiin ja epävirallisiin kanaviin. Virallisia kanavia ovat rekisteröidyt rahoituslaitoksen tarjoamat palvelut kuten pankit, rahansiirtoyritykset, postitoimistot ja mobiilioperaattorit. Epävirallisiin kanaviin taas katsotaan kuuluvaksi rahan siirto ystävien tai matkustajien kautta sekä erikseen rahan siirtämiseen palkattujen ihmisten välityksellä. Kaikki tilastot rahalähetyksistä perustuvat virallisten kanavien kautta tehtyihin rahansiirtoihin, joten todellisuudessa rahalähetyssummat ovat tiedettyä paljon suurempia. (UniTeller 2023.)

Virallisia kanavia pitkin lähetetyt rahalähetykset sisältävät käsittelykuluja, jotka vaihtelevat merkittävästi niin alueittain kuin eri kanavien välillä. Rahalähetyksiä koskevat käsittelykulut ovat matalampia digitaalisten kanavien ja rahansiirtoyritysten kautta kuin pankkien (Beck, Janfils & Kpodar 2022). Vuonna 2023 käsittelykulujen globaali keskiarvo 200 dollarille oli 6,4 prosenttia. Pankkien kohdalla käsittelykulut olivat keskimäärin 12 prosenttia, postipalveluiden 7 prosenttia, rahansiirtoyritysten 5,3 prosenttia ja puhelinoperaattorien 4,1 prosenttia. Kokonaisuudessaan digitaalisten rahalähetyskanavien kautta lähetetyt rahalähetykset kattoivat 30 prosenttia kaikista tilastoiduista rahalähetyksistä ja näiden keskiarvoiset käsittelykulut olivat 4,9 prosenttia. Ei-digitaalisten kanavien kautta lähetettyjen rahalähetysten käsittelykulut samana vuonna olivat arviolta 6,9 prosenttia. (Ratha ym. 2023a, 11–12 & Ratha ym. 2024, 8.)

Käsittelykulujen alentamista hidastaa osittain esimerkiksi rahanpesun ja terrorismin rahoituksen torjuntaa koskevat säännökset. Kuitenkin juuri korkeat kustannukset ovat usein syy käyttää epävirallisia kanavia, joiden seurauksena suuri määrä rahaa virtaa

sääntelemättä, verottamatta ja valvomatta. Tällöin on aina riski sekä rahanpesuun ja terrorismiin sekä muuhun laittomaan toimintaan, kuten salakuljetukseen. (Asian Development Bank 2015; Ratha ym. 2023a, 7–8.)

Esimerkiksi monen siirtolaisen suosima Hawala-rahälähetystoiminta on epävirallinen rahälähetyskanava perustuen välittäjien kautta rahan siirtämiseen. Järjestelmä perustuu sosiaalisiin verkostoihin, joissa raha liikkuu ihmisten välillä maantieteellisestä alueesta toiseen. Toiminta ei ole juridisen valvonnan piirissä, vaan nojautuu ihmisten väliseen luottamukseen. Järjestelmää suositaan eniten Lähi-idässä sekä sellaisissa Afrikan maissa ja Intiassa, missä viralliset pankkipalvelut ovat kalliita ja vaikeasti saavutettavissa alemman tuloluokan ihmisille. Hawala-järjestelmä aiheuttaa kuitenkin monissa valtioissa ja viranomaisissa huolta rahanpesusta ja terrorismin rahoittamisesta, sillä mikään sääntely tai byrokratia ei koske järjestelmää. (Corporate Finance Institute 2024.) Esimerkiksi Suomessa viranomaiset arvioivat Hawala-toiminnan valvonnan erityisen korkean riskin toiminnaksi, ja nostavat huoleksi rekisteröimättömien Hawala-toimijoiden jäämisen valvojien toimivallan ulkopuolelle (Valtiovarainministeriö 2024, 68, 116).

Moni siirtolainen suosii Hawala-järjestelmää, sillä se on nopea ja välityskulut ovat pieniä verrattuna esimerkiksi pankkien käsittelykuluihin (Corporate Finance Institute 2024). Muita syitä epävirallisten kanavien käyttöön ovat muun muassa epäluottamus rahalaitoksia kohtaan tai luotettavien rahalaitoksien puuttuminen kokonaan, osaamattomuus digitaalisten laitteiden käytössä tai kokonaan ilman digitaalisia laitteita eläminen sekä pankkipalveluiden ulkopuolelle jääminen (UniTeller 2023).

Monet maat ovat alkaneet pohtia, miten erilaisin kannustimin rahälähetystyksiä voisi ohjata kohti virallisia lähetyskäytäviä. Nykyisellään jotkut maat asettavat ulkomailla asuville henkilöille merkittäviä haasteita kotimaan valuuttatilien avaamiseen. Näiden esteiden poistaminen voisi kuitenkin edistää virallisten kanavien käyttöä rahälähetyksissä. Lisäksi mailla on erilaisia rajoituksia koskien rahoituslaitosten osakkeiden ja valtioiden velkakirjojen ostamista. Poistamalla nämä rajoitukset ulkomailla asuvien kansalaisten osalta voitaisiin tukea rahälähetysten kulkemista virallisia kanavia pitkin. On myös ehdotettu tulliselvitysprosessien yksinkertaistamista sekä ulkomailta tuotujen varojen rajoitusten korottamista. (Ratha ym. 2023a, 7–8.)

Rahälähetysliikenne on kokonaisuudessaan suuressa murroksessa. Koronapandemia syösi liikkeelle digitaalisten innovaatioiden kehityksen talouden saralla, ja tämä on lisännyt rahälähetyskanavia koskevia alustoja. Maailmassa on paljon ihmisiä, jotka käyttävät rahälähetystyksiä hoitavia yrityksiä käteisen siirtämiseen. Koronapandemian aiheuttamien rajoitusten takia tällaiset kohtaamiset eivät olleet mahdollisia, ja ihmiset ajautuivat käyttämään verkkoalustoja yhä enemmän. (The Fintech Times 2022.) Vakiintuneet

rahalähetystoimijat kuten Western Union, MoneyGram, WorldRemit ja Remitly ovat kaikki raportoineet suuresta kasvusta digitaalisessa liiketoiminnassaan koronan aikana (Weber 2020). Esimerkiksi Intiassa, joka on maailman eniten rahalähetyksiä vastaanottava maa (ks. 3.2 kuvio 8), älylaitteiden määrä on kasvanut nopeasti viime vuosina. Vuonna 2023 maassa älypuhelimien levinneisyysaste oli 71 prosenttia, kun vuonna 2017 samainen luku oli vain 22 prosenttia (The Fintech Times 2022; Statista 2023).

Jo ennen koronapandemiaa laajan käyttöasteen saavuttanut kenialainen M-Pesa-alusta tarjoaa rahoituspalveluja matkapuhelimen kautta erityisesti sellaisille henkilöille, joilla ei ole pääsyä pankkipalveluihin. Nykyään M-Pesa palvelee yli 30 miljoonaa ihmistä yli 10 maassa. On osoitettu, että M-Pesa on vaikuttanut esimerkiksi naisten taloudelliseen itsenäistymiseen ja lisännyt heidän kontrolliansa omista rahoistaan sekä kiihdyttänyt startup-yritysten kasvua ja lisääntymistä. (Soyres, Jelil, Cerruti & Kiwara 2018.) Tulevaisuudessa mobiilisovellusten odotetaan kasvavan edelleen. Esimerkiksi Suomessa suuressa käytössä oleva Mobilepay ilmoitti keväällä 2024, että käyttäjät voivat pian siirtää rahaa Tanskaan ja Norjaan (Niemi 2024). Onkin arvioitu, että maailmanlaajuisesti jo puolet rahalähetyksistä lähetetään digitaalisia kanavia pitkin (IFAD 2024).

Lisäksi lohkoketjuteknologiaa on alettu hyödyntää rahalähetyksissä tavoitteena alentaa siirtokustannuksia, mahdollistaa palvelujen käyttö myös ilman pankkitiliä ja vähentää riippuvuutta valuuttakursseista. El Salvador oli maailman ensimmäinen valtio, joka hyväksyi bitcoinin virallisena valuuttana. Maan bruttokansantuotteesta yli 20 prosenttia tulee rahalähetyksistä. Samaan aikaan noin 70 prosentilla El Salvadorin väestöstä ei ole pääsyä pankkipalveluihin, ja rahan siirtäminen Yhdysvalloista El Salvadoriin sisältää korkeimmillaan 30–50 prosentin siirtokulut. (Arslanian, Donovan, Blumenfeld & Zamore, 2021.)

Korkeat käsittelykulut hidastavat rahalähetyksien kehitystä edistäviä piirteitä. Rahalähetyksien kestävä kehitystä edistäviä piirteitä tarkastellaan usein YK:n Agenda 2023 tavoitteiden kautta. Tavoitteessa 10 kirjataan, että vuoteen 2030 mennessä rahalähetyksien käsittelykulut tulee olla alle 3 prosenttia ja kaikki sellaiset rahalähetyskanavat, joiden kulut ovat yli 5 prosenttia, tulisi poistaa. Tavoitteena on vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä. (United Nations 2024.) Vaikka suoraa kirjausta rahalähetyksistä ei löydy muista Agenda 2023 tavoitteista, on niiden merkitys usean kehityksen osa-alueen kohdalla tärkeä.

Rahalähetykset suuntautuvat useimmiten vauraimmilta alueilta köyhemmille alueille, jolloin niiden taloudellinen merkitys on kotitalouksille suuri. Tutkimusten mukaan rahalähetykset vastaavat noin 15 prosenttia lähettäjien tuloista, mutta ne kattavat jopa 60 prosenttia vastaanottavien kotitalouksien tuloista (IFAD 2023; IFAD 2024a). Usein

rahalähetykset tuplaavat kotitalouksien kokonaistulot mikä auttaa merkittävästi perustarpeiden, kuten ruoan, lääkekulujen, koulutuksen ja asumisen, kustantamisessa. Suurin osa rahalähetyksistä käytetään juuri näihin välttämättömiin menoihin. Loput, noin 25 prosenttia, menevät tyypillisesti säästöihin, investointeihin tai toimiin, joilla pyritään turvaamaan tuloja ja luomaan työpaikkoja. (IFAD 2023.)

Kotitalouksien lisäksi rahalähetyksien kestävästä kehitystä edistäviä piirteitä tarkastellaan yhä enemmän myös laajempien yhteisöjen kohdalla. Viimeaikainen tutkimus on keskittynyt muun muassa tarkastelemaan rahalähetyksen roolia ilmastonmuutoksen seurausten lieventämisessä. Ilmastonmuutoksen odotetaan vaikuttavan merkittävästi esimerkiksi ruokaturvaan, ja rahalähetykset ovat osoittautuneet keskeisiksi tämän turvaamisessa. On havaittu, että rahalähetykset lisääntyvät usein katastrofitilanteissa, mikä on auttanut vaikuttamaan jälleenrakennusta. Lisäksi diasporasta tulevilla rahalähetyksillä on onnistuttu rakentamaan ja ylläpitämään infrastruktuuria, joka tukee sopeutumista ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. (IOM 2024b, 197, 208, 210.) Esimerkiksi Tyynenmeren saarten talous on nykyään aiempaa riippuvaisempi rahalähetyksistä, sillä ilmastonmuutos on lisännyt luonnonkatastrofeja ja rahalähetyksistä saatu taloudellinen hyöty on auttanut selviytymään muuttuvissa olosuhteissa (Ratha ym. 2024, 18).

Kuten aiemmin tässä luvussa on nostettu esiin, harva rahalähetyiskanava on saavuttanut 3 prosentin tavoitetta. Suuret kustannukset rahalähetyksen lähettämisessä vähentävät kehitystä edistävien piirteiden vaikutusta. Vaikka digitaalinen kehitys on osaltaan edistämässä käsittelykulujen vähentämistä, on edelleen suuri kuilu silloitettavana niiden ihmisten välillä, joilla ei ole pääsyä digitaalisten laitteiden pariin. (The Fintech Times 2022.)

4 RAJAT JA RAJALLISTAMINEN OSANA MUUTTOLIIKETTÄ SEKÄ RAHALÄHETYSILMIÖTÄ

”Ilmiönä muuttoliike kiinnittää huomionme väistämättä rajoihin ja siihen, miten huokoisia ja haavoittuvia ne voivat olla. Rajat ovat kohtia, joissa muukalaisten läsnäolon katsotaan uhkaavan kodin käsitettä.”

Toni Morrison, *Toiseuden synty*, sivu 95.

Muuttoliikekeskustelua ja -tutkimusta hallitsee eurosentriinen näkökulma, jossa muuttoliikettä käsitellään usein ennen kaikkea ongelmana, joka tulee ratkaista. Kansallisvaltioiden pelätään rappeutuvan muuttoliikkeen myötä, joten ongelman ratkaisemiseksi ehdotetaan usein ensisijaisesti erinäisiä hallintaan tähtääviä keinoja. Hallinnollinen suhtautuminen tuottaa erilaisia rajoja, jotka ovat usein valikoivia ja hierarkkisoivia kohdellen ihmisiä eri tavoin. (Himanen & Könönen 2014.)

Muuttoliikkeen hallinnallisia keinoja tarkastellessa valtioiden rajoilla on erityinen merkitys. Maantieteellisten esteiden lisäksi rajoja kuitenkin luodaan ja hallitaan monella muullakin tapaa. Rajojen pystyttäminen heijastuu esimerkiksi poliittisiin sopimuksiin, lainsäädäntöön, järjestelmien toimintalogiikkaan sekä ajatukseen siitä, että ihmisiä erottaisi perustavanlaatuisesti jokin, joka ”me” ja ”te” jaotteluun konkretisoidaan. Rajojen merkitys ei lakkaa, kun ihminen muuttaa toiseen maahan, vaan usein erilaisilla rajoilla ja rajallistamisen keinoilla vaikutetaan myös henkilöiden yhteiskunnalliseen asemaan. (Himanen & Könönen 2014, 30–31.) Lisäksi rajoilla usein uusinnetaan kolonialistisia prosesseja ja vahvistetaan ideologisia asenteita, jotta jo saavutetuista etuoikeuksista ei tarvitsisi luopua. Tämä ylläpitää yhden tarinan mallia, jossa muukalaisten läsnäolon katsotaan uhkaavan kodin käsitettä, kuten Morrison alun sitaatissa toteaa. Tästä syystä rajoja tulee tarkastella valtioiden ja alueiden välisiä eroja laajemmin huomioiden niiden valta ylläpitää ja tuottaa yhteiskunnallisia suhteita.

Tässä luvussa tarkastelen kolonialismin ja kapitalismin suhdetta ja havainnollistan niistä kumpuavia valta-asetelmia, jotka vaikuttavat rahalähetyksiin ja ilmiön taustalla oleviin ihmisiin. Kapitalistista talousjärjestelmää, joka on tiiviisti sidoksissa kolonialistisiin prosesseihin, tulisi käsitellä kriittisesti kyseenalaistaen siihen sisältyvät rasistiset valtarakenteet sekä haastamalla Eurooppa- ja länsikeskeiset ajattelutavat ja toimintamallit (Seikkula & Keskinen 2021, 10). Kolonialistisille valtasuhteille ei ole kuitenkaan annettu painoarvoa eurosentrisessä tutkimusperinteessä, eikä muuttoliikkeen rahalähetyksiä ole analysoitu tästä näkökulmasta valtavirtaisesti. Luvun lopussa tarkastelen näitä valtasuhteita suomalaisen yhteiskunnan kontekstissa.

4.1 Valtarakenteet rajojen taustalla

4.1.1 *Kolonialismin rooli kapitalismin kehityksessä*

Rahalähetyksien kokonaisymmärryksen saavuttamiseksi on alettava puhua enemmän kolonialismista ja kapitalismista sekä niihin kietoutuvasta rodullistamisesta ja rasismista. Rodullistamisella tarkoitetaan sellaista sosiaalista prosessia, jossa ihmisiä hierarkisoidaan yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa käytännöissä. Rodullistamiseen sisältyy esimerkiksi ihonvärin tai oletetun etnisen taustan takia muodostettuja valtajärjestyksiä, oletuksia, stereotyyppioita ja ennakkoluuloja. Rodullistaminen on yhteiskunnallinen prosessi, jossa valkoisuus on määrittävänä tekijänä ja prosessi johtaa rassistiseen ja syrjivään toimintaan, kun ihmisiä kohdellaan tietoisesti tai tiedostamatta eriarvoistavasti. Tässä yhteydessä valkoisuus tulee ymmärtää ihonväriä laajempänä asiana ja ottaa huomioon valtaa tuottavat sosiaaliset normit. Valkoisuusnormilla tarkoitetaan sellaisia näkymättömiä hierarkioita, jotka tulevat esiin vasta, kun niistä poiketaan tai tehdään näkyväksi. Valkoisuus näkyy ennen kaikkea yhteiskunnallisina rakenteina, joissa länsimaalaisuus ja eurooppalaisuus nähdään määrittelevänä normina. (Seikkula & Keskinen 2021, 10; Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2024a.)

Yhdysvaltalainen sosiologi Joe Feagin (2006, 4–5), joka on tutkimuksissaan keskittynyt rotuun ja sukupuoleen liittyviin kysymyksiin, korostaa, että valkoisuus, valkoisuuden rakentaminen tai valkoisen hyvinvoinnin, vallan tai etuoikeuden analyysi on harvoin keskiössä valtavirtaisissa keskusteluissa. Hänen mukaansa kriittinen tarkastelu siitä, miten valtaa on vuosikymmeniä käytetty ihonvärin ja etnisen taustan perusteella valkoisen etuoikeuden rakentamiseksi, jää usein puuttumaan. Feagin huomauttaa, että ryhmien välisiä eroja käsitellään yleensä tulotason, ammatin, terveyden ja asumisen kautta, mutta rodullistamisen tuottamat erot sivuutetaan. Lisäksi hän painottaa, ettei vallan ja hyvinvoinnin institutionaalista jakautumista valkoisille nähdä systemaattisena rakenteena, vaan se tulkitaan usein yksittäisten ihmisten tai instituutioiden virheinä.

Rakenteellinen rasismi ja rodullistamisen prosessit ovat muotoutuneet niin vahvasti osaksi monia yhteiskuntia ja globaalia toimintaa, että uppoutuneisuuden vuoksi niiden havaitseminen voi olla joskus vaikeaa (Feagin 2006, 2). Keskinen, Mkwesha ja Seikkula (2021, 55–57) toteavatkin, että rasismi on järjestäytynyt valtarakenne, eikä sitä siksi voi paikantaa vain yksittäisten ihmisten asenteisiin tai ennakkoluuloihin. Rakenteellinen rasismi näkyy yhteiskunnan eri instituutioissa ja niiden käytännöissä, jotka perustuvat eriarvoistaviin tapoihin toimia. Rakenteellinen rasismi osoittaa sen, että vaikka syrjintä kielletään laissa, tapahtuu sitä silti monella elämän alueella (Feagin 2006, 24).

Perulainen sosiologi Aníbal Quijano (2000, 216–218) esittelee artikkelissaan termin vallan koloniaalisuus, jolla hän viittaa historiassa kehittyneisiin pitkäaikaisiin valtamalleihin, jotka ovat syntyneet kolonialismin seurauksena. Vaikka siirtomaavalta ja siihen liittyneet poliittistaloudelliset suhteet ovat virallisesti päättyneet, on maailma edelleen jakautunut hierarkkisesti muun muassa taloudellisen ja tiedollisen järjestyksen mukaan, mitä Quijano kuvaa vallan koloniaalisuudella. Hän toteaa, että vaikka rasistiset sosiaaliset suhteet jokapäiväisessä elämässä on näkyvä koloniaalin vallan esimerkki, on merkittävin historiallinen seuraus eurosentrisestä siirtomaavallasta modernin kapitalismin synty, joka yhä edelleen vaikuttaa kaikkeen ympärillämme.

Vallan koloniaalisuus on kehittynyt osaksi kapitalistista järjestystä Quijanon (2000) mukaan kahden ulottuvuuden kautta: sosiaalisesti tuotetun rodun ajatuksen ja työvoiman kontrolloinnin avulla. Ensinnäkin siirtomaavallan hallinta- ja alistussuhteet oikeutettiin rodullistamisen prosesseilla, missä eroteltiin ihmisiä oletettujen ruumiillisten tai ihonväriin perustuvien tekijöiden perusteella. Näitä eroja kutsuttiin biologisiksi faktoiksi, vaikka kyse oli sosiaalisesti muodostetuista kategorioista, ja niiden avulla kolonisoijat luonnollistivat valkoisuuden ”normaaliksi” ja kaiken muun siitä poikkeavan ”epänormaaliksi”. Rodullistamisen prosessit olivat osa työvoiman kontrollointia, joka tuotti globaalin kapitalismin. Täten Quijano siis katsoo, että kapitalismin pohjana on kolonialistinen maailmanvalta, joka perustuu väestön sosiaaliseen luokitteluun oletetun etnisyyden tai ihonvärin perusteella. Nämä jaottelut ovat perustuneet rasistisille lähtökohdille, ja niitä tuotettiin erilaisten työmuotojen ja hyväksikäytön oikeutuksen pohjaksi. Sama jaottelu on nähtävissä yhä edelleen nykypäivän valtajärjestyksissä. (Quijano 2000; Maldonado-Torres 2007, 243; Keskinen ym. 2021, 49).

Bhatia ja Lamberg (2024) puhuvat artikkelissaan poliittisen talouden tutkimusten katvealueista ja tällaisena voidaan pitää myös Quijanon (2000) esittelemiä koloniaaleja valtasuhteita, jotka heijastuvat muuttoliikkeeseen sekä rahalähetyksiin. Talousjärjestelmään liittyvät kriisit syventävät usein globaalia eriarvoisuutta, mutta näihin kriiseihin kytkeytyvää risteävää eriarvoisuutta ja sortoa käsitellään silti hyvin vähän tutkimuksissa. Muuttoliikettä ja vielä erityisesti rahalähetyksiä ohjaa globaali kapitalismi sekä koloniaaliset valtarakenteet tavoilla, joita olisi syytä tarkastella nykyistä paljon enemmän.

Iso-Britannialainen sosiologi Bhambra (2021) jakaa Bhatian ja Lambergin (2024) tavoin ajatuksen katvealueista. Hänen mukaansa taloustieteen suurin katvealue on se, että kapitalismin ja kolonialismin yhteyttä ei tunnisteta, vaan kapitalismia pidetään yhä erillisenä ja itsenäisenä modernin ajan taloudellisena järjestelmänä. Bhambra argumentoi sen puolesta, että poliittisessa taloustieteessä tulisi ottaa huomioon kolonialismin merkitys kapitalismin syntymiselle ja kehitykselle. Lisäksi hän korostaa, että ymmärtääksemme maailmanlaajuisia eriarvoisuutta, meidän tulisi tarkastella Euroopan ja Pohjois-Amerikan

rikkauksia laajemmin niiden alkuperän näkökulmasta. Bhambra painottaa, että juurisyyt epätasa-arvoisille rakennelmille löytyvät kolonialistisista prosesseista, jotka ovat mahdollistaneet korkean tulotason maiden kehityksen ja hyötymisen kapitalismista.

Artikkelissaan Bhambra (2021, 309–311) tarkastelee kapitalismin ja kolonialismin suhdetta neljän ajallisen vaiheen kautta, jotka taloustieteessä katsotaan kapitalismin historiaan. Ensimmäinen vaihe paikantuu 1400–1600 luvulle, kun resursseja alettiin järjestelmällisesti riistää ja hyödyntää alkuperäiskansojen kustannuksella. Tänä aikana eurooppalaiset esimerkiksi ”löysivät” nykyisellään kutsutun Amerikan, riistivät sen alkuperäisasukkailta ja aloittivat rakenteellisen prosessin, jossa kolonisoiijat hyöttyivät kolonisoituista. Samalla he käynnistivät tuotannon eriarvoisuudet ja epäoikeudenmukaisuudet, kun orjakaupassa alistettu työvoima toimi ratkaisevana hyödykkeenä pääoman omistajien käytössä.

Toisessa vaiheessa kolonialismista tuli kansallinen projekti, kun Euroopan valtiot aloittivat prosessin, jossa yksityiset yritykset otettiin keskitetyksi yhteiseen hallintaan ja kapitalismin ympärille syntyi kilpailua. Tämä aikakausi jatkoi maiden valloitusta ja alkuperäiskansojen syrjäyttämistä, mutta nyt kapitalisaatiota suojasi valloittajavaltioiden valta-asema. Valtaa käytettiin muun muassa siirtomaavyöhykkeiden kautta (eng. colonial-drain), mikä tarkoitti vero- ja muiden tulojen keräämistä siirtokunnista, ja nämä tulot käytettiin valloittajien tarkoituksiin. (Bhambra 2021, 312–314.)

Kapitalismin kolmas vaihe muotoutui 1900-luvulla, ja kytkeytyy hyvinvointivaltioiden rakentumiseen toisen maailmansodan jälkeisenä aikana. Hyvinvointivaltiokehitykseen liitetään usein ajatus sodan aikana kasvaneesta solidaarisuuden tunteesta ja ajatuksesta kansalaisista kansakuntana, mikä edisti valtion vastuun laajentumista. Tämä näkyi esimerkiksi aineellisten resurssien jakamisena kansallisten rajojen sisällä, kun valtiot alkoivat ottaa vastuun omasta kansakunnastaan. (Mann 2012.) Bhambra (2021) kuitenkin nostaa esiin, että maailmansotien uhraukset, niin taloudelliset kuin ihmishenkien menetykset, koskivat myös siirtomaita. Näitä uhrauksia ei kuitenkaan otettu huomioon hyvinvointivaltiokehityksessä.

Siirtomaavallan aikana kansallisvaltiot käyttivät muiden resursseja omiin tarkoituksiinsa: ensin sodankäyntiin ja sitten oman hyvinvointinsa parantamiseen, mikä kasvatti maiden välistä eriarvoisuutta entisestään. Bhambra esittää, että sodankäynti oli perusta lisääntyvälle riistolle siirtomaista ja näitä resursseja käytettiin hyvinvointivaltioiden rakentamiseen samalla, kun siirtomaavaltaa dekolonisoitiin. (Bhambra 2021, 315–317.) Vaikka siis virallinen siirtomaavalta päättyi, riisto ei. Riiston uudet muodot näkyvät kapitalismissa edelleen, kuten Quijanokin (2000) esittää.

Neljännessä ja viimeisessä vaiheessa Bhambra tarkastelee kapitalismia uusliberalismin kautta. Hän jatkaa hyvinvointivaltion kannatuksen pohdintaa todeten, ettei sosiaalidemokratia pysty mukautumaan kolonisoitujen sosioekonomisen tasa-arvon vaatimuksiin. Vaikka siis hyvinvointivaltioiden rasistiset piirteet ja rodullistettujen heikompi yhteiskunnallinen asema saatetaan tunnustaa, ei hyvinvointivaltiokehityksen kolonialistista luonnetta tunnusteta osaksi kehitystä. Bhambra toteaaakin, että uusliberalismissa valtio ja sen kansalliset kansalaiset ovat epäonnistuneet yleistämään hyvinvointiolosuhteet yli rodullisten ja historiallisten siirtomaalinjojen. (Bhambra 2021, 318–319.)

Kytettäessään kolonialististen rakenteiden vaikutuksen hyvinvointivaltioiden kehitykseen Bhambra nostaa keskusteluun sen, ettei hyvinvointivaltioiden universaaliuden ihanne todellisuudessa ole rakentunut kaikkia varten. Artikkelissaan hän pohtii sitä, kenenellä on oikeus nauttia erilaisista oikeuksista valtion sisällä. Tulonsiirrot saatetaan esimerkiksi katsoa oikeutetuksi vain sellaisille henkilöille, joilla on kyky osoittaa historiallinen kuulumus kansaan, sillä ajatellaan, että kansallinen hyvinvointi kuuluu vain ”oikeille” kansalaisille. Tämä johtaa siihen, että esimerkiksi pakolaiset ja turvapaikanhakijat nähdään uhkana, jotka heikentävät sosiaalista yhteenkuuluvuutta ja rappauttavat eurooppalaisia instituutioita. (Bhambra 2021, 318–319.)

Kun kolonialististen prosessien olemassaolo suljetaan ulkopuolelle, varakkaiden maiden varallisuus nähdään kansakuntien solidaarisuudella ja kovalla työllä rakennettuna, ja se halutaan välittää kansallisten kansalaisten sukupolville, ei ”ilmaiseksi” maahanmuuttajille. Kuitenkin se, että länsimaissa reaalitytulot nousivat ja hyvinvointitarjonta kasvoi, oli merkittävässä määrin riippuvaista kolonialistisesta louhinnasta. Bhambra alleviivaa, että siirtomaaprosessit ovat keskeisiä rodullisen epätasa-arvon tuottamisessa ja tälle myös kapitalismi rakentuu. (Bhambra 2021, 318–319.) Tästä syystä rotua (ei biologinen, vaan sosiaalinen konstruktio) ei voi käsitellä toissijaisena, vaan on tunnustettava tavat, joilla rotu tulee aina olemaan kapitalismin perusta, sillä siirtomaaprosessit ovat keskeisiä sen syntymiseen ja kehitykseen.

Quivine Ndomo (2024, 56–57) jakaa samankaltaisia ajatuksia Bhambran (2021) kanssa yhteiskuntapolitiikan väitöskirjassaan. Hän tuo esiin, miten sosiaalidemokraattinen hyvinvointivaltiomalli, joka tähtää tasa-arvoon, on sidottu vahvasti kansalaisuuteen. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikki ihmiset kansallisvaltion alueella eivät pääse nauttimaan hyvinvointivaltion tarjoamista hyödyistä. Ndomo toteaaakin, että kansalaisuus ei ole asia, joka tulisi siirtolaisille automaattisesti, vaan ainakin aluksi he ovat vastaanottavissa maissa ilman kansalaisuutta, kunnes onnistuvat neuvottelemaan jäsenyytensä vastaanottavassa yhteiskunnassa. Usein tämä neuvottelu tapahtuu ennen kaikkea taloudellisen kansalaisuuden parissa.

Kapitalistisen järjestelmän eriarvoisia rakenteita tuottavia osia on tarkastellut myös yhdysvaltalainen sosiologi Immanuel Wallerstein, joka kehitti 1970-luvulla maailmanjärjestelmäteorian (eng. World System Theory). Teorian mukaan maailman yhteiskunnat ovat sidoksissa toisiinsa ennen kaikkea tavaroiden vaihdon kautta ja maailmanjärjestys on syntynyt tämän ympärille muodostaen keskustan, semiperiferian ja periferian sen mukaan, miten vauraus jakautuu. Keskustaan kuuluvat vauraat maat, joiden kukoistus on Wallersteinin mukaan mahdollista vain, koska semiperiferian ja periferian alueita on riistetty, kuten Bhambrakin (2021) kuvaa. Samalla näiden alueiden talous on taantunut ja kehitysvaikeudet ovat tehneet niistä riippuvaisen keskustasta. Markkinoista hyötyvät siis keskusta-alueet ja tappiolle joutuvat periferiat. (Wallerstein 1983, 4–6, 30.) Maiden rooli ja asema saattavat liikkua, mutta se ei muuta järjestelmän perusluonnetta: kaikki valtiot eivät voi kehittyä, sillä systeemi tarvitsee semiperiferian ja periferian eriarvoisuutta (Wallerstein 1975, 23). Wallerstein argumentoi sen puolesta, että nykyinen kapitalistinen maailmanjärjestelmä johtaa väistämättä katastrofeihin tuottaessaan riistoa, eriarvoisuutta ja epäinhimillisyyttä maiden välisten valtarakenteiden takia.

Wallerstein kuvaa teoriassaan, miten kapitalismi on syventänyt alueellisia eroja ja miten järjestelmällisesti näitä eroja on pyritty piilottamaan erottamalla taloudellinen ja poliittinen toiminta toisistaan, vaikka kyseessä on ollut koko ajan sisäinen rakenne sekä toimintalogiikka. Pääoman kertyminen keskustaan on auttanut luomaan vahvoja valtiokoneistoja, joiden avulla on taattu se, että periferiat jäävät pysyvästi heikompaan asemaan. Tämä on ollut keskustalle hyödyksi, koska periferioita on voitu painostaa hyväksymään ja jopa edistämään eriarvoisuutta keskustalle annetun halvan työvoiman kautta. Lisäksi Wallerstein argumentoi sen puolesta, että historiallisessa kapitalismissa on aina vallinnut vahva korrelaatio etnisyyden ja taloudellisen roolin välillä, mikä on muodostanut institutionalisoidun rasismien. (Wallerstein 1975.)

Wallerstein käyttää termiä institutionalisoitunut rasismi kuvaamaan sitä, miten työvoiman hierarkisoituminen ja epätasa-arvoinen palkanmaksu oikeutettiin ideologisesti. Tällaisilla ideologisilla väittämillä ylläpidettiin ajatusta siitä, että erilaiset kulttuuriset syyt ovat pääsyyinä eriarvoiseen sijoittumiseen taloudellisessa elämässä. Rasismi on täten ollut paitsi ideologia niin myös puhdasta alistamista ja riistoa, joka perustui pitkälti ihonväriin. Wallerstein toteaa, että ”rasismi on siis ollut yksi historiallisen kapitalismin kulttuurisista tukipylväistä”. Wallerstein kuvaa rasismia osana maailmanjärjestelmää siten, että se ei ole jotain, mikä kohdistuu järjestelmän ulkopuolelle vaan nimenomaan se kohdistuu järjestelmän sisälle. Wallerstein esittääkin pohdinnan, että voiko näitä rakenteita purkaa purkamatta itse järjestelmää, joka on paitsi tuottanut rasistiset rakenteet niin myös pitänyt kapitalismia yllä niiden avulla. (Wallerstein 1983, 30, 50, 67–70, 90–91.)

4.1.2 *Koloniaalien prosessien heijastuminen nykypäivän rajoihin*

Maahanmuuton ympärille rakennetut rajavalvonnan toimet ovat nousseet länsimaiden politiikan ytimeen. Keväällä 2024 hyväksyttiin EU:n uusi maahanmuuttopaketti, joka korostaa tehokkaampaa rajavalvontaa, nopeampaa turvapaikkahakemusten käsittelyä ja velvoittavaa vastuunjakoa (European Union 2024). Syksyllä 2024 EU alkoi selvittää palautuskeskusten perustamista EU:n ulkopuolelle Italian Albania-mallin mukaisesti, ja Iso-Britanniassa on maahantulosäädösten tiukennuksen ohella käyty laajaa keskustelua Ruanda-lakiesityksestä, joka mahdollistaisi turvapaikanhakijoiden lähettämisen Ruan-daan odottamaan turvapaikkapäätöksiä (Roma 2024; Hartikainen 2024; Ratha ym. 2023a, 14–15). Samalla Yhdysvalloissa maahanmuutosta on niin ikään tullut keskeinen teema syksyn 2024 presidentinvaaleissa, kun molemmat ehdokkaat ovat ilmoittaneet kannattavansa rajapolitiikan kiristyksiä. Trumpin linja on kuitenkin merkittävästi maahanmuutto-kriittisempi ja hän on presidenttinä luvannut muun muassa maahanmuuttajien joukkokarkoituksia sekä kutsunut puheissaan maahan muuttaneita ”eläiminä” sekä todennut maahanmuuttajien myrkyttävän maan veren. (Reunamäki 2024; Politico 2024.)

Näiden esimerkkien lisäksi monet maat ovat ottaneet käyttöön sisäisiä rajatarkastuksia sekä uudistaneet rajavalvontaa lisäten mahdollisuutta ”push backeille” eli siirtolaisten työnnölle pois rajalta, jolloin maahantulo ja turvapaikanhaku evättäisiin kokonaan. Tämä johtaa erittäin haavoittuvaan tilanteeseen, useimmissa tilanteissa hengenvaaraan, minkä lisäksi takaisintyönnöt ovat ristiriidassa kansainvälisen sekä EU-oikeuden kanssa. (Euroopan komissio 2024; UNHCR 2023.) Tästä huolimatta esimerkiksi Latviassa vaikeista oloista tulleita pakolaisia auttaneita voi uhata jopa kahdeksan vuoden vankeus (Sirén 2024). Myös Suomessa on säädetty uusi rajavalvontaan liittyvä laki sekä tehty useita muita maahanmuuttoon liittyviä kiristyksiä, mutta niitä avaan enemmän luvussa 4.2.1.

Norjalainen globaalien historian professori Frank Jacob tarkastelee kirjassaan (2023, 99–102) aiemmin esittelemääni Wallersteinin maailmanjärjestelmäteoriaa 2000-luvun kontekstissa. Hän toteaa, että ydinmaille kriittisintä oman aseman säilyttämiseksi maailmanjärjestelmässä on maahanmuuton hallinta. Tämä argumentti perustuu siihen, että nykyinen kapitalistinen järjestelmä on riippuvainen kerrostuneesta työvoimasta, ja jotta EU voisi säilyttää asemansa ydinalueena, sen on estettävä siirtolaisia pääsemästä helposti alueelleen. Esimerkkinä Jacob kuvaa vuoden 2015 tilannetta, jolloin Kreikkaan saapui niin paljon pakolaisia sekä muita siirtolaisia, ettei valtio kyennyt hallitsemaan ihmismäärää. Tuolloin Euroopan johtajat suhtautuivat Kreikkaan perifeerisena reuna-alueena, mikä vaikutti merkittävästi siihen, että Kreikan kohtaamia haasteita ei koettu yhteisiksi, vaan Kreikka jätettiin yksin ratkaisemaan ongelmansa.

Tilanne oli kuitenkin aivan toinen vuonna 2020, kun Brexit ja Turkin muuttuminen mahdollisesta EU jäsenehdokkaasta kilpailevaksi toimijaksi sai päättäjät pohtimaan Kreikan roolia uudestaan. Jos aiemmin Kreikka oli nähty EU:n ongelmalapsena, muuttui se nyt rajavartiolaikokseksi, joka toimi kilpenä muuttoliikkeen hallinnassa. Jacob kuvaa sitä, miten yhtäkkiä EU olikin valmis aktiivisesti avustamaan Kreikkaa lähettämällä sen ja Turkin maa- ja merirajalle Frontexin valvomaan ”pakolaisten joukkotulvaa mantereelle”. Tämä kehitys heijastelee Jacobin mukaan EU:n muuttuvia prioriteetteja samalla, kun se pyrkii säilyttämään asemansa osana maailmanjärjestelmän ydintä. Tässä poliittisessa muutoksessa Kreikka muuttui periferiasta puoliperiferiaksi sen mukaan, mikä hyödytti ydinaluetta eniten. (Jacob 2023, 99–102.)

Tämä maiden ja alueiden eriarvoinen ajattelu sen mukaan, mikä hyödyttää ydintä eniten, heijastuu vahvasti rajapolitiikan lisäksi viisumipolitiikkaan. Kansalaisuuksien eriarvoisuus viisumijärjestelyissä on yksi esimerkki muuttoliikkeeseen vaikuttavista rajallistamisen keinoista. Kansalaisuus määrittää pitkälti sen, kenellä on mahdollisuus saada viisumi ja kenellä on oikeus viisumivapauteen. Maahantulovapaus heijastaa laajemmin maiden välisiä eriarvoisuuksia ja valta-asemia osana kansainvälistä yhteisöä. The Passport Index kuvaa maailmanlaajuisia vaihteluja ja sen tilastoista voi havaita, että sellaiset maat, jotka ovat hyvin korkealla inhimillisen kehityksen kannalta (eng. Human Development Index, HDI), saavat matkustaa ilman viisumia huomattavasti helpommin. Tällaiset maat ovat myös merkittäviä muuttoliikkeen vastaanottajamaita. Alhaisen HDI:n maissa taas on paljon muita todennäköisemmin suuri määrä maan sisäisiä pakolaisia tai ne ovat suurten pakolaismäärien lähtömaita. Näillä mailla on paljon rajoituksia viisumikäytännöissä, jolloin muuttajat joutuvat turvautumaan laittomille reiteille eikä turvallista liikkumista voida taata, kun vaihtoehdot ovat rajalliset. Keskelle tilastoja sijoittuvat maat ovat usein samanaikaisesti sekä merkittäviä lähtö-, kauttakulku- ja kohdemaita muuttoliikkeelle. (IOM 2024b, 116.)

Vaikka viisumikäytännöt tai kansalaisuudet eivät selitä muuttoliikettä pelkästään, on niillä suuri merkitys muuttoliikkeen luonteeseen. Vauraiden maiden kansalaisilla on paljon paremmat mahdollisuudet liikkua turvallisesti ja säädellysti viisumin turvin, kun taas ilman viisumia matkustavat ovat suuremmassa vaarassa joutua hyväksikäytön kohteeksi. Lisäksi ilman viisumia matkustavilla on korkeampi riski joutua pidätetyksi tai karkotetuksi viranomaisen toimesta. Viisumilla matkustaminen on logistisesti paljon helpompaa ja kustannukset pysyvät todennäköisemmin suunnitelluissa summissa. Viisumipolitiikan onkin todettu olevan yksi ratkaisevimmista tekijöistä muuttoliikkeelle lähdeksä. Tämä koskee kuitenkin ennen kaikkea vapaaehtoista muuttoliikettä, missä yksilöllä on valinnanvaraa tehdä itse päätöksiä. Pakkomuuttoon joutuneilla tätä mahdollisuutta ei ole. (IOM 2024b, 118–119.)

Viisumipolitiikka on luotu kontrollikeinoksi liikkuvuuden sääntelyyn. DEMIG-hankkeessa, jossa tarkasteltiin muuttoliikkeen poliittisia muutoksia 45 maassa vuosina 1945–2013, havaittiin, että viisumipolitiikka on tiukentunut viimeisten vuosikymmenien aikana johtaen tiukempaan rajavalvontaan sekä maahantulo- ja maastapoistamispolitiikkaan. Monet muuttoliikkeen kohdemaat ovat lisäksi tehneet sopimuksia erilaisten liittolaisten kanssa siitä, että heidän omat kansalaisensa saavat liikkua viisumivapaasti samalla kuin rajoituksia on tiukennettu matalan- ja keskitulotason maiden kansalaisille. Pitkällä aikavälillä tällaiset kehitykset ja rajoittamisen keinot johtavat järjestelmälliseen eriarvoisuuteen maiden välillä ja syventää entisestään liikkuvuuden eriarvoisuutta. Tämä tulee väistämättä lisäämään myös muuttoliikkeen haitallisia sivuilmioita, kuten ihmiskauppaa ja salakuljetusta, kun säänneltyä ja turvallista liikkumista ei turvata. (IOM 2024b, 131.)

4.2 Rajallistamisen tavat suomalaisessa yhteiskunnassa

4.2.1 *Lainsäädäntö rajojen tuottajana*

Lainsäädäntöhankkeet, laissa tehdyt muutokset ja politiikassa käydyt keskustelut muovaavat vahvasti sitä todellisuutta, jossa maahan muuttaneet Suomessa elävät. Tätä pro gradu -tutkielmaa kirjoittaessa Suomeen valittiin uusi eduskunta. Keväällä 2023 hallitukseen nousi pääministeripuolue kokoomuksen lisäksi perussuomalaiset, kristillisdemokraatit ja ruotsalainen kansanpuolue, mikä tekee hallituksesta oikeistolaisimman sitten 1930-luvun (Pelli 2023). Tämä on tarkoittanut tiukennuksia maahanmuutto- ja kotoutumispolitiikkaan sekä yleiseen ilmapiiriin maahanmuuton ympärillä. Muuttoliikkeestä puhutaan kasvavissa määrin hallinnollisesta näkökulmasta ja pyrkimykset tiukentaa sekä vaikeuttaa maahanmuuttoa ovat olleet politiikan ytimessä.

Orpon hallitusohjelmassa, joka kantaa nimeä ”Vahva ja välittävä Suomi”, tavoitteeksi on asetettu tehdä kaikki EU:n maahanmuuttodirektiivien mahdollistamat tiukennukset kansainväliseen suojeluun. Hallitus tavoittelee muun muassa oleskelulupien pituuden lyhentämistä direktiivien mahdollistamaan minimiin, kansainvälisen suojelun muuttamista väliaikaiseksi, turvapaikkahakemusten käsittelyn sekä kielteisten päätösten saaneiden palauttamisen tehostamista, uusintahakemusten edellytysten kiristämistä sekä kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden maahan jäämisen estämistä työperusteisella oleskelullalla. Lisäksi hallitusohjelma sisältää kirjauksia siitä, miten perheenyhdistämistä suunnitellaan kiristettävän sekä pysyvän oleskeluluvan saamiselle kaavailaan uusia edellytyksiä. Näiden lisäksi hallitus on päättänyt koventaa rangaistusasteikkoa säännösten vastaisesta oleskelusta ja tehostaa käännättämis- ja karkottamispäätösten täytäntöönpanoa.

Myös vastaanottorahaa halutaan pienentää ja maahan muuttaneiden sosiaaliturva eriyttää. (Valtioneuvosto 2023; Euroopan muuttoliikeverkosto 2024, 13.)

Orpon hallitus on lisäksi aloittanut kansalaisuuslain uudistamisen kolmen hankkeen avulla. Hankkeilla tähdätään asumisaikaedellytyksen pidentämiseen kansalaisuuden ehtona, jolloin jatkossa vaadittaisiin kahdeksan vuoden Suomessa asumisaika; toimeentuloedellytysten ja kansalaisuuden menettämisen ehtojen kiristämiseen sekä kansalaisuuskokeen käyttöönottoon ja kaksoiskansalaisuusjärjestelmän selvittämiseen. (Sisäministeriö 2024a.)

Monet maahan muuttaneiden parissa työskentelevistä organisaatioista ovat esittäneet kritiikkiä kansalaisuuslain uudistamiselle. Esimerkiksi Suomen Pakolaisapu korostaa lausunnossaan, ettei lakiehdotukselle ole tehty riittävää vaikutustenarviointia ja siksi on riskinä, etteivät perus- ja ihmisoikeudet toteudu erityisesti kansalaisuudettomien sekä lapsen oikeuksien näkökulmasta. Lisäksi heidän lausunnossaan nostetaan esiin huoli asumisaikaedellytyksen nostamisesta, jonka ei katsota edistävän kotoutumista vaan päinvastoin luovan uusia esteitä. Suomen Pakolaisapu ei kannattanut lakiesitystä, sillä siinä ei ollut tarpeeksi perusteluja muutostarpeelle. (Suomen Pakolaisapu 2024a.) Amnesty tuo lausunnossaan esiin, että esityksen mukaiset muutokset tulisivat vaikeuttamaan ulkomaalaisten kansalaisuuden saamista ja siten rajoittaisivat heidän mahdollisuuksiansa osallistua työelämäään, saati saada heille kuuluvia perus- ja ihmisoikeuksia (Amnesty 2024a). Yhdenvertaisuusvaltuutettu, joka valvoo ulkomaalaisten oikeuksien toteutumista Suomessa, toteaa kannanotossaan, ettei hallituksen esitys täytä hyvän lainsäädäntötavan kriteerejä epäjohdonmukaisuuksineen ja tuo esiin, että esitys ei ole linjassa perusoikeuksien kanssa eikä tiukentamiselle esitetä mitään painavia yhteiskunnallisia perusteita (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2024b).

Kansalaisuuslain uudistamisen rinnalla merkittävää muutostyötä tehdään ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen parissa. Vaikka Orpon hallitusohjelmassa todetaan työperäisen maahanmuuton tärkeys Suomen taloudelle ja tunnustetaan sen välttämättömyys Suomen kehitykselle (Valtioneuvosto 2023, 75), ovat hallituksen tekemät muutokset osaltaan vaikeuttamassa ulkomaalaisten asettumista Suomeen. Hallitus on esimerkiksi kaavailemassa lakiehdotusta, jossa työttömäksi jääneellä maahan muuttaneella olisi vain kolme kuukautta aikaa löytää uusi työ tai Suomesta joutuisi poistumaan (Työ- ja elinkeinoministeriö 2024a).

Asiantuntijoiden lausunnoissa tämä lakihanke tyrmätään täysin. 132:sta annetusta lausunnosta 120:ssa todetaan suoraan, ettei sääntelyehdotus tarjoa riittävän pitkää suoja-aikaa uuden työpaikan etsimiseen. Lausunnoissa suoja-ajan perustellaan olevan epäinhimillisen

lyhyt, kun otetaan huomioon pitkät rekrytointiajat ja kausittaiset vaihtelut työntekijöiden tarpeessa. Esityksen katsotaan heikentävän Suomen maakuvaan ulkomaalaisten työntekijöiden keskuudessa ja vaikuttavan siten kielteisesti ulkomaalaisen työvoiman saatavuuteen Suomessa. Esityksen mukaisten muutosten koetaan lisäävän eriarvoisuutta työntekijäryhmien välillä ja aiheuttavan epävarmuutta paitsi työntekijälle itselleen niin myös tämän perheelle. Lisäksi lausunnoissa esitetään huoli siitä, että muutokset saattaisivat vähentää työnantajien halukkuutta rekrytoida ulkomaista työvoimaa. Lakihankkeen on katsottu lisäävän ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäytön riskiä ja maahan muuttaneiden elämän epävarmuutta Suomessa. (Lausuntopalvelu 2024; ks. lausunnot esim. Suomen Kuntaliitolta, Insinööriliitolta, Rikosuhripäivystykseltä, Pakolaisneuvonta ry:ltä.)

Kansalaisuus- ja ulkomaalaislain uudistusten lisäksi hallitus on tehnyt kokonaisuudistuksen kotoutumislakiin, joka tulee voimaan vuoden 2025 alussa. Uudistuksella on haluttu siirtää enemmän vastuuta ja oma-aloitteisuutta kotoutumisesta maahan muuttaneelle itselleen ja säästää julkisen talouden menoista. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että päävastuu kotoutumisesta siirretään kunnille samalla, kun kunnilta ja hyvinvointialueilta leikataan valtion maksamaa laskennallisen korvauksen maksuaikaa pakolaistaustaisten henkilöiden palveluiden järjestämisestä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2024b.)

Hallituksen kotoutumiseen suuntaamat leikkaukset ovat saaneet osakseen kritiikkiä kaupungeilta. Kritiikissä on nostettu esiin, että sellaisenaan kotoutumislaki asettaa maahan muuttaneet yhdeksi ryhmäksi eikä ota huomioon sitä, että lähtökohdat omatoimiseen kotoutumiseen vaihtelevat merkittävästi esimerkiksi sen suhteen, millä perusteella Suomeen on saapunut. Lisäksi kielitaidon oppimisen merkitys työmarkkinoilla on hyvin merkittävä ja leikkaukset tarkoittavat sitä, ettei resursseja ole tarjota kielen opettamiseen vaan vastuu kielen oppimisesta jätetään maahan muuttaneelle itselleen. (Koivisto & Piirainen 2024.)

Samaan aikaan, kun hallitusohjelmassa kirjataan, että Suomi sitoutuu antamaan täyden tuen Ukrainasta sotaa paenneille, kiristetään turvapaikanhakua yleisesti. Ja samalla, kun työperusteista maahanmuuttoa halutaan sujuvoittaa, tehdään se ennen kaikkea vain korkeakoulutetun työvoiman kohdalla ja ETA- ja EU-maiden kansalaisille. (Valtioneuvosto 2023.) Lisäksi kotoutumis- ja ulkomaalaislakiin tehtävät muutokset heikentävät ulkomaalaistaustaisten asemaa Suomessa usealla eri osa-alueella. Orpon hallitusohjelmassa korostetaan siis vahvasti sitä, että kaikki maahan muuttaneet eivät ole samanarvoisia, vaan oikeudet mitataan ennen kaikkea Suomen saaman taloudellisen ja poliittisen hyödyn kautta.

Edellä nostetut lakihankkeet ja uudistukset ovat esimerkkejä siitä, miten rajoja luodaan monella muullakin tavalla kuin vain valtioiden fyysisillä rajoilla. Niiden lisäksi kulunutta

vuotta maahanmuuttopolitiikan kohdalla on kuitenkin määrittänyt vahvasti tilanne Suomen itärajalta. Marraskuussa 2023 sisäministeriö tiedotti, että on olemassa viitteitä siitä, että Venäjä välineellistää turvapaikanhakua Suomen rajalle (Sisäministeriö 2023). Reaktionaan tähän Suomi sulki ensin osan itärajan ylityspaikoista ja myöhemmin koko itärajan, perustellen päätöksiä kansalliselle turvallisuudelle aiheutuvan vakavan uhan torjuntana. Koko itärajan ollessa suljettuna, kansainvälisen suojelun hakeminen ei ole enää mahdollista missään kohtaa itärajaa, vaan ainoastaan avoimilla lentoliikenteen ja vesiliikenteen rajanylityspaikoilla. Rajasulku koskee myös Suomesta suuntautuvaa liikumista Venäjälle. Itäraja on edelleen suljettuna marraskuun lopussa 2024, ja viimeisessä tiedotteessaan asiasta sisäministeriö toteaa, että päätös on voimassa toistaiseksi, kuitenkin enintään niin kauan kuin se on välttämätöntä (Sisäministeriö 2024b).

Itärajan tilanteen seurauksena hallitus alkoi valmistella alku vuonna 2024 lakiehdotusta, joka tavoitteli rajamenettelyn lisäämistä osaksi ulkomaalaislakia välineellistetyn maahantulon torjumiseksi. Rajamenettely on poikkeuslaki, jonka tavoitteena on mahdollistaa turvapaikanhakijoiden käännyttäminen tietyissä olosuhteissa ilman, että suojelun tarvetta tutkitaan. Rajamenettelylakia on sittemmin kutsuttu ”käännytyksilaksi”, sillä vaikka laillisesti ei puhuta ”push backeista” eli takaisintyönöistä, niin siihen lailla tähdätään. Poikkeuslain ollessa voimassa rajavartijoiden ei tarvitsisi enää ottaa kaikkia turvapaikkahakemuksia vastaan ja henkilö olisi mahdollista poistaa maasta, toisin kuin aiemmin. (Reunanen 2024.) Monet asiantuntijat toivat lakiehdotuksen ympärillä esiin, että toteutuessaan laki ei takaisi turvapaikanhakuoikeutta, joukkokarkoituksen kieltoa tai palautuskiellon toteutumista ja olisi siten ristiriitainen perustuslain, EU-lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten kanssa (Jantunen 2024). Yli 300 eri alojen tutkijaa allekirjoitti vetoomuksen hallintovaliokunnalle, ettei ”käännytyksilakia” äänestettäisi läpi (Tutkijoiden vetoamus hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä liittyen lakiin väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi 2024).

Eduskunnan perustuslakivaliokunta kuuli kesäkuussa 2024 18 oikeustietelijää koskien ”käännytyksilakia” ja heistä jokainen arvioi, että lakiesitys on ”räikeästi ristiriidassa Suomea oikeudellisesti sitovien ihmisoikeusvelvoitteiden kanssa eikä sitä ole mahdollista sellaisenaan säätää” (Aaltonen & Sajari 2024a). Tästä huolimatta perustuslakivaliokunta äänestyksellään hyväksyi ”käännytyksilakia” koskevan lausunnon äänin 15–2, samalla myöntäen sen todella rikkovan ihmisoikeusvelvoitteita ja olevan ristiriidassa perustuslain ja Euroopan unionin oikeuden kanssa. Perustuslakivaliokunnan puheenjohtajana toimiva Vestman totesi äänestyksen jälkeen, ettei annetuilla asiantuntijakommenteilla ole mitään merkitystä, kun päätöksen tekee kuitenkin lopulta perustuslakivaliokunta (Aaltonen & Sajari 2024b.) Tämän voidaan katsoa olevan ristiriidassa oikeusvaltioperiaatteen kanssa, jonka mukaan ihmisoikeuksien edistäminen on kaiken ytimessä ja viranomaisen

mielivaltainen vallankäyttö tulee estää (Eurooppa-neuvosto 2024). Heinäkuussa 2024 tämä rajamenettely äänestettiin eduskunnassa läpi äänin 167–31 ja laki astui voimaan syyskuussa 2024 (Sisäministeriö 2024c).

Suomen poliittinen ilmapiiri maahanmuuton ympärillä noudattaa tällä hetkellä vahvasti hallinnollista ja kontrolliin tähtäävää otetta, jossa myös eriarvoistavat ja rodullistavat prosessit ovat läsnä. Maahanmuutosta luodaan yhä enenevässä määrin turvallisuusuhkaa, minkä avulla erinäisiä tiukennuksia oikeutetaan. Tiukennusten ytimessä ovat ennen kaikkea ideologiset lähtökohdat, sillä tarvittavia tai riittävän painavia perusteluja muutoksille, jotka rajoittavat ulkomaalaisten oikeuksia, ei ole annettu, kuten yhdenvertaisuusvaltuutettu Kristina Stenman toteaa (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2024c).

4.2.2 *Rasismi rajojen ylläpitäjänä*

Rajojen hallintaa oikeuttaakseen monet toimijat ovat ottaneet käyttöönsä siirtolaisia epäinhimillistävän ja turvallisuutta korostavan puhetavan. Muuttoliikekeskusteluja kehystää usein pelko ja muukalaisviha samalla, kun disinformaatio muuttoliikkeestä ja muuttajista on vahvasti kasvussa. Turvallisuuspuhetta käytetään yhä enemmän tietoisena vallankäytön välineenä, millä on vaikutusta paitsi yhteiskunnalliseen keskusteluun ja demokraattisiin järjestelmiin, niin myös ennen kaikkea siirtolaisten elämään. Disinformaatiokampanjoilla on vahva yhteys oikeistopoliittisiin toimijoihin, kuten äärioikeistolaisen, kansanmielisen ja muukalaisvihamielisen ideologian nousuun. (IOM 2024b, 143–144, 155.)

Kieltä käytetään poliittisten agendojen vahvistamiseksi, ja tämä näkyy maahanmuuttopolitiikan ympärillä pelon luomisena. Esimerkiksi laittomista maahanmuuttajista, pakolaiskriisistä ja joukkotulvistä puhuminen epäinhimillistää hallinnan kohteena olevia ihmisiä samalla, kun termeillä halutaan luoda tietoisesti kuvaa hallitsemattomasta ilmiöstä. (Swanljung 2023). Orpon hallituskaudella valtavirtaiseen keskusteluun on tuotu useaan otteeseen rasistisia termejä ja siirrytty puhumaan maahanmuutosta epäinhimillistävällä tavalla. Kesän 2024 eurovaaliteissa perussuomalaisten Sebastian Tynkkynen kutsui siirtolaisia ”maskoteiksi” (Nikkanen, Kykkänen, Luhtala, Neihum 2024), ministeri Wille Rydmanin vanhoissa viesteissä somalialaiset rinnastettiin ”aavikkoapinoiksi” ja valtionvarainministeri Riikka Purran viesteissä musliminaisia ”mustiksi säkeiksi” (Sundström & Nuotto 2023). Lisäksi perussuomalaisten puolueessa väestönvaihtoteoria on nostettu usein esiin, vaikka suojelupoliisi katsoo väestönvaihtoteorian salaliittoteoriaksi, joka on innoittanut äärioikeistolaiseen terrorismiin (Suojelupoliisi 2024a).

Sanoilla luodaan todellisuutta ja siksi rasismi sekä sen ympärille luotu disinformaatio vaikuttavat syrjintään, vihapuheeseen ja väkivaltaan. Suojelupoliisin (2024b) mukaan äärioikeistolainen uhka on kasvanut Suomessa, ja rasistisin motiivein tehty väkivalta nousee yhä useammin uutisotsikoihin. Poliisiammattikorkeakoulun uusimmat viharikostilastot osoittavat, että vuonna 2023 viharikosten määrä oli Suomessa korkeimmillaan koko tilastoinnin historian aikana. Näissä rikoksissa yleisin motiivi oli uhrin etninen tai kansallinen tausta, ja yleisin rikoslaji epäilty pahoinpitely. Lisäksi rasismiin liittyvät kunnianloukkaustapaukset korostuvat tilastoissa. (Rauta 2024.)

Poliisiammattikorkeakoulun viharikostilastot vahvistavat Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) tuoreimman *Being Black in the EU*-selvityksen tuloksia, jotka osoittavat, että Suomessa koetaan montaa muuta EU:n jäsenmaata enemmän rasistista häirintää ja syrjintää. Suomen ollessa tutkituista maista yksi rasistisimmista, korostuvat erityisesti rasistinen häirintä ja väkivalta. Suomessa rasistisen väkivallan osuus oli selvityksessä 11 prosenttia, kun kaikkien tutkittujen maiden keskiarvo oli neljä prosenttia. (FRA 2023). Lisäksi FRA:n lokakuussa 2024 julkaisema raportti *Being Muslim in the EU* osoittaa, että Suomessa noin joka toinen muslimi kokee rasismia arjessaan, mikä tekee Suomesta yhden kärkeään muslimien kokemassa syrjinnässä.

Edellä esiin nostamieni muotojen lisäksi rasismi kietoutuu Suomessa vahvasti yhteiskunnan rakenteisiin. Muuttoliikkeen rahalähetysten kannalta työelämän rakenteellinen syrjintä on merkittävä rajoittava tekijä maahan muuttaneiden taloudellisessa toimivuudessa. *Being Black in the EU*-selvityksessä yli puolet vastaajista oli kokenut syrjintää työtä haikiessaan Suomessa ja maiden välisessä vertailussa Suomi oli toisena rasistisen syrjinnän määrässä työelämässä. Myös Terveystieteiden tutkimuksessa (2022) maahan muuttaneet olivat kokeneet lähes puolet enemmän syrjintää työelämässä kuin valtaväestöön kuuluvat. Kyseisessä tutkimuksessa tuodaan esiin, miten esimerkiksi sukupuoli ja muuttoliikkeen lähtömaa vaikuttavat syrjintään. Muita rajoja tuottavia eroja on muun muassa muuton syy ja koulutustaso.

Syrjintä ilmenee monella tapaa ja vaikuttaa sitä kohtaavien ihmisten elämään kokonaisvaltaisesti. Maahan muuttaneet esimerkiksi työllistyvät Suomessa heikommin kuin valtaväestö ja ovat ennen kaikkea useammin koulutustaan vastaamattomissa töissä. Tilastokeskuksen työvoimatutkimus osoittaa, että yli puolet vastaajista koki olevansa työssä, jossa vaaditaan vähemmän osaamista kuin entisessä työssä. Ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden on lisäksi selvästi vaikeampi edetä osaamistaan tai koulutustaan vastaavaan työhön, sillä Suomessa ulkomaalaista koulutusta ei tunnusteta kotimaisen koulutuksen tavoin. (Baumgartner 2023.)

Työllistymisen haasteiden ohella maahan muuttaneiden työmarkkina-asema on heikompi verrattuna valtaväestöön, sillä heidän työsopimuksensa ovat useammin määräaikaista tai osa-aikaista. Ulkomaalaisten työntekijöiden keskuudessa korostuvat vuokratyösuhteet, kevytyrittäjäisyys sekä alustavälitteinen työ. Lisäksi työmarkkina-asemassa on merkittäviä sukupuolieroja: naisilla osa- ja määräaikaisten työsuhteet ovat vielä yleisempiä kuin miehillä. (Sutela 2023.) Tampereen yliopiston ja Työsuojelurahaston tutkimuksessa tuodaan esiin, kuinka työmarkkinoiden syrjäyttävät käytännöt kasaantuvat usein maahan muuttaneille. Kyseinen tutkimus keskittyy erityisesti ruokalähettiläiden työmarkkina-asemaan, jossa ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden osuus korostuu. Ruokalähettiläiden työssä palkka on alhainen, ja määräaikaisten oleskeluluvalla maahan muuttaneet jäävät usein sosiaaliturvan ulkopuolelle. Lisäksi ruokalähettiläityössä on havaittu kaltoinkohtelua ja rasismia. (Perkiö, Mbare, Svyrenko, Kokkinen & Koivusalo 2023.)

Ruokalähettiläiden lisäksi ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden kaltoinkohtelua on ilmennyt ihmiskauppatapauksissa, joita nousi esiin useita vuoden 2023 aikana. Erityisesti matalapalkka-aloilla, kuten ravintola-, hieronta- ja rakennusalalla, on havaittu tapauksia, joissa ulkomaalaistaustaisia työntekijöitä pakotetaan työskentelemään epäinhimillisissä olosuhteissa. Monet maahan muuttaneet työntekijät ovat erityisen haavoittuvassa asemassa, sillä heillä saattaa olla rajallinen pääsy tietoon omista oikeuksistaan, puutteellinen kielitaito sekä määräaikaisten oleskelulupa, joka kytkee työntekijän voimakkaasti tiettyyn työnantajaan. Ihmiskauppa Suomessa koskee erityisesti sellaisia työntekijöitä, jotka saapuvat matalan tulotason maista ja joilla on alhainen sosiaaliturvaan pääsy. (esim. Mehtonen 2023; Huhtanen 2023; Rönty 2023; Poliisi 2023.)

Yksi keskeinen yksittäinen tekijä ulkomaalaistaustaisten heikommalle työmarkkina-asemalle on puutteellinen kielitaito ja suomalaisten työmarkkinoiden usein tarpeettoman suuret kielitaitovaatimukset. Monet työnantajat vaativat sujuvaa suomen kielen taitoa tehtävissä, joissa se ei ole välttämätöntä, mikä voi estää ulkomaalaistaustaisia hyödyntämästä osaamistaan. (Baumartner 2023; Karayilan, Wallin, Harju-Autti & Eskola 2017, 180–182; Lehmuskunnas, Kärpänoja, Roth, Sandqvist & Hietikko, 4.) Kielitaitovaatimuksia haastaa se, että kunnilla ei nykyiselläänkään ole tarpeeksi resursseja tarjota kielipetusta, mikä tulevaisuudessa tulee kärsimään entisestään kotoutumislain muutosten ja leikkausten myötä.

Rasismien näkyvä rooli työmarkkinoilla osoittaa, että Suomi on epäonnistunut tuottamaan tasa-arvoiset työmarkkinat. Samaan aikaan kuitenkin Suomessa puhutaan kasvavissa määrin työperäisen muuttoliikkeen tarpeesta huoltosuhteen korjaamiseksi ja lokakuussa 2024 julkaistu Tilastokeskuksen väestöennuste vahvistaa maahanmuuton tärkeyden väestörakenteen epätasapainon korjaajana (Tilastokeskus 2024e).

Maahan muuttaneiden kohtaama syrjintä ja työllistymisen haasteet vaikuttavat kuitenkin merkittävästi heidän kokonaisvaltaiseen kotoutumiseensa. Edellä nostamieni haasteiden lisäksi kansainvälisiin rekrytointeihin liittyy oleellisella tavalla perheenyhdistämisen mahdollisuus. Hanhinen ja Rintala, jotka tarkastelevat valtiontalouden tarkastusviraston muistiossa ulkomaisen työvoiman rekrytointia (2021, 2–3), tuovat esiin, että perheenyhdistämisen helpottaminen olisi tärkeä tekijä monelle työperäiselle maahanmuuttajalle. Orpon hallitus on kuitenkin kiristämässä jo valmiiksi tiukkoja perheenyhdistämisen kriteereitä (Sisäministeriö 2024d). Hanhinen ja Rintala korostavat, että usein maahan muuttaneet työllistyvät matalapalkkaisille aloille ja ammattien tulorajoilla perheenyhdistäminen ei ole helppoa. Useimmiten se on kokonaan mahdotonta. Tämän takia on yleistä, että lapset jäävät lähtömaahan puolison tai isovanhempien hoidettavaksi, mikä herättää kysymyksen rekrytoinnin eettisyydestä.

Useat toimijat ovat osoittaneet huolensa rakenteellisen rasismien ja syrjinnän syventymisestä suomalaisessa yhteiskunnassa (esim. Amnesty 2024b, Ihmisoikeusliitto 2024). Laajojen rasismikeskustelujen ja ministereitä kohtaan osoitetun epäluottamuksen jälkeen hallitus laati rasismitiedonannon syksyllä 2023, ja syksyllä 2024 valtioneuvosto julkaisi ”Me puhumme teoin” -kampanjan osana tiedonantoa. Kampanja on kuitenkin saanut osakseen paljon kritiikkiä ja moni taho on todennut, että kampanja näyttää enemmänkin koristepaperilta, jolla kiillotetaan hallituksen mainetta oikeiden toimenpiteiden sijaan, kun hallituksen omat toimet ovat edelleen ristiriidassa kampanjan tavoitteiden kanssa (Koivisto 2024).

5 TUTKIMUSASETELMA

Teoreettisessa viitekehyksessä keskityin tarkastelemaan rahalähetyksiä taloudellisten havaintojen kautta ja kiinnitin huomiota erilaisiin rajoihin muuttoliikkeen rahalähetyksien ympärillä. Seuraavaksi siirryn esittelemään oman tutkimusasetelmani, jonka avulla tarkastelen rahalähetyksiä laajemmin osana yksilön sosiaalista, kulttuurista ja ajallista ympäristöä. Lisäksi kiinnitän erityistä huomiota erilaisiin kerronnan tapoihin ylijärjestyksestä elämästä ja yhteydenpidosta

5.1 Tutkimuskysymykset

Yksilöiden kokemusten tuominen aineiston keskiöön kumpuaa tarpeesta nostaa institutionalisoituneen tiedon rinnalle niiden ihmisten kokemukset, joita ilmiö aidosti koskettaa. Tutkimustieto nojaa usein vahvasti kansallisvaltioiden tarpeisiin kerättyihin numeroihin, mutta laajemman ymmärryksen saavuttaminen tarvitsee numeroiden rinnalle ihmisten kokemuksia ja ajatuksia. Ylöstalo, Koskinen, Poutanen ja Lepistö (2023) nostavat esiin, miten numeroista on tullut poliittisen päätöksenteon pohja, ja julkisessa keskustelussa usein vaikuttavuuden mittari. Numerot esitetään ikään kuin arvovapaana tietona ja niiden avulla haetaan oikeutuksia poliittisille päätöksille. Ylöstalon ym. argumentti on kuitenkin se, etteivät numerotkaan ole neutraaleja, sillä aina joku määrittelee tutkimuksen tarpeen ja valitsee lähtökohdat. Lisäksi numeroita tuotetaan politiikan tarpeisiin niin nopeasti, että vaikutustenarviointi voi jäädä hyvin heikoksi, mikä heikentää numeroiden avulla tuotetun lopputuloksen todellisuutta. Numerot ovat keskeisiä myös muuttoliikkeen hallinnassa. Niillä luodaan ominaisuuksien perusteella väestöryhmiä ja määritellään ongelmia, joita tulee ratkaista. Numeroilla luotu totuus ei kuvaa maailmaa neutraalista näkökulmasta, vaan usein heijastaa valtaa pitävien intressejä. Ja juuri talouden ympärillä olevat ilmiöt usein määritellään ja hallitaan numeroihin perustuvalla tiedolla.

Äärioikeiston nousu ja maahanmuuttovihamielisyys ovat nostaneet hallinnollisten keinojen määrää muuttoliikkeen ympärillä. Edellisessä luvussa kuvaamani lainsäädäntöhankkeiden kanssa on kiirehditty, jolloin lausuntoajat ovat olleet lyhyitä, asiantuntijoiden lausunnoille ei ole annettu paljoa painoarvoa ja vaikutusarviointeja ei ole tehty. Kun numeroilla on ylivalta poliittisessa ympäristössä, aletaan usein keskittyä vain niihin ikään kuin neutraaleina totuuksina unohtaen taustalla olevat arvot ja ideologiat. Ylöstalo ym. (2023) tiivistävät numeroiden käytön näin: ”Numeroiden refleksiivinen, eettinen ja vastuullinen käyttö edellyttää niiden ymmärtämistä paitsi teknisenä, myös sosiaalisena, poliittisena, kulttuurisena ja historiallisena asiana”. Numeroilla voi olla väliä, mutta väärin tulkittuna

ja valikoidusti arvioituna, ne voiva tuottaa kriitikittömästi valheellista tietoa. Siksi kaiken tiedon ja toiminnan numeroiden varaan laittaminen sisältää paljon ongelmallisuuksia.

Tutkielmani pääkysymys on:

Millaisia merkityksiä rahan lähettämiselle annetaan yksilöiden kertomuksissa?

Lisäksi pyrin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

Miten sosiaaliset suhteet rakentuvat rahan lähettämisen ympärille?

Miten monipaikkainen elämä heijastuu yksilöiden elämässä?

5.2 Aineisto ja menetelmät

Tämän tutkielman aineisto koostuu seitsemästä kirjoituspyynnöllä kerätystä tekstistä sekä neljästä puolistrukturoidusta haastattelusta, joista kaksi tehtiin saman haastateltavan kanssa. Kirjoituskutsulla kerätty aineisto on kerätty kokonaan keväällä 2023. Yksi haastatteluista tehtiin keväällä 2023 ja loput keväällä 2024. Päädyin näihin aineistonkeruumenetelmiin ensisijaisesti tutkimuseettisistä syistä (ks. luku 5.3). Kirjoituskutsuun ja haastatteluun osallistuneet olivat eri henkilöitä.

Loin kirjoituspyynnöstä virallisen kutsun sekä suomeksi että englanniksi, missä kerroin lyhyesti tutkimuksen aiheen ja tarkoituksen sekä annoin ohjeet osallistumiseen. Lähetin kirjoituspyyntöä ensin eteenpäin omille verkostoilleni ja sen jälkeen kolmannen sektorin järjestöille, jotka tekevät töitä maahan muuttaneiden kanssa. Jatkoin aineistonkeruuta ottamalla yhteyttä kansainvälisiin yhdistyksiin sekä järjestöihin, ja mukana oli myös korkeakoulujen ainejärjestöjä. Kutsu oli avoin ja annoin luvan jakaa sitä eteenpäin. Kutsuun pystyi osallistua joko lähettämällä vastauksen postitse Turun yliopiston taloussosiologian laitokselle tai täyttämällä sähköisen Google Forms -lomakkeen, jonka olin luonut aineistonkeruuta varten. Molemmissa tavoissa vastaajaa pyydettiin lisäksi antamaan seuraavat taustatiedot: ikä, sukupuoli, Suomeen muuton ajankohta, lähtömaa sekä maa, johon lähettää tai on joskus lähettänyt rahaa. Osallistujia ohjeistettiin vastaamaan omalla tyylilään omasta näkökulmastaan, eikä tekstien pituutta rajoitettu.

Kutsussa kohderyhmä rajattiin ainoastaan siten, että vastaajan tuli olla Suomeen muuttanut ja tehdä tai olla tehnyt rahalähetyksiä toiseen maahan. Toiveena oli se, että saisin osallistujia mahdollisimman monenlaisin taustoin. En siis rajannut aineistonkeruuta koskemaan mitään tiettyä ikää, lähtöaluetta, rahalähetyksien kohdemaata tai muuttoliikkeen syytä. Tämä oli tietoinen valinta, sillä tutkimuksen kohteena on subjektiiviset kokemukset, joista ei ole tarkoitus pystyä tehdä mitään laajempia yhtäläisyyksiä. Tutkimustietoa

subjektiivisista kokemuksista tästä aihealueesta on hyvin vähän, joten koin tärkeäksi lisätä tietoa kokonaisuudessaan, enkä mistään tietystä rajauksesta käsin.

Kirjoituspyynnössä pääfokus oli itse rahalähetyksissä. Kirjoituspyynnön pääkysymyksenä oli: *”Mitä ajatuksia ja tunteita rahan lähettäminen sinussa herättää?”*. Lisäksi kutsussa oli apukysymyksiä, joita kirjoittaja sai halutessaan hyödyntää osana kirjoitusta. Apukysymykset olivat seuraavanlaiset: *”Miksi lähetät rahaa ja miltä se tuntuu?”*, *”Mitä ajatuksia rahan lähettäminen herättää?”*, *”Mikä merkitys rahan lähettämällä on sinulle?”*, *”Miten pidät yhteyttä läheisiin toisessa maassa? Onko rahalähetykset vaikuttaneet jotenkin sosiaalisiin suhteisiin?”*, *”Onko rahan lähettäminen lisännyt kuuluvuuden tunnetta lähtömaan yhteisöön?”*, *”Onko ajankulu vaikuttanut rahan lähettämiseen tai niihin liittyviin ajatuksiin?”* sekä *”Millaisia ajatuksia sinulla on tulevaisuudesta rahalähetyksien suhteen?”*. Vastajia ohjeistettiin kirjoittamaan jollain seuraavista kielistä: suomi, ruotsi, englantia, ranska, espanja, italia, swahili, persia/farsi, kurmanji, turkki.

Kirjoitusaineiston kerääminen oli hidasta ja monista yhteydenotoista huolimatta, kirjoituspyyntöön ei tullut montaa vastausta. Osasin varautua tähän etukäteen ja syitä olen avannut enemmän osiossa *5.3 Tutkimuksen eettisyys*. Monet kolmannen sektorin järjestöt, joita tavoittelin sähköpostitse, ilmoittivat jakavansa viestiä eteenpäin, mutta aineiston koko huomioon ottaen on todennäköistä, että vastajia sitä kautta ei tullut monta. Lisäksi kaikki kirjoittivat lopulta vastauksensa suomeksi siitäkin huolimatta, että heidän oletettu äidinkieltensä oli annettujen kielivaihtoehtojen listalla. Voi olla, että tästä syystä vastaukset pysyivät hieman lyhyempinä. Pääasiassa lopullinen aineisto muodostui lumipallo-otantaa hyödyntäen. Lumipallo-otannassa tieto leviää avainhenkilön kautta eteenpäin, joka mahdollistaa tutkijalle uusia tiedonantajia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99.) Hyödynsin ensin omia verkostojani, jonka kautta kutsu osallistua tutkimukseen levisi parhaiten.

Kirjoitusaineiston jälkeen siirryin puolistrukturoituihin teemahaastatteluihin. Teemat haastatteluihin muodostin kirjoitusaineiston pohjalta. Haastateltavat löytyivät omista kontakteistani ja yhteydenotto tapahtui puhelimitse sekä viesteillä. Yksi haastatteluista tehtiin keväällä 2023 ja saman haastateltavan kanssa jatkettiin toisen haastattelun verran keväällä 2024, sillä joitain teemoja emme kerenneet kunnolla käsitellä ensimmäisellä haastattelukerralla. Loput kaksi haastattelua tehtiin myös keväällä 2024. Yksi haastattelu tehtiin Zoomissa, yksi puhelimitse ja kaksi haastattelua kasvotusten. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Litterointien yhteispituus on 48 sivua.

Koko aineisto huomioiden vastaajien ikä vaihteli 26–58 välillä, ja oletettu sukupuoli-kauma oli 6 naista ja 4 miestä. Forms-lomakkeessa sukupuolen kohdalla oli annettuna myös vaihtoehto ”muu”, mitä kukaan vastaajista ei valinnut. Tutkittavien Suomessa

asuttu aika oli 7–22 vuotta. Lisäksi yksi haastateltava on syntynyt Suomessa ja hän tarkasteli teemoja ylisukupolvisuuden näkökulmasta. Vastajat kertoivat rahalähetyksiä tehtävän seuraaviin maihin: Iraniin, Turkkiin, Irakiin, Somaliaan, Ugandaan, Venäjälle, Sudanin ja Israeliin.

Pro gradu -tutkielmani pohjana ja aiheenvalinnan taustalla ovat useat kvantitatiivisin menetelmin toteutetut tutkimukset, joiden merkityksiä haluan nyt tarkastella kvalitatiivisin menetelmin. Siinä missä aiemmat kvantitatiiviset tutkimukset ovat pystyneet osoittamaan, että rahalähetysvirrat ovat valtavia ja joka seitsemäs ihminen maailmassa osallistuu rahalähetyksiin jollain tavalla, haluan tällä tutkimuksella tarkastella sitä, miten yksilöt kokevat rahan lähettämisen ja mitä kaikkia tunteita siihen liittyy.

Tutkielmani noudattaa tapaustutkimuksen piirteitä kokemusnäkökulmalla, johon liittyy vahvasti aineistolähtöinen analyysitapa. Tapaustutkimuksen periaatteena on kuvata laajempaa ilmiötä esimerkin tai näytteen kautta, usein yksilöiden tai yhteisöjen näkökulmasta. Tapaustutkimuksessa pyritään havainnollistamaan kuvaukseen tutkimuskohteesta, jolla tarjotaan mahdollisuus oppia ilmiöstä uutta siten, ettei keskiössä ole laajat yleistyksiset. Tapaustutkimukselle on lisäksi tyypillistä yhdistää useampia aineistoja mahdollisimman monipuolisen kuvan saavuttamiseksi. (Vuori 2021.)

Tässä tutkielmassa teoreettinen viitekehys yhdistettynä kirjoituspyyntöön sekä haastatteluihin luo monipuolisen katsauksen ilmiöön. Kokemusnäkökulma korostaa subjektiivisia kokemuksia yleistettävien faktojen sijaan, ja usein tätä lähestymistapaa käytettäessä suositaan tiedonintresseinä sellaisia henkilöitä, joiden ääni ei muuten pääse kuuluviin. Tässä näkökulmassa ajatellaan, että todellisuus ei ole universaali vaan moninainen ja subjektiivinen - jokin asia voi olla toiselle totta, vaikka se ei olisi sitä kaikille. Kokemusnäkökulmassa korostuu tutkijan halu keskittyä tutkittavan kokemuksiin ja tuntemuksiin sekä havainnollistaa, millaisia merkityksiä asiat saavat tutkittavan elämässä. (Jokinen 2021.) Maahanmuuttokeskustelussa harvoin ääneen pääsevät he, joita asia eniten koskee. Tässä tutkimusasetelmassa minulle oli tärkeää tuottaa tietoa heidän kokemuksensa edellä, jotka rahalähetyksiä tekevät, vaikka aineistonkeruuseen liittyi useita haasteita ja eettisiä kysymyksiä (ks. 5.3 *Tutkimuksen eettisyys*).

Kirjoituspyynnöllä kerätty aineisto antaa tutkittavalle mahdollisuuden pohtia omia tunteita ja ajatuksia ensin rauhassa, ja sitten koostaa niistä kertomus kirjoittaen. Aineisto on tällöin usein omakohtainen ja tutkittavan elämänkokemuksia avaava, mikä sopii laadulliseksi menetelmäksi erityisesti silloin, kun halutaan lisätä tietoa aiheesta, jota ei ole vielä tutkittu paljon. Lisäksi kirjoituspyyntö antaa vapauden tekstin muotoon, pituuteen ja toteutukseen, jolloin aineisto on väistämättä heterogeeninen. Kirjoituspyynnön haasteeksi muodostuu kuitenkin usein vastaajien löytäminen kutsun ollessa avoin. (Pöysä 2021.)

Tässäkin tutkielmassa kirjoituspyyntöön tulleet vastaukset eroavat toisistaan muun muassa pituuden ja sisällön suhteen, mutta kiinnostuksen kohteen ollessa tekstin muodon sijaan sisällössä itsessään, se ei aiheuta haasteita tässä tutkimusasetelmassa. Kirjoituspyynnössä korostuu kuitenkin aina tutkittavien oma lukeneisuus ja harjaantuneisuus kirjoittajana, joka on yhteydessä paitsi tekstin pituuteen niin myös sen rikkauteen merkityksissä ja tunneilmauksissa (Pöysä 2021). Tämä osoittautui haasteeksi tässä tutkielmassa kirjoituspyynnön kohdalla suomen kielen takia, sillä se ei ole oletettavasti kenenkään vastaajan äidinkieli. Kirjoituspyynnössä oli mahdollisuus vastata 10 eri kielellä ja sillä koetin tarjota mahdollisuuden kirjoittaa omista tunnekokemuksista mahdollisesti omalla äidinkiellellä, jolloin kieli olisi voinut olla rikkaampaa. 10 tarjottua kieltä muodostui sen perusteella, mihin olisin saanut omista kontakteistani käänösapua, kun tutkimuksella ei ollut budjettia virallisiin kääntäjiin. Tästä huolimatta jokainen tutkittava oli päätenyt kirjoittamaan suomeksi. Tämä osaltaan takasi sen, että kukaan muu ei käsitellyt aineistoani, kun käänösapua ei tarvittu.

Kirjoituspyynnöillä kerätyt tekstit toimivat haastattelujen pohjana. Kirjoituskutsulla saatu aineisto antaa paljon tärkeää tietoa, mutta monessa kohtaa asiat vaan mainitaan, eikä anonymitietin vuoksi minulla ollut mahdollisuutta kysyä tarkentavia kysymyksiä jälkikäteen. Alkuun toivoin, että saisin tehtyä haastattelut samojen henkilöiden kanssa, jotka vastaavat kirjoituskutsuun, mutta vastaajat eivät osoittaneet tähän kiinnostusta kysyessäni sitä vastauslomakkeessa. Niinpä etsin haastateltavat omien verkostojeni kautta toiveena laajentaa ymmärrystä tutkielmani teemasta.

Puolistrukturoitu teemahaastattelu etenee tavallisesti tiettyjen ennalta muodostettujen teemojen ja mahdollisten tarkentavien kysymysten varassa. Tämä menetelmä sopii hyvin silloin, kun halutaan korostaa ihmisten itse antamia merkityksiä ja tulkintoja. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87–88.) Tällainen haastatteluasetelma antaa vapauden käsitellä teemoja siinä järjestyksessä kuin kussakin tilanteessa tuntuu parhaalta, mikä antaa vastaajalle enemmän omaa toimijuutta (Hyvärinen, Suoninen & Vuori 2021).

Aineistonkeruun jälkeen siirryin tekemään laadullista sisällönanalyysiä, joka tähtää dokumenttien tekstianalyysiin ja tutkittavan ilmiön tiiviiseen kuvaamiseen sanallisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117, 119). Aineistolähtöistä sisällönanalyysiä edelsi se, että kuuntelin haastattelut ja muutin ne kirjoitettuun muotoon sekä yhdistin aineistoon kirjoituskutsulla tulleet tekstit. Tämän jälkeen siirsin tekstitiedostot laadullisen tutkimuksen analysointiohjelmaan NVivoon. Käytin NVivoa aineistolähtöisen sisällönanalyysin apuna ja koodasin sekä luokittelin aineiston ohjelmassa. Koodaaminen on laadullisen tutkimuksen työväline ja se tarkoittaa aineiston osien yhdistelemistä ja erottelua niiden ominaisuuksien mukaan (Juhila 2021).

Tutustuin kirjalliseen aineistoon ja etsin ensin aineistosta tutkimuskysymysten kannalta merkityksellisiä asioita, jotka koodasin NVivossa ylös. Tätä vaihetta kutsutaan redusoinniksi eli pelkistämiseksi, jolloin aineistosta karsitaan kaikki tutkielmalle epäolennainen pois. Pelkistämisvaiheessa on tärkeä huomata, että yhdestä lauseesta voi löytyä useampia eri merkityksiä. Kun aineisto on läpikäyty etsien merkityksellisiä asioita ja ne on merkattu ylös, listataan tässä vaiheessa vielä kaikki pelkistetyt ilmaukset yhteen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123–124).

Redusoinnin jälkeen analyysi eteni klusterointiin eli ryhmittelyyn, jolloin etsin edellisessä vaiheessa merkitsemistäni ilmauksista yhtäläisyyksiä. Tämä vaihe auttaa aineiston tiivistämisessä, kun yksittäiset ilmaisut kootaan yleisempien käsitteiden alle. Ryhmittelyn avulla yhtäläisyydet kootaan alaluokkien muodostamista varten. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124.) Ryhmittelin yhtäläisyydet 15 ilmauksen alle ja nämä ilmaukset voi nähdä taulukosta 1. Ryhmittelyn jälkeen muodostin alaluokat eli teemat, jotka toistuivat aineistossa ja niitä tuli kolme. Alaluokkien muodostamisen jälkeen sisällönanalyysi eteni pääluokkien muodostamiseen ja tätä vaihetta kutsutaan abstrahoinniksi. Tässä vaiheessa rakennetaan käsitteiden avulla kuvausta tutkimuskohteesta, joka perustuu tulkintaan ja päättelyyn. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 125–127.)

Taulukko 1 Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen

Alaluokat	Pääluokat
<i>Käsittelee ylijärjät elämää</i> Keskustelut identiteetistä Keskustelut yhteydenpidosta Keskustelut perheestä Keskustelut muuttoliikkeestä Ylisukupolviset havainnot Poliittiset reunaehdot	Muuttoliike monipaikkaisena ja sosiaalisena ilmiönä
<i>Käsittelee taloudellisia havaintoja</i> Keskustelut työstä Keskustelut rahasta Keskustelut rahalähetysten käyttökohteista Havainnot rahalähetysmotiiveista	Muuttoliikkeen rahalähetykset taloudellisena ilmiönä

Käsitlee annettuja tunteita ja merkityksiä

Rahalähetykset tunne- ja merkityskokemuksina

Keskustelut tunteista

Keskustelut annetuista merkityksistä

Keskustelut rahalähetyksistä ihmissuh-
teiden näkökulmasta

Keskustelut tulevaisuudesta

5.3 Tutkimuksen eettisyys

Ihmisten kokemusten ja ajatusten asettaminen keskiöön tuo mukanaan useita eettisyyteen liittyviä kysymyksiä varsinkin, kun kyseessä on sekä sensitiivinen aihe että kohderyhmä. Eettinen pohdinta on kulkenut läpi tämän työn erityisenä teemana, ja olen pyrkinyt refleктоimaan omaa asemaani suhteessa tutkittaviin kaikissa tutkimuksen eri vaiheissa. Tutkimusasetelmani pohjautuu valta-asemien olemassaoloon ja tutkittavani kohtaavat risteäviä haavoittuvuuksia sekä suhteessa minuun tutkijana että suhteessa yhteiskuntaan, johon tämä tutkielma paikantuu, mikä lisää eettisen pohdinnan merkitystä entisestään.

Himanen & Könönen (2014, 33–34) nostavat artikkelissaan esiin, miten objektiivisuutta korostavissa tutkimuksissa voi olla riskinä se, että tutkimuksessa tehdyt valinnat peittyvät näkyvistä. Erityisesti siksi kriittinen tutkimus ja laadulliset menetelmät vaativat tutkijan omien lähtökohtien pohdintaa ja reflektiota, sillä tutkimusasetelmaan vaikuttaa tutkijan tekemät valinnat ja lähtökohdat. Myös Koivunen & Ylöstalo (2017, 240) korostavat, miten tutkijan reflektiivisyys on olennaista laadullisessa tutkimuksessa ja reflektiivisyydellä tutkija pohtii, miten tämä on tuottanut ja tulkinnut tietoa. Reflektiivisyydellä tavoitellaan sosiaaliselle todellisuudelle herkistynyttä tietoa.

Tämän tutkimuksen taustalla vaikutti vahvasti kandidaatin tutkielmani, jossa tarkastelin rahalähetyksien kestävästä kehitystä edistäviä piirteitä. Aiheen taloudelliseen puoleen perehtyminen pidemmältä ajalta antoi valmiuksia siirtyä tarkastelemaan rahalähetyksiä vielä laajemmin ja yksityiskohtaisemmin. Lisäksi jo kandidaatin työtä tehdessä havaitsin, ettei yksilöiden itse antamia tunne- tai merkityskokemuksia juurikaan korosteta rahalähetyksiä tarkastelluissa tutkimuksissa. Suomeksi tutkimusta ei ole lähes lainkaan tästä näkökulmasta, joten myös nämä tekijät vahvistivat alkuun halua jatkaa muuttoliikkeen

rahalähetysten parissa tässä tutkielmassa. Tutkielman aiheen ääreen johdatti lisäksi sivuaineopintoni kestävästä kehityksestä, sukupuolentutkimuksesta ja poikkitieteellisestä monikulttuurisuuden opintokokonaisuudesta sekä työkokemukseni maahan muuttaneiden yhteiskunnallista osallisuutta edistävissä hankkeissa sekä ulkomaalaisten oikeuksien edistämisen parissa.

Päädyin aikanaan kandidaatin työni aiheeseen siksi, että halusin haastaa vallitsevaa diskurssia muuttoliikkeen ongelmallisuudesta ja keskittyä näkökulmaan, joka on todistetusti luonnehdittu muuttoliikkeen hyväksi puoleksi. Jo silloin koin totuutta vääristäväksi tarkastella muuttoliikettä vain ongelmana, joka tulisi ratkaista ja ennen kaikkea katsoin sen epäinhimillistävän ihmisiä keskustelun kohteena. Tällaiset kansallisvaltioiden omaa etua ajavat näkökulmat nähdään usein neutraaleina ja luonnollisina, kun taas liikkeellä olevat ihmiset rinnastetaan uhkaksi ja riskiksi ennen kuin todellisia vaikutustenarviointeja edes tehdään. Himanen ja Könönen (2014, 35) kuvaavat kuinka tämä sama asetelma heijastuu helposti maahanmuutosta tehtävään tutkimukseen sekä julkiseen keskusteluun: kansallisvaltioiden järjestystä puolustavat mielipiteet katsotaan neutraaleiksi ja objektiiviseksi, kun taas poikkeavat ja kriittisesti asioita tarkastelevat mielipiteet ja tutkimukset poliittisesti latautuneiksi.

Olemassa olevien ja yleisesti hyväksytyjen rakenteiden kyseenalaistaminen ja haastaminen voi joillekin näyttäytyä tutkimusobjektiivisuuden hylkäämisenä. Vaikenemisen voi nähdä kuitenkin osana valkoista ylivaltaa ja hiljaisuudella ei saavuteta neutraalia tai arvovapaata lopputulosta, vaan nimenomaan se on vallankäyttöä ja päätös pysyä hiljaa luo toimintakulttuuria, jolla vahvistetaan eriarvoisten rakenteiden säilymistä. Valtavirrassa kolonialismin käsitteleminen, rakenteellisen rasismien olemassaolon osoittaminen ja maahan muuttaneiden kokemusten esiin tuominen saavat usein vastustusta aikaan, koska ne poikkeavat kansallisvaltion ihanteesta. Eriarvoisuutta tuottavat rakenteet eivät kuitenkaan lakkaa olemasta totta ja olemassa, vaikka valtaväestö kieltäisi niiden olemassaolon, vaan päinvastoin vahvistuvat ja niin tehdessään luovat jatkuvasti uusia tapoja ylläpitää vallan koloniaalisuutta.

Maahanmuuttoa käsittelevässä tutkimuksessa käsitellään usein ristiriitaisia odotuksia, kun valtaväestön ja vähemmistöjen, yhteiskunnan hyväosaisten ja heikompiosaisten edut törmäävät. Tutkimukset ovat täten helposti arkaluontoisia ja vaatii tutkijalta tällöin erityistä eettistä pohdintaa. Heikkilä (2002, 167) kuvaa, että sosiaalitutkijoiden peruslähtökohtana voidaan pitää heikomman puolelle asettumista, mikä tarkoittaa lähtökohtaisesti tutkimuskohteen omien kokemusten ja näkemyksien esiintuomista tilastonumeroiden rinnalle. En kuitenkaan halua asettaa tutkittaviani uhrin asemaan, vaan ainoastaan antaa heille toimijuutta ja tilaa kertoa kokemuksistaan. Tutkimusasetelmani lähtökohtana oli

ennen kaikkea kunnioittaa ihmisarvoa ja konkretisoida valtavirrassa melko näkymätöntä ilmiötä. Halusin asetelmassa lisätä ymmärrystä ilmiöstä ja ihmisten kokemuksista. Pyrkimykseni on ollut lisäksi osoittaa, miten suomalainen yhteiskunta ei kohtele maahan muuttaneita yhtä arvokkaina ja miten se heijastuu näiden ihmisten elämään. Siinä mielessä tutkimuksessani on ollut myös kriittinen ote. (Heikkilä 2002, 174.) Lisäksi ratkaisevan tärkeänä, kaiken taustalla olleena ajatuksena, on ollut varmistaa, että en vahvistaisi ennakkoaluvoja maahan muuttaneista tai aiheuttaisi haittaa haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille. Maahan muuttaneiden kokemusten ja näkemysten keskiöön ottaminen on ollut tapa välttää se, että tutkimusaiheen kohderyhmä jäisi vain äänettömäksi tutkimusobjektiksi, kuten Himanen ja Könönen (2014, 34) kuvaavat.

Koska kohderyhmänäni ovat vähemmistöön kuuluvat ihmiset ja heidän ajatuksensa koskien perhettä sekä taloutta, tekee se tutkimusasetelmastani melko sensitiivisen. Olen tiedostanut läpi tutkielman teon, että henkilökohtaisten asioiden kertominen vieraille tutkijalle voi olla vaikeaa, minkä lisäksi kulttuuriset ja tilannekohtaiset tekijät voivat vaikuttaa siihen, miten sensitiiviseksi tutkittavat aiheen kokevat. (Kallinen, Pirskanen & Rautio 2022, 16–17.)

Aiheen sensitiivisyys on varmasti ollut yksi syy, miksi tutkittavia oli haastava löytää. Maahan muuttaneet ovat haavoittuvassa asemassa oleva ryhmä valtaväestöön nähden, ja sen sisällä ihmisillä on hyvin erilaisia tilanteita, mikä voi vaikuttaa luottamukseen ja haluun osallistua. Lisäksi yliopiston ja tutkimuksen tavoitteet eivät välttämättä ole kaikille tuttuja, mikä osaltaan voi vähentää luottamusta. Kirjoituskutsu levisi pääasiassa sähköisessä muodossa, jolloin pääsy digitaalisten laitteiden pariin oli olennaista tiedon saavuttamiseksi. Kaikille kirjoituskutsu ei myöskään sovi, mikä näkyi muutamassa vastauksessa, jossa oli muutaman sanan vastauksia ja nämä kirjoitukset päädyin hylkäämään aineiston analyysissä. Yksi kolmannen sektorin toimija vastasi, että heidän toiminnassaan mukana olevilla luku-, kirjoitus- ja kielitaso on sillä tasolla, että kirjalliset vastaukset eivät onnistu ja lisäksi haastatteluja varten yhteistä kieltä voisi olla vaikea löytää. Lisäksi yhteiskunnan marginaalissa eläminen tekee sen, että mukaan tulo vaatisi heille suoraa ja välitöntä hyötyä, mitä tällaisella pro gradu -tutkielmalla ilman esimerkiksi rahoitusta, ei pysty toteuttamaan.

Aineiston keruun pääperiaatteena, mutta myös lopullisen aineiston muodostumisen kannattavana teemana, oli vapaaehtoisuus. Koska minulla ei ollut tarjota osallistumisesta mitään palkkiota, aineistoon osallistujien motiiveissa korostui vapaaehtoisuuden kautta muotoutuneet motiivit. Lisäksi erityisen tärkeänä pidin paitsi sen korostamista, että tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista, niin myös sen, että jokaisen osallistujan anonymiteetti säilyy sekä aineiston säilytyksen että lopullisen kirjallisen työn kohdalla. Olin avoin

tutkielman tarkoituksesta ja siitä, että kyseessä on koulutyö eikä vielä laajempi tutkimus, jolloin tutkimuksella aikaansaatu muutos tai hyöty tutkittaville on olematon. Tämä oli mielestäni tärkeää rehellisyyden ja avoimuuden näkökulmasta. Kaikilta osallistujilta on kerätty lisäksi joko kirjallinen tai suullinen suostumus osallistumiseen. Tutkittavilla on ollut mahdollisuus peruuttaa suostumuksensa ja keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa ilman kielteisiä seurauksia. Olen kertonut tutkimuksen tarkoituksesta ja aineiston käyttötarkoituksesta ja säilyttämisestä sekä siitä, että aineisto anonymisoidaan eikä lopullisesta työstä pysty tunnistamaan ketään. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2019.)

Päädyin aineistonkeruussa kirjoituskutsuun ja haastatteluun siksi, että niiden avulla voi ottaa huomioon aiheen sensitiivisyyden. Kirjoituskutsu antoi vastaajille yksityisyyttä ja tilaa pohtia vastauksia omassa rauhassa. Lisäksi halusin tarjota mahdollisuuden kirjoittaa muillakin kuin suomen kielellä siltä varalta, että joku vastaajista kokisi luontevammaksi puhua itseä koskettavasta aiheesta mahdollisella äidinkielellään. Kirjoituskutsun taustalla oli lisäksi ajatus toimijuudesta, sillä aloitin aineistonkeruuni tarkoituksella kirjoituskutsulla, joka ohjeistukseltaan oli melko vapaamuotoinen, jotta vastaajat voivat itse määrittellä, mikä aiheen ympärillä on tärkeää ja merkittävää. En halunnut esittää liian yksityiskohtaisia kysymyksiä aiheesta, joka ei ole itselleni henkilökohtaisesti tuttu, sillä se olisi voinut ohjata tutkimusasetelmaa haluamaani suuntaan ja vienyt toimijuutta pois vastaajilta korostaen tutkijan valtapositiotani entisestään. Oinas (2004, 214) kuvaa feministisen haastattelun piirteitä sellaisiksi, että tavoitteena on toimia haastateltavan hyväksi ja rikkoa perinteistä hierarkiaa tutkijan ja tutkittavan välillä. Feministisessä haastattelussa Oinaan mukaan on tärkeä ottaa lähtökohdaksi se, että tutkija on vastaanottavassa positiossa ja tutkittava on mukana päättämässä mikä on oleellista tietoa tutkimuskohteesta. Tämän lähtökohdan huomioin kirjoituskutsua valitessa yhdeksi menetelmäksi. Lisäksi toimijuus oli lähtöajatuksena myös haastattelun valinnassa yhdeksi menetelmäksi.

Haastatteluissa luottamuksen rakentaminen oli avainasemassa ja sitä helpotti se, että haastateltavat löytyivät omien verkostojeni kautta. Ennen haastatteluja korostin tutkimuksen eettisiä periaatteita ja kertosin ne vielä haastattelun alussa. Lisäksi kysyin luvan nauhoittamiselle ja kerroin, ettei kukaan muu käsittele aineistoa kuin minä. Haastateltavat saivat itse valita, missä ja milloin haastattelut toteutetaan. Kaikki haastattelut aloitettiin kuulumisten vaihdolla ja kevyemmillä aiheilla. Lisäksi lopussa siirryimme jälleen puhumaan kevyemmistä aiheista ja annoin mahdollisuuden vielä itse lisätä halutessaan jotain, mikä tuntuisi tärkeältä sanoa ääneen. Puolistrukturoitu teemahaastattelu antoi tilaa sille, että pystyimme edetä teemasta ja kysymyksestä toiseen tutkittavan ehdoilla. Nauhoituksen päätyttyä saatoimme vielä vaihtaa ajatuksia esimerkiksi loppupäivän kulusta tai kävellä samaa matkaa kotiin, mikä tuntui itselleni tärkeältä kohtaamisen ulottuvuudelta. Pyrin haastatteluissa luomaan sellaisen tilan, joka muistutti mahdollisimman vähän

yksipuolista vuorovaikutusta ja sisälsi aitoa läsnäoloa sekä aktiivista kuuntelua. Erilaisille tunnetiloille oli tilaa ja olin empaattinen niiden äärellä. Haastateltaville jäi lisäksi yhteystietoni siltä varalta, että vielä jälkikäteen tulisi jotain korjattavaa tai sanottavaa.

Haastatteluihin kaikki haastateltavat osoittivat kiinnostusta heti. Muutama haastateltava totesi vielä lopuksi, että tuntui puhdistavalta jutella aiheesta, josta ei juurikaan arjessa kellekään puhu ja oli iloinen yhteisestä keskusteluhetkestä. Kallinen ym. (2022, 150, 172) kuvaavat tällaisia tilanteita haastattelujen terapeuttisuudella, kun haastateltava kokee tulleensa kuulluksi ja saa käsitellä asioita omasta näkökulmasta. Toinen Kallinen ym. kuvaama termi on ”onnellisuusmuuri”, jolla tarkoitetaan haastateltavien tietoista tai tiedostamatonta pyrkimystä ylläpitää käsitystä elämänsä onnellisuudesta. Tämä voi luoda haastateltavan ja haastattelijan välille muuria, joka rajoittaa todellisen tiedon saamista. Kirjassaan Kallinen ym. toteavat onnellisuusmuurin vaikuttavan erityisesti perhe-elämän liittyvien kipeiden puolien kohdalla, kun haastateltava haluaa esimerkiksi suojella perhettään tai esittää vaikeat asiat paremmassa valossa jättäen mainitsematta joitain asioita.

Onnellisuusmuuri voi olla mahdollinen omassa aineistossani, sillä esimerkiksi yhteiskunnallisesti on vahva diskurssi siitä, millainen on ”hyvä maahanmuuttaja” ja siihen liittyy oleellisesti myös ajatus kiitollisuudenvelasta Suomea ja suomalaista yhteiskuntaa kohtaan. Joillekin tutkittaville negatiivisten asioiden sanominen Suomessa asumisesta voi olla vaikeaa sen takia, että halutaan kertoa olevansa kiitollinen asuessa täällä. Toisaalta esimerkiksi uskonnolla voi olla vahva rooli siinä, miten on sallittua puhua perheenjäsenten välisistä suhteista, mikä voi heijastua tutkittavien vastauksiin perhesuhteista. Tiedostan myös, että ”onnellisuusmuuri” voi kummuta tutkittavan ja tutkijan välillä olevasta valta-asetelmasta, mihin aiemmin viittaamaani valkoinen ylivalta liittyy.

Koivunen ja Ylöstalo (2017, 244) nostavat artikkelissaan esiin pohdintaa ammatillisesta tutkijaroolista, jonka pyrkimyksenä ei pitäisi olla muu kuin tutkijan ammatillinen kiinnostus haastateltavaa kohtaan. He nostavat esimerkkinä, ettei tutkijan tulisi esittää ystävää haastateltavalle, sillä se voidaan katsoa epäeettiseksi tavaksi peitellä valtasuhteita ja saada luottamuksellista tietoa irti haastateltavista. Toisaalta terapeuttista roolia tulisi välttää, sillä tutkijalla ei ole siihen yleensä vaadittavia taitoja. He toteavat kuitenkin myös sen, että haastateltavan osoittaessa haavoittuvuutta, voidaan tutkijan ammattimainen ja etäinen rooli tulkita tahattomaksi julmuudeksi tai empatian puutteeksi.

Koen, että haastattelutilanteisiin vaikutti merkittävästi se, että haastateltavat olivat minulle valmiiksi edes hieman tuttuja. Täyden ammatillisen tutkijaroolin ottaminen oli kokemukseni mukaan mahdotonta, sillä suhdetta haastateltavien kanssa oli muodostettu jo etukäteen. Siksi empatian osoittaminen tuntui luonnollisesta sellaisissa kohdissa, kun

haastateltavat osoittivat haavoittuvuutta. Kaikki haastattelutilanteet muistuttivat kuitenkin raameiltaan ja olosuhteiltaan muodollisempaa haastattelua, missä roolini oli haastatella ja haastateltavien vastata, jolloin en koe, että olisi ollut kyse ystävyuden kaltaisesta tilasta. Lisäksi omalla avoimuudellani ja sen korostamisella, että koska tahansa haastateltava voi keskeyttää ja olla vastaamatta, pyrin luomaan sellaisen tilan, missä valta-asetelmat ovat toisaalta näkyviä, enkä empatialla yrittänyt kalastella luottamuksellista tietoa. Lisäksi Oinas (2004, 215) kuvaa, miten feministisen tutkimuksen lähtökohtana on ajateltu olevan tasavertainen vuorovaikutus haastattelutilanteessa ja hän korostaa haastateltavan kohtaamista objektin sijaan ihmisenä, jolloin haastateltava ei voi piiloutua tutkijaroolin taakse.

Heikkilä (2002, 175) nostaa esiin, miten tutkittavat tulisi osallistaa tutkimuksenteossa myös itse asetelman muodostamiseen ja tulosten tulkintaan. Vaikka pohdin toimijuutta tärkeänä lähtökohtana koko tutkimusasetelmalle, toimijuutta olisi pitänyt mahdollistaa paljon enemmän. Se olisi pitänyt olla lähtökohtana jo tutkimusasetelmaa rakentaessa, minkä lisäksi tutkittavat olisi pitänyt ottaa mukaan myös teorian luomiseen ja aineiston analyysiin. Lisäksi toimijuudella olisi pitänyt pyrkiä aitoon vastavuoroiseen dialogiin, mikä ei tässä ajassa ja paikassa toteutunut. Toimijuus toteutui ikään kuin korulauseena ja suuntaa antavana lähtökohtana, mutta aito toimijuus, dialogi ja yhteistyö jäi näennäiseksi ja valta jäi vahvasti minulle tutkijana.

Lisäksi aiemmin kuvaamani kolmannen sektorin järjestön vastaus kuvasti tärkeällä tavalla sitä, miten valta-asetelmat paikantuvat tällaiseen tutkimusasetelmaan ja miten tärkeää olisi pohtia osallisuuden eri muotoja jo ennen tutkimusasetelman luomista. Useassa kohtaa läpi prosessin pysähdyin pohtimaan tutkimusasetelman eettisyyttä ja sitä, miksi teen tutkimusta ja mikä on tarpeeksi hyvä motiivi tutkia haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä näiden valta-asetelmien risteyskohdissa. Aloitin kuitenkin tutkimusaineiston keräämisen hyvin varhaisessa vaiheessa, jolloin olin jo kerännyt aineistoa ja se asetti uuden pohdinnan siitä, että olisiko tutkimuseettisesti enää hyväksi myöskään hylätä aineistoa ja aloittaa alusta ilman, että saisin enää yhteyttä anonyymisti kerättyyn kirjoituskutsuun osallistuneisiin.

Tässä tutkielmassa olen annetun ajan ja resurssien puitteissa pyrkinyt refleктоimaan ja varmistamaan ennen kaikkea sen, että tutkittavat kokevat osallistumisen hyväksi ja että heille jää turvallinen olo aineistonkeruun eri vaiheista. Laajemmassa mittakaavassa olisi kuitenkin tärkeää osallistaa tutkittavia enemmän läpi prosessin, lukea ja perehtyä vielä paljon enemmän valtaa tuottaviin rakenteisiin ja omaan positioon rakenteissa sekä tehdä tutkimusta yhteistyössä antirasismien ammattilaisten kanssa, jotta todellisuudessa voisi välttää paremmin valtaa toisintavia rakenteita.

6 TULOKSET

Tässä luvussa esittelen aineiston pohjalta saadut tulokset. Minua on kiinnostanut aineistossani ennen kaikkea se, miten tiedonantajat kuvailevat sitä sosiaalista todellisuutta, mikä heidän elämässään vaikuttaa ja miten se heijastuu rahalähetyksiin. Suosin tässä tulososiossa laajoja sitaatteja, sillä niiden kautta pystyn avaamaan parhaiten tutkittavien ajatuksia ja kokemuksia.

6.1 Ylirajainen elämä ja identiteetti osana muuttoliikettä

Kokemus ylirajaisesta elämästä ja yhteydenpidosta yhdisti kaikkia haastateltavia ja kirjoituskutsuun vastanneita. Monipaikkaisuus heijastui vastauksissa paitsi itse rahalähetyksilmiöön, niin myös ajatuksiin identiteetistä, kuuluvuuden tunteesta ja käsityksistä kodista sekä tulevaisuudesta.

Ylirajainen elämä ja sen vaikutus identiteettiin nousi kaikkien kirjoituskutsuun vastanneiden sekä haastateltavien vastauksissa esiin silloinkin, kun en sitä erikseen kysynyt. En esimerkiksi kirjoituskutsussa pyytänyt vastaajia kertomaan tarinaansa muuttoliikkeestä, mutta silti useammalla oli maininta siitä. Syyt muuttaa Suomeen vaihtelivat vastaajien välillä, mutta suurin osa osallistuneista oli muuttanut Suomeen parempien taloudellisten mahdollisuuksien perässä, mikä on myös maailmanlaajuisesti yleisin muuton syy (IOM 2021, 36).

Työperäinen maahanmuutto koetaan ratkaisuksi köyhyyteen ja siksi muuttoliike usein suuntautuu matalan- ja keskitulotason maista korkean tulotason maihin, mikä näkyi myös aineistossani. Muuttoliikkeen kohdemaana Suomi edustaa korkean tulotason maata, kun taas kaikki lähtömaat Venäjää ja Israelia lukuun ottamatta olivat matalan- tai keskitulotason maita. Venäjältä ja Israelista muuttaneet olivat tulleet Suomeen pääasiassa perheistä, ja heidän vastauksissaan taloudelliset tekijät eivät olleet yhtä keskeisiä. Lisäksi yksi vastaajista kertoi tulleen Suomeen kiintiöpakolaisena. Monet aineistooni osallistuneet toivat vastauksissa esiin, miten muuttoliikkeeseen lähdön taustalla vaikutti haastavat ajat joko perheessä tai laajemmin yhteiskunnassa.

Olen itse pienenä kokenut köyhyyttä, kun isäni joutui poliittisista syistä vankilaan.

[K2]

Tulen duunari perheestä ja hyvin nuorena jouduin jättää koulun ja mennä töihin isoon kaupunkiin. Yksi lupaukseni on ollut perheelle, että vaikka menen Eurooppaan, autan teitä aina. [K5]

Olen perheen vanhin lapsi ja menetin isäni, kun olin nuori. Perheestä huolehtiminen on aina ollut minun rooli. [K7]

Vaikka en halunnut tulla, mutta sitten tulin, kun tytär muutti tänne. Että mulla tuli mieleen, että en pysty olla eri paikassa. Että haluan olla lähempänä. Ja koska mulla on mahdollista, niin miksi ei. Vaikka en mä oikeen halunnut lähteä. Mutta sattui niin, että äiti kuollut ennen kuin mä menin tänne. Se vähän oli vähän semmoista, että siellä ei mitään, mikä pitää mua kiinni siellä. [H1]

Abrego (2014, 184–185) tarkastelee kirjassaan perheitä, joiden arki on rakentunut ylirajaisesti ja pohtii sitä, onko muuttoliikkeen vaatimat uhraukset perheen näkökulmasta vai van arvoisia. Monen perheen kohdalla muuttoliike koetaan välttämättömäksi taloudellisten tekijöiden takia, mutta samalla perheestä erossaolo aiheuttaa henkilökohtaista kärsimystä. Abregon tarkastelemissa perheissä työperäiseen muuttoliikkeeseen lähteneet vanhemmat toivat esiin syyllisyyden tunteita, emotionaalista stressiä ja pelkoa siitä, että jää perheen tapahtumista ulkopuolelle. Kotiin jääneet lapset taas kuvasivat kokemuksiaan hylkäämisen kautta ja toivat esiin, miten etäisyys oli piirtänyt rajoja perhesuhteisiin. Vaikka Abregon aineisto osoittaa monia muuttoliikkeen hyvinvointia heikentäviä piirteitä, koettiin muuttoliike usean perheen kohdalla ainoaksi tavaksi köyhyyden poistamiseen ja siksi yksilön tunteet jäivät toissijaiseksi. Kuten Abregon aineistossa, niin myös omassani ylirajaiseen elämään liitettiin paljon vaikeita tunteita.

Aineistossani Suomeen muutto ei ollut kenenkään vastaajan kohdalla pitkän haaveilun tulos, vaan muutto oli tapahtunut olosuhteiden pakosta tai perhesuhteiden myötä. Useimmat vastaajista olivat myös saapuneet Suomeen yksin. Tämä lähtökohta heijastui vastauksissa ristiriitaisiin tunteisiin muutosta, uudesta asuinmaasta ja järjestelyjen hoitamisesta. Vastauksissa nostettiin myös esiin muuttoliikkeen kustannukset, jotka koettiin kalliiksi, monimutkaiseksi sekä vaikeaksi hoitaa.

Olen matkustanut yksin tänne ja perheeni jäi sinne. Minun isä, äiti ja siskot ja veljet ovat siellä. Minun perhe minun matka takia myy meidän eläimet ja minä tulini ensi kreikkaan ja sitten tänne. [K3]

Se oli niin vaikeaa ja uusi maa, uudet ihmiset ja kaikki tämmöinen. Pikkuhiljaa. [H2]

Koska ei ollut mahdollista kaikki kerralla mennä. Se oli aika kallis minulle. Se oleskelulupa töihin oli 400 euroa ja 600 euroa ja enemmän se viisumi. Se oli aika paljon rahaa. Sit vielä pitää saada se asunto. Se sopimus pitää saada ja maksaa se takuu ja kaikki semmoiset jutut. [H1]

Uuteen maahan muuttaminen linkittyy vahvasti ajatukseen kodista. Märtsin ja Mahmoud (2012, 3–5, 8–9, 12–13) kuvaavat artikkelissaan, miten koti käsitetään usein tuttuna, turvallisenä ja kuulumisen kokemuksiä tuottavana paikkana. Maahan muuttaneiden kohdalla kodin käsitys muuttaa usein muotoaan ja merkitystään, kun elämä jakautuu eri maiden välille. Alkuperäiseen kotiin sidottu identiteetti saattaa rikkoutua ja juurtumisen kokemukset katketa samalla, kun uutta vakautta ja turvaa joudutaan etsimään uudesta kotimaasta.

Märtsin ja Mahmoudin (2012) esittämät ajatukset näkyivät myös aineistossani, missä vastaajat pohtivat kuulumistaan ja identiteettiään monipaikkaisen arjen kontekstissa. Useampi vastaaja puhui edelleen synnyinmaastaan kotimaana, ja yksi haastateltava identifioi itsensä ennen kaikkea synnyinmaansa kansalaiseksi, vaikka Suomessa asuttuja vuosia oli kertynyt jo toistakymmentä. Lisäksi muutaman haastateltavan kohdalla vierailut synnyinmaahan näyttäytyivät hyvin tärkeinä ja säännöllisinä tapoina ylläpitää kuulumisen tunnetta ja kotiin linkittyvää identiteettiä.

Juu tiedätkö, kyllä semmonen olo on, että kun tulet sinne Venäjälle ja pääset esimerkiksi kauppakeskukseen, niin tulee semmoinen “Heeei täällä kaikki puhuu venäjäksi”. Hetken outo olo, mutta se kestää vain vähän aikaa ja sitten sä olet jo niin kuin aina olisit ollut. Kyllä se on mulle semmoinen koti. Sitä voi vaan tulla ja sitten aloittaa sen. [H1]

Taloudellinen tilanne vaikutti kuitenkin merkittävästi vierailujen mahdollisuuteen vastaajien keskuudessa. Pakolaisena Suomeen tullut kertoi, että vierailut tuntuisivat tärkeältä, mutta rahaa ei ollut. Yli kahdenkymmenen Suomessa asutun vuoden aikana tämä oli vierailut synnyinmaassaan vain kahdesti. Sama haastateltava kertoi lisäksi yrittäneensä saada perheenjäseniään Suomeen, siinä kuitenkin onnistumatta. Oli siis mennyt pitkään ennen kuin haastateltavan lapset olivat tavanneet esimerkiksi omat isovanhempansa.

Haastattelussa jäi epäselväksi, puhuiko edellä mainittu haastateltava perheenyhdistämisestä vai vain vierailujen mahdollistamisesta perheenjäsenilleen. Haastateltava oli kuitenkin ison perheen ainoa lapsi, joka lähti pakolaisena maasta ja monelle yksin Suomeen saapuneelle perheenyhdistäminen on merkittävä keino saavuttaa YK:n

ihmisoikeusjulistuksessa määritelty oikeus perhe-elämään. Esteet perheenyhdistämisessä aiheuttavat usein inhimillistä kärsimystä ja eristävät maahan muuttaneet perheistään. Usein perheenyhdistämisen esteenä on perheenkokoajan liian pienet tulot. (Suomen Pakolaisapu 2024b.) Haastateltava toimi laitoshuoltajana, joten matalapalkkaisen työnsä vuoksi tulot eivät olisi riittävät perheenyhdistämiseen.

Se on niin vaikea, koska kotimaassa tarvii paljon rahaa. Liput on niin kalliit ja pitäisi tehdä tämmöinen viisumi ja tarvitaan paljon rahaa mukaan. Se on niin vaikeaa. Ja me tarvitaan lääkettä ja kaikki. Ja sen takia minä en matkusta joka vuosi. Kun minä olen ollut täällä Suomessa melkein kaksikymmentä vuotta, minä olen matkustanut kaksi kertaa. Ja onneksi, kun matkustin niin mun isä ja äiti oli vielä elossa ja he katsoivat lapset. Kun minä synnytin mun lapset ulkomailla. Niin he näkivät ne nyt. [H2]

Välimatkojen suuruus, vierailujen vähäisyys ja ihmissuhteiden ylirajaisuus näkyivät monen vastaajan kohdalla koti-ikävästä. Muutamassa haastattelussa tuotiin selvästi esiin, että ilman lapsia ja lapsenlapsia haastateltavat muuttaisivat takaisin synnyinmaahansa. Ylisukupolvinen ketju kuitenkin vaikutti siihen, että elämänvalinnat muovautuivat lapset ja lapsenlapset edellä, eikä siksi paluuta synnyinmaahan nähty tapahtuvan.

Totta kai, jos minä oikein mietin kotia, niin mulla koti on siellä Sudanissa. Koska minä olen kasvanut siellä ja mulla on perhe siellä. Mutta elämä vaihtuu, se oli ennen mun paras koti ja nyt mulla paras koti täällä Suomessa. -- Jos mulla ei olisi mitään lapsia, niin kyllä minä sitten voisin mennä takaisin. Mutta mulla lapset, en voi jättää ikinä. Mutta jos minä olen vain yksin täällä Suomessa ja perhe kaikki ovat siellä, niin totta kai minä menen takaisin. Mutta nyt kun minulla on lapset, niin se on tärkeämpi kuin mun. En mä voi jättää lapset ja lähteä pois. Minä yritän hoitaa heitä kovasti. [H2]

Tiedätkö, surullisinta on tässä [herkistyy ja alkaa itkeä]. Kun ne asiat on semmoiset... Välillä tulee ihan kova halu palata takaisin. Se on vähän vaikea aihe mulle. Ja varmaan, jos ei olisi lapsia täällä, se olisi helpompi. Vaikka mulla ei oo mitään siellä, ei asuntoa missä voisin asua tai sanotaan, että jos palaisin sinne, niin kyllä mä löytäisin. Siellä on paljon ihmisiä, jotka voi auttaa. Mä aina sanon, että jos mä olisin yksin täällä, mä keräisin mun laukut ja menisin takaisin. Mutta mulla on mun lapsi ja lapsenlapset ja mulla ei oo mitään tärkeitä asioita siellä. [H1]

Koti-ikävästä ja omista paluumuutto haaveistaan huolimatta molemmat edellä mainitut haastateltavat korostivat vastaustensa välissä, ettei Suomessa ole mitään vikaa ja että

Suomi on hyvä maa. Nämä kohdat saivat pohtimaan ajatusta onnellisuusmuurista, josta kirjoitin alaluvussa 5.3. Ehkä Suomea tai elämää täällä ei haluttu laittaa huonoon valoon, jotta tilanne ei näyttäytyisi kiittämättömältä vastaajien nostaessa vaikeita asioita esiin.

Myös Hendriks (2018) on tarkastellut onnellisuusmuurin kaltaisia tilanteita maahan muuttaneiden keskuudessa ja toteaa, että usein ajan kuluessa maahan muuttaneet saattavat alkaa tarkastella kriittisemmin omaa yhteiskunnallista ja taloudellista asemaansa uudessa maassa. Tällöin maahan muuttaneet voivat huomata herkemmin rakenteelliset haasteet ja eriarvoisuuden. Tästä huolimatta maahan muuttaneet saattavat haluta ylläpitää ajatusta menestyksestä ja omasta hyvinvoinnistaan paitsi yhteiskunnan niin myös oman perheen ja yhteisön silmissä, jotka ovat usein tehneet uhrauksia muuttoliikkeen mahdollistamiseksi. Vaikka onnellisuusmuurin kaltaisia ajatuksia löytyisikin aineistooni osallistuneiden vastauksista, toivat edellä mainitut haastateltavat kuitenkin esiin myös sen, että he olivat löytäneet rauhan monipaikkaiselle elämälle ja elämäntapahtumille, jotka olivat johdaneet heidän tähän tilanteeseen.

En voi sanoa, että jossain on paremmin ja jossain pahemmin. Se on vain enemmän semmoinen olotila ja tunne. Miltä se kaikki tuntuu. Mulle on tärkeintä, että minä ja mun lapsi ollaan samassa paikassa. Se helpottaa hänelle ja mullekin. Mä voin sanoa, että tää on meidän koti. Mä tykkään olla. Ja sama, kun oltiin siellä Venäjällä. Siellä oli meidän eri perhe ja ne asiat mitä kuului silloin. Ja sekin oli koti. Ja silloin se oli hyvä, mutta tällä hetkellä tää on hyvä. [H1]

Se oli meidän valinta tulla tänne. Eli kun me tultiin, niin kyllä se oli vähän eri olo ja eri asiat. Asiat muuttuu, mutta kyllä me pärjätään. Pitää pärjätä ja se onneksi meillä, mun mieskin aina sanoo, että mitä me tehtäis jos ei ois lapsia täällä. Tulis kauhea ikävä. [H1]

Minä jatkoin opiskelee, mulla elämässä vaihtunut ihan kokonaan. Sain työpaikan, sain opiskelupaikan, sain oman asunnon. Se on paras maa. Ja Sudanissa on mun kotimaa. Koska minä olen syntynyt siellä. Mutta onneksi minä täällä Suomessa olen vaihtanut taas ja kasvattanut lapset täällä ja tästä on tullut toinen maa mulle. [H2]

Maahan muuttaneilta ja ylijarajaista elämää eläviltä vaaditaan resilienssiä sopeutua toisistaan poikkeaviin maihin sekä niiden tapoihin. Tämä asetelma sai aineistooni osallistujia pohtimaan kuulumisen käsitettä. Kuulumisen kokemukseen liitettiin muun muassa ajatus siitä, että on aina vähän väärässä paikassa. Toisaalta vastaajat saattoivat kaivata synnyinmaahansa, mutta sinne päästyään eivät tunteneetkaan enää kuuluvansa täysin, minkä

jälkeen nykyinen kotimaa näyttäytyi enemmän omalta paikalta. Vaikka vastaajat tarkastelivat kysymystä hyvin eri lähtökohdista, pystyi vastauksista aistia samankaltaisuuksia siinä suhteessa, että monipaikkainen elämä ei ainoastaan ole rikkaus vastaajien elämässä. Aineiston havainnot olivat siltä osin linjassa sekä Abregon (2014) että Märtsin ja Mahmoudin (2012) ajatusten kanssa, joita aiemmin olen nostanut esiin.

Mä sanoisin, että se on vähän sellainen kaksipuolinen asia. Se on onni ja suru. Siinä mielessä, että kyllä mä koen, että jokainen paikka on antanut mulle omalla tavallansa ja kasvattanut mua omalla tavallansa. Mutta kyllä mä koen, että mä oon aika juureeton. Kyllä mä luulen, ei sillä, että täytyisi olla monesta paikasta, että haluaa mennä moneen paikkaan, mut kyllä mä luulen, että se on myös ohjannut mua siihen, että on etsinyt... Tai aika usein, kun mä oon mennyt johonkin, niin oon ajatellut, että "Aa onkohan tää nyt se koti". Mutta sitten ei. Musta tuntuu, että mun kuuluvuuden tunne on aina siellä, missä mä en sillä hetkellä oo. [H3]

Tuntuu, että miksi olen täällä näin ja he ovat siellä, mutta se on tämmöistä elämässä ja emme voi vaihtaa mitään. Jumala kirjoittaa heillä kaikki siellä ja mulla täällä. Emme voi vaihtaa mitään. [H2]

Eriyisesti haastatteluissa kuulumisen kokemusta pohdittiin monipuolisesti. Varjonen (2013, 68, 71–72) on hahmotellut sosiaalipsykologian väitöskirjassaan seitsemän eri maahanmuuttajapositiona, joilla hän kuvaa aineistoonsa osallistuneiden tapoja kuvata omaa asemaansa suhteessa Suomeen ja suomalaisiin. Yksi näistä positioista on ”altavastaaja” ja Varjonen tuo esiin, miten maahan muuttaneet kokevat mahdollisuuksiensa olevan usein heikot, mikä luo osaltaan ulkopuolisuuden tunnetta. Vaikka tässä positiossa on paljon syrjinnän kaltaisia kokemuksia, ei aina tilanteissa ole ollut syrjiviä tekoja tai sanoja, vaan pikemminkin on kyse eriarvoisina näyttäytyvistä olosuhteista. Altavastaajan positio liitettiin Varjosen aineistossa ennen kaikkea osallisuuden ja kuulumisen kokemuksiin. Varjonen tuo väitöskirjassaan esiin, miten hänen aineistossaan korostui se, että maahan muuttaneet tai ulkomaalaistaustaiset joutuvat lähtökohtaisesti näkemään enemmän vaivaa päästäkseen samalle viivalle valtaväestön kanssa. Omassa aineistossani yksi haastateltava kuvasi altavastaajan kaltaista positiona pohdiessaan tapoja kompensoida omaa taustaansa kuuluaan paremmin suomalaiseen yhteiskuntaan.

Vaikka myöskin se, että mä oon pelännyt sanoa ääneen, jos mä en tiedä jotain tai jos joku asia tulee uutena, koska mä en halua, että se yhdistetään siihen, että mä en oo suomalainen, vaan vaikka vaan siihen, että mä oon vähän tyhmä. Et vaikka joku iskelmämusiikki, ei meillä koskaan sitä kuunneltu, kun ei vanhemmat ollut sen ystäviä, niin ei se ollut mikään semmonen juttu meidän kodissa. Mutta eihän

se ollut juttu monessa täysin suomalaisessakaan kodissa. Niin sit se, että mä tosi pitkään en vaan puhunut siitä ja sit vaan ite tein jotain tutkimusta, et tietäisin mitkä on kaikki isoimmat suomalaiset nimet. [H3]

Oon mä aina tosi tietoinen siitä, että jos joku tietää mun nimen niin varsinkin Suomessa, että mä edustan nyt jotain ryhmää. Että en mä niin kun oo siinä vaan minä vaan se, että mulla on tässä vastuu ja velvollisuus silleen levittää hyvää mainetta. [H3]

Edellä nostettujen sitaattien ohella kuulumisen kokemusta ei niinkään pohdittu Suomeen kuulumisen kautta, vaan tuotiin esiin ajatuksia oman kuulumisen tunteen säilyttämisestä omaan synnyinmaahan ja monipaikkaiseen perheeseen. Näissä keskusteluissa kielitaito nousi merkittävään rooliin. Suomen kielen taito nähtiin tärkeänä erityisesti työnteon kannalta, mutta keskusteluissa painottui kuitenkin enemmän synnyinmaan kielitaidon ylläpito ja siihen liittyvät merkitykset. Keskustelut omalla äidinkielellä koettiin tärkeäksi osaksi identiteettiä, ja erityisesti pohdimme haastatteluissa kielen roolia sosiaalisten suhteiden rakentumisessa. Monipaikkaisen elämän haasteeksi nostettiin usean kielen rooli elämässä, mikä tarkoitti vastaajien kohdalla neuvotteluja sen suhteen, mitä kieltä arjessa priorisoidaan. Neuvottelujen tuloksena joku kieli jäi väistämättä pienempään rooliin, ja vaikutti kommunikaatioon eri ihmisten välillä.

Minä puhun lasten kanssa arabiaksi, mutta suurimmaksi osaksi he vastaavat suomeksi tai englanniksi usein. He myös opiskelevat vähän espanjaa ja ranskaa luki-ossa, kun ne oli vaihtoehto valinnaiseksi. Suurin osa kun he keskustelevat yhdessä, he puhuu englannin kielellä tai suomen kielellä. Mutta jos minä puhun heidän kanssa, minä puhun arabian kieli. [H2]

Kotona he [H1:n lapsen perhe] puhuvat englanniksi yleensä, koska heidän toinen vanhempi on muualta. Eli heillä on monta kieltä. Koulussa ja päiväkodissa on suomen kieli. -- Me puhumme puolisoni kanssa venäjäksi. Kotona siellä on monta kieltä. He saavat kaikki nämä kielet. [H1]

Kielitaitoon liittyvissä pohdinnoissa tuotiin esiin myös kokemuksia ajoittaisesta ulkopuolisuuden tunteesta, joka saattoi ilmetä niin Suomessa kuin vierailujen aikana synnyinmaassa. Kielitaito muovaa ihmissuhteiden läheisyyttä ja ilmaisutapojen laajuutta, mikä voi aiheuttaa haasteita erityisesti silloin, kun perheen arjessa on käytössä useampi kieli, jotka ovat eriarvoisessa käyttöasemassa toisiinsa nähden.

Joskus mua harmittaa vain, kun he tulevat mulle tai kun esimerkiksi mä menen heille, ja he kaikki alkaa puhua englanniksi. Sitten mä vain sanon: ”Hei lopettakaa mä en ymmärrä yhtään mitään”. [H1]

Mutta tiedätkö, nyt minä puhun arabian kieli, mutta jos olen siellä kotimaassa ja puhun siellä, niin mulle sanotaan, että miksi sinä puhut hassu kieli, miksi kieli on vaihtunut? Koska melkein kaksikymmentä vuotta tai kaksikymmentä neljä vuotta sitten lähdin pois. [H2]

Kielen ohella aineistossa nousi esiin ruokakulttuurin, juhlapyhien, tv-ohjelmien ja diasporan yhteisöllisyyden merkitys perheiden arjessa ylläpitäjänä. Lisäksi valokuvilla oli muistojen säilyttämisen kannalta merkittävä rooli. Yhdessä haastattelussa keskustelimme siitä, miten eri uskontojen tavoille tai juhlille ei ollut annettu suurta roolia osana perheen arkea, mutta miten silti erilaisten kulttuurien yhdistäminen oli välillä tuottanut haasteita.

Mut mulla on yks semmonen mielessä, että on yks valokuva mun lapsuudenkodista. Asuin siinä omakotitalossa koko lapsuuden. Ja mulla ei ollut paljon mukana valokuvia, kun muutin tänne, mutta kun joku kerta menin takaisin, me katottiin kuvia veljellä ja mä otin kuvia joistain valokuvista. Oli semmoisia, missä oli mummot ja vanhemmat ja sukulaiset. Ja mä otin nää vanhat valokuvat ja nyt haluaisin tehdä siitä ison kuvan ja laittaa johonkin näkyviin. [H1]

Mut esim. just vaikka jossain juhlapyhissä sun muissa, ehkä se on just et tommoset uskontoon liittyvät juhlapyhät ei oo niin näkyviä. Ja hänhän [Suomeen muuttanut vanhempi] on, se oli tosi pitkään semmonen hapanmyssy, kun me juhlistettiin joulua. Et niinkun miks joulua juhlistetaan ja hänen juhlapyhiiään ei, mutta eihän me mitään jeesusta juhlittu vaan kaikilla oli vapaata, niin siks sit oltiin yhdessä. Mut on se nyt siitakin päässy yli, kun on noita lapsenlapsia jo, kun nehän siinä on kaikista isoimmassa valossa. Et se on sitä joulupukkia ja sitä et saa antaa ja vastaanottaa. [H3]

Monipaikkaisuutta pohdittiin lisäksi muutamissa vastauksissa ylisukupolvisen siirtymän kautta, jolloin vierailujen ja yhteisen kielen roolia korostettiin. Vanhemmilla sukupolvilla oli tiiviimmät välit lähtömaan sukulaisiin, kun taas lasten ja lastenkohdalla yhteydenpitoa sukulaisiin ylläpidettiin lähinnä vanhempien kautta. Tällöin henkilökohtaista sidettä ei ollut päässyt muodostumaan yhtä tiiviisti.

He ovat tutustuneet siellä moniin ihmisiin, mutta mulla on ongelma, että he eivät osaa keskustella siellä sudanilaisten kanssa heidän omalla äidinkielellään. Arabian kieli on heille vaikea. Ja he eivät keskustele paljon siellä. -- Arabian kieltä he ymmärtävät vähän, mutta mun perheen kanssa vaikea keskustella. He ymmärtävät kyllä, mutta eivät osaa itse puhua. [H2]

Mun miehen ja lasten kanssa joskus tehdään matkoja muualle. Tuntuu, että en voi koskaan mennä hyvillä mielin. Aina ajattelen, että olisiko pitänyt käyttää säästöt kotiin matkustamiseen. Mutta lapset toivoo muuta. He ei tiedä eikä tunne samaa kotia kun mä. Heille ei niin tärkeä. [K6]

Vanhempien rooli ylisukupolvisessa siirtymässä näyttäytyi siis merkittävänä ja muuttamassa vastauksessa tuotiin esiin pelko siitä, että linkki kahden maan välillä katkeaa vanhemman kuoltua. Tämä ajatus kumpusi siitä, että Suomessa syntyneet tai kasvaneet sukupolvet eivät olleet kiinnittyneet tai kiintyneet vanhempiensa synnyinmaahan niin vahvasti. Haasteeksi nostettiin vierailujen vähyys, kielitaidon välittämisen epäonnistuminen ja se, ettei syviä ihmissuhteita ollut pystytty muodostamaan pitkän välimatkan takia.

Koska mistä minä voin tietää kuinka kauan vielä voin elää. Minä haluaisin viedä heidät sinne ja pitää heitä siellä vähän aikaa, että he tutustuu perheeseen. Koska jos minä lähdän pois, lapsilta jää tuntematta, mistä me olemme. He vain tietävät, että me ollaan täältä Suomesta, kun he ovat syntyneet ja kasvaneet täällä. Sudanista tulevat vain nimellä. Eivät tiedä mitä siellä on. Mutta elämässä on niin vaikeaa, jos minä haluaisin viedä lapset sinne, tarvii hoitaa niin paljon asioita. Ei ole helppoa. [H2]

Ylisukupolvisista haasteista huolimatta niillä haastateltavilla, joilla oli omia lapsia ja lapsenlapsia, oli vahva toive siitä, että heidän oma taustansa säilyisi osana nuorempien sukupolvien elämää. He kokivat tärkeäksi, että lapset ja lapsenlapset jakaisivat tunteen yli-rajaisesta yhteydestä, kuulumisen kokemuksesta ja kodin tunteesta.

Se asia ei koske mulle, kun nyt mun lapset kasvaa ja sit he tulee aikuinen niin he itse valitsevat mitä he haluavat. Mutta totta kai minä toivon, että siellä [haastateltavan synnyinmaassa] he tuntevat perhettä. Mutta minä tiedän, että he ei pysty olla siellä, kun maa on niin kuuma ja ruoka on niin erilaista ja on paljon asioita, mutta he ovat silti sudanilaiset. Eivät ole suomalaisia. Ja heidän pitäisi ymmärtää se, että Sudan on meidän kotimaa. [H2]

Mä ymmärrän sitä, että heidän kotimaa on Suomi. He ovat päiväkodissa ja

koulussa tässä Suomessa. Se on kyllä tärkeää se suomen kieli. Ja ne on kuitenkin puhuvat ja he ymmärtävät, kunhan ei poistu se venäjän kieli. -- Mä aina sanon vanhimmalle lapsenlapselle, että ikinä ei saa uskoa, kun sanotaan että Venäjä on huono tai paha. Sä olet syntynyt siellä ja mä aina sanon hänelle, että vahvuus on siellä missä totuus on. [H1]

Yksi haastateltava tarkasteli ylisukupolvista jatkumoa maahan muuttaneen vanhemman Suomessa kasvaneen lapsen näkökulmasta. Hänen kohdallaan säännölliset vierailut toisen vanhemman synnyinmaahan ja lapsuudessa siellä asutut vuodet olivat auttaneet luomaan sekä ylläpitämään sukulaisiin omaa suhdetta ilman vanhemman välikätenä oloa. Lisäksi monikielinen kasvatus näyttäytyi tärkeänä osana identiteettiä ja asiana, jonka haastateltava nosti monipaikkaisen elämän yhdeksi parhaimmaksi puoleksi.

Mut vaikka tämmönen ihan tosi hölmö tai tyhmä hyvyys, niin et osaa puhua montaa kieltä. Niin se, että mä pystyn keskustella esimerkiksi arabiaks täällä semmosten ihmisten kanssa, jotka on eri kulttuurista kun mä oon, niin se on hienoa. Ja se, että mulla on suomen kieli ja englannin kieli ja ihmiset. Yleisesti. Kaikki ihmisuhteet. Mitkä ei olisi tullut, jos ei olisi ollut yhteistä kieltä tai jotain samaa kosketuspintaa asioista mitä jakaa. [H3]

Monet maahan muuttaneet vanhemmat kertoivat kokevansa kipeänä asiana sen, etteivät heidän lapsensa tunne kunnolla sitä, mistä tulevat. Myös edellä mainittu haastateltava toi esiin, että hän itse maahan muuttaneen lapsena kokee harmitusta siitä, ettei ole kunnolla tuntenut juuriaan. Vaikka hänen sukunsa on Palestiinasta, ovat he asuneet koko haastateltavan elämän ajan Israelin puolella. Tämä on vaikuttanut ihmissuhteisiin tavalla, jota haastateltava ei aina ole ymmärtänyt, sillä poliittisista asioista ei perheessä ole juurikaan keskusteltu.

Mä oon herännyt omaan taustaan vasta tyylisiin 21-vuotiaana. Tai harmi, että siinä meni niin pitkään, olis ollut paljon mitä olis ollut kiva ymmärtää välissä. -- Mä luulen, että ei se ehkä ois muuttanut mussa mitään, mutta ehkä mä olisin ymmärtänyt mun vanhemman tilanteen paremmin ja oman suvun tilanteen paremmin. [H3]

Mä en koskaan oppinut hepreaa, ja just kun ollaan oltu serkkujen kanssa kaupungilla, niin me ollaan puhuttu arabiaa toisillemme. Ja se on ollut niin avointa rasismia, että jos me ollaan menty johonkin liikkeeseen niin, serkku on kääntynyt mulle ja sanonut että ei puhuta täällä. Et jos on jotain sanottavaa, niin puhutaan englanniksi. Ja sit joissain paikoissa, jos me ollaan puhuttu arabiaksi, niin

ihmisten katseet ja olemus on mennyt tosi negatiiviseksi. Enkä mä oikeen koskaan ymmärtänyt sitä nuorempana, enkä mä oikeen välittänyt siinä mielessä, koska mä olin vaan kesän Israelissa näkemässä mun serkkuja. [H3]

Maiden poliittinen tilanne oli yksi isoin ulkoinen tekijä ylirajaisen elämän ylläpidossa, joka haastatteluissa nousi esiin. Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainassa ja siitä seuranneet pakotteet sekä Suomen itärajan sulkeminen ovat vaikuttaneet merkittävästi yhteydenpitoon sekä vierailuihin Venäjälle. Keväällä 2023 Sudanissa alkoi sisällissota, minkä vuoksi haastatteluhetkellä keväällä 2024 jo vuoden ajan yhteydenpito oli ollut lähes mahdotonta perheen välillä. Israelin tekemä kansanmurha Palestiinassa on niin ikään myös katkaissut yhteydenpidon lähes kokonaan. Kaikissa tapauksissa nousi esiin, miten vaikeaa on olla näkemättä ja kuulematta läheisistään. Lisäksi korostui isovanhempien elämän rajallisuus ja pohdinnat siitä, onko enää mahdollista nähdä ennen kuin aika loppuu.

Ei puhelut, ei mitään toimi siellä. Eikä ole vain minä, vaan kaikki sudanilaiset, jotka asuvat ulkomailla. Siellä ei onnistu. -- Tällä hetkellä, minä en voi valehdella, koska mulla on melkein vuosi kun meillä tämä sota alkoi. Ehkä kaksi tai kolme kertaa, mutta he yrittävät saada soitettua mulle, mutta ei onnistu. Minä yritän joka päivä, mutta ei mikään onnistu siellä. Mulla on iso perhe ja minä en kuule miten heillä siellä asiat on. Jos minä sanon, että joo heillä on kaikki hyvin, varmaan valehtelen. Mulla on vuosi, kun en ole kuullut heistä. Mutta toivotaan, että he kaikki ovat hyvin. [H2]

No se on nyt tosi paljon hankaloitunut tän tilanteen kanssa. Et mielelläni mä pitäisin sen yhteyden sinne. Mutta mä en oikeen osaa sanoa tällä hetkellä, että kokisinko mä oikeaksi mennä. Mutta sit taas mun isoäiti ei oo kauheen hyvässä kunnossa ja haluaisin kyllä nähdä hänet vielä ennen kuin hän kuolee. Niin sit siinä tulee myös tällaisia asioita. Mut tällee isolla ajatuksella, kyllä se on ja olis mulle tärkeää, ja kyllä mä haluan sen yhteyden pitää siinä. Et se tunnemaailma on kyl siinä olemassa, mut toi poliittinen tilanne tekee siitä vaikeaa... [H3]

Ihmissuhteiden lisäksi poliittiset valtasuhteet näkyivät haastateltavien elämässä laajemmin osana yhteiskunnallista osallisuutta. Haastateltavat joutuivat pohtimaan esimerkiksi sitä, koska on sopivaa tuoda omat poliittiset ajatukset esiin ja milloin on parempi vaieta. Suomessa esimerkiksi Venäjän kansalaisten ja venäjänkielisten kohtaama syrjintä kasvoi Venäjän aloitettua hyökkäyssodan (Yhdenvertaisuusvaltuutettu 2022, 10). Tämän takia myös haastattelussa tuotiin esiin, miten työpaikalla saatettiin vältellä puhumasta aiheesta ihmisten mielipiteiden ollessa hyvin erilaisia. Aineistossa korostui ajatukset siitä, miten

poliittisista keskusteluista huolimatta toiseen kotimaahan liittyy tärkeitä muistoja ja ihmissuhteita, jotka eivät lakkaa olemasta, vaikka maiden poliittinen toiminta muuttuisi.

Mä voin sanoa ihan rehellisesti, että mä olen eri mieltä kuin aika monet ihmiset täällä. Koska sä ymmärrät, että se on meidän kotimaa ja koti. Mutta kuitenkin mulla on paljon kavereita ja tuttuja täällä Suomessa, ja kaikilla on omat mielet, niin en mä koskaan pakota ketään ajattelemaan samaa kuin minä, mutta sanotaan että emme puhu tästä aiheesta. Emme puhu tästä ja pidetään kaikki omat mielet. Minä en halua pakottaa ketään. Voin vähän selittää mitä mä ajattelen. Mä sanoin, että aika monet ei tiedä yhtään mitään venäjältä. Mulle on tärkeää, että mun mies ja lapset on samaa mieltä. [H1]

Poliittisten tilanteiden ennakoimattomuus luo kokonaisvaltaista epävarmuutta ylijärjestyneeseen elämään. Yhteydenpidon ja vierailujen lisäksi poliittisilla toimenpiteillä voidaan horjuttaa muuttajien luottamusta pysyvyyden kokemukseen. Esimerkiksi keväällä 2024 Suomessa käytiin keskustelua koskien kaksoiskansalaisuuksia Venäjän kansalaisten kohdalla, mikä oli herättänyt huolta yhden haastateltavan lähipiirissä.

Suomessa aloitettiin nämä keskustelut kansalaisuudesta, että jos tulee semmoinen, että pitää valita. Jos tulee se, että pitää valita, niin hänen lapsella on kolme kansalaisuutta. Miten hän voi valita? Että se on vähän... [hiljaisuus]. Kun lapseni sanoi tai hän yritti selittää, että kyllä se on hyvä että on sellainen EU-passi, sä pääset Eurooppaan. Mutta jos sä valitset Venäjän, niin sä et pääse mihinkään. No sanotaan niin että jos mä lähdän pois täältä, jos mulla on sellainen sääntö, että mä en pääse mihinkään Eurooppaan, niin se ei haittaa mua. Eli mä hyvin pärjään. Mutta kyllä mä ymmärrän hänenkin että se riippuu perheestä. Vaikka aika monet sanoo, että ei voi olla niin. Että ei kukaan voi ottaa pois sitä, mikä on jo kerran annettu. Mutta mä en tiedä, mä en ole niin viisas tästä. Mutta tämmöstä. No nyt, vain mietitään, että pitää elää ja katsotaan, että tuleeko tulevaisuudesta huonompi tai parempi, vai mitä. [H1]

Poliittisten reunaehtojen lisäksi yhteydenpidossa korostui merkittävällä tavalla ajallisen keston vaikutukset. Carling (2008) toteaa artikkelissaan, että ajallinen vaikutus näkyy usein ylijärjestyneissä ihmissuhteissa vähenevänä kommunikointina. Tällöin ihmissuhteisiin saattaa tulla kokemuksia heikkenevistä ihmissuhteista, hylkäämisenkokemuksista ja haasteista ymmärtää toisia eriävistä elämäkokemuksista johtuen. Aineistossani monipaikkainen elämä ei näyttäytynyt staattiselta tilalta, vaan rakentui enemmänkin jatkuvien neuvottelujen ja ristiriitojen välille. Joissain vastauksissa kahden maan välinen elämä haki tasapainoa vielä senkin jälkeen, kun Suomessa oli asuttu pitkään ja toisaalta

ihmissuhteet muuttuivat ajan saatossa yhä vähemmän vastavuoroisiksi ja enemmän riippuvuussuhteiksi.

Joskus soitamme videoita ja silloin on kiva nähdä kaikkien ilmeet ja nauraa yhdessä. Näen ja haistan kaikki tutut hajut ja olen siellä, vaikka oikeasti olen täällä. Videot on kiva. Mutta yleensä vaan lähetetään viestejä. Harvemmin nykyään. Mulla on oma perhe täällä ja heillä siellä heidän elämä. Välillä käyn vierailulla. He toivoo, että muuttaisin sinne takaisin. Mutta mulla täällä oma perhe. [K6]

Harvoin puhelut ovat sellaisia, että puhutaan elämästä ja jaetaan tunteita. Yleensä minun pitää kuunnella miten vaikea heillä on ja mitä mä voin tehdä. [K5]

Haastattelujen lopuksi puhuimme siitä, mikä auttaa jaksamaan monipaikkaisen elämän haasteiden keskellä. Yksi haastateltava totesi, että se on ”jatkuva ja muuttuva kamppailu”. Tämä toteamus tiivistää hyvin monen vastaajan kokemuksen, sillä vaikka Suomeen oli rakennettu jo uusi elämä, ei ylijärjaisen elämän kokemukset olleet poistuneet elämästä.

Minä itken ja rukoilen ja minä luen tämmöinen, miksi sanotaan suomeksi, kun minä olen musliminainen, niin koraania minä luen ja etsin sieltä että miten muilla tämmöiset menee pois. Mutta kenelle ei tulisi ikävä, siskoilla tai veljillä? Totta kai tulee. -- Koska Jumala kirjoittaa meille tämmöiset, että mun kuuluu olla täällä ja heidän siellä. [H2]

Mä itken aina välillä. Siinäpä pääsit kyllä viimeiseen isoon keskusteluun. Kun löydän vastauksen tähän, niin palaan tähän. Se on jatkuva ja muuttuva kamppailu. Mä sanoisin, että aika lailla ainoa asia, mikä siinä auttaa on se, että hoitaa sitä ikävää ja menee ja näkee, mikä ei tietenkään aina ole mahdollista. [H3]

6.2 Rahalähetykset taloudellisten havaintojen kautta tarkasteltuna

Rahalähetykset olivat yksi selkeä ylijärjaisen elämän ja yhteydenpidon muoto vastaajien elämässä. Rahalähetyksiä kuvattiin työn ja taloudellisten havaintojen kautta, jotka kietoutuivat myös osaksi sosiaalisia suhteita.

Useampi vastaaja oli muuttanut Suomeen parempien työmahdollisuuksien perässä toiveena parantaa perheen elintaso, mikä näkyi maininnoissa työnteon luonteesta. Työlle annettiin suuri painoarvo juuri rahalähetyksien tekemisen mahdollistajana. Vastaukset piirsivät kuitenkin kuvaa eriarvoisista rakenteista ja maahan muuttaneiden heikommasta

yhteiskunnallisesta asemasta. Esittelin luvussa 4.1.1 Wallersteinin (1983) käyttämän termin institutionalisoituneesta rasismista, jolla kuvataan työvoiman hierarkisoitumista etnisen taustan perusteella. Termiä voi käyttää kuvamaan sellaisia rakenteita, jotka ylläpitävät ja luovat työmarkkinoille eriarvoisuutta valtaväestöön kuuluvien ja maahan muuttaneiden välille. Usein nämä eriarvoisuudet heijastavat kapitalismin koloniaaleja piirteitä ja vaikuttavat merkittäväällä tavalla ihmisten mahdollisuuksiin yhteiskunnan jäsenenä.

Suomessa rakenteellinen rasismi työelämässä on yleistä ja ulkomaalaistaustaiset henkilöt työllistyvät usein matalapalkkaisemmille aloille ja omaavat heikomman työmarkkina-aseman. Tämä heijastui myös monen aineistooni osallistuneen vastauksissa. Niissä vastauksissa, missä ammattia käsiteltiin tarkemmin, korostui matalapalkkaisemmat alat Suomessa. Kolme vastaajaa teki siivoustyötä, yksi työskenteli ravintolassa ja yksi Suomeen muuttanut oli perustanut oman yrityksen työnsaannin vaikeuksien jälkeen. Myös useamman työn yhtäaikainen tekeminen oli yleistä.

Luulin, että täällä kaikki on helppoa, mutta valitettavasti ei ollut. Olen täälläkin paitsi ensimmäinen vuosi tehnyt koko ajan työtä. [K5]

Jossain vaiheessa tein 3 vuotta työtä putkeen ilman vapaapäiviä ja rakensin perheelle uuden talon siellä. [K7]

Alussa vaimoni auttoi minua, jotta voin lähettää raha minun vanhemmille. Olen käynyt kielikurssi ja saanut siivoustyö. [K4]

Olen perheen vanhin lapsi ja menetin isäni kun olin nuori. Perheestä huolehtiminen on aina ollut minun rooli. Äiti ja 5 sisaruksesta minun piti pitää huolta. Olen aina tehnyt 2 työtä ja maksanut melkein kaikki heidän kustannukset. [K7]

Työperusteisen maahanmuuton ja rahalähetyksien tärkeys korostui myös niissä vastauksissa, joissa rahalähetyksien käyttökohteita tuotiin esiin. Suurimmaksi osaksi rahaa lähetettiin parantamaan vastaanottajien taloudellista asemaa ja käyttökohteiksi kerrottiin muun muassa ruoka, lääkkeet, vaatteet, puhelimen ja tietokoneen hankinta, koulutus, vuokranmaksut, sairaalakulut sekä häät. Välttämättömät menot korostuivat käyttökohteissa ja siten rahalähetyksen rooli kestävän kehityksen edistämässä näkyi myös aineistossani. Kotitalouksien tulojen vakautuessa rahalähetyksien avulla perheet pystyvät paremmin huolehtimaan perustarpeiden tyydyttämisestä ja tulevaisuuden rakentamisesta. Rahalähetyksien mahdollistaminen vaatii kuitenkin vakaita tuloja Suomessa ja vastaajat kertoivat, miten oma taloudellinen tilanne ja vastaanottajien tarve eivät ole aina kohdanneet.

Monesti rahan pyytäjiä on monia eivätkä aina ymmärrä, ettei minulla ole resursseja. [K2]

Minä lähetän raha monta kerta vuodessa, mutta raha ei aina ole paljon. Olen isoin lapsi ja he haluavat minulta raha. Joskus he ei ymmärrä miten vaikea täällä on ja oikeasti minulla ei ole paljon raha. [K3]

Välillä rahaa kysyy monta ihmistä ja on minulle vaikea sanoa ei, koska ei minulla ole paljon. [K6]

Edellä nostetut sitaatit tuovat esiin sen, miten monet maahan muuttaneet kohtaavat taloudellisia haasteita ja lupaukset paremmasta elintasosta eivät aina toteudu. Työperäiseen muuttoliikkeeseen heijastuu usein ajatus siitä, että elämä Suomen kaltaisissa maissa tulisi olemaan parempaa kuin omassa synnyinmaassa. Jo edesmennyt yhdysvaltalainen tutkija Berlant (2011) tarkastelee kirjassaan *Cruel Optimism* kapitalistisen yhteiskunnan lupauksia, jotka usein jäävät toteutumatta. Hän kuvaa, kuinka uskomukset ja lupaukset paremmasta tulevaisuudesta voivat muuttua ’julmaksi optimismiksi’, kun todellisuudessa niiden toteutumisen esteenä on monia epärealistisia ja jopa vahingollisia odotuksia. Työperäiseen muuttoliikkeeseen liittyy monia lupauksia, jotka eivät aina toteudu. Paremmat työmahdollisuudet ja elintaso houkuttelevat muuttajia, mutta arki voi osoittautua haastavaksi. Rasismi, vaikeudet työsaannissa, korkeat elinkustannukset, yhteisön puute ja kotikävä ovat esimerkkejä tekijöistä, jotka voivat estää paremman tulevaisuuden saavuttamisen.

Rahalähetyksien ollessa monien vastaanottavien kotitalouksien merkittävä tulonlähde, oli lähettäjän heikko taloudellinen tilanne vaikuttanut suoraan monen ihmisen elämään. Yhdessä haastattelussa esimerkiksi kerrottiin tilanteesta, missä rahalähetyksiä käytettiin lasten koulutukseen. Kun rahalähetyksiä ei ollut pystytty tekemään Suomessa olleen heikon rahatilanteen vuoksi, olivat lapset joutuneet heti jäämään pois koulusta niin pitkäksi aikaa, että rahalähetyksiä taas lähetettiin. Tämänkaltaiset tilanteet korostavat rahalähetyksiin liittyviä riippuvuussuhteita, jotka osaltaan hidastavat isossa kuvassa kehityksen edistämistä (Warnecke-Berger 2021).

Joskus haluaisin auttaa, mutta minulla ei ole rahaa, joskus on tili tyhjä. -- Mutta ei ole mitään asiaa, mitä voisi tehdä. Pitää vain toivoa ja odottaa. Mutta sinä tiedät, että kun raha tulee me maksamme kaikkia laskut ja vuokrat, puhelimet ja lapset haluaisivat syödä. Rahaa tulee ja menee. Raha tulee yöllä ja aamulla maksetaan kaikki ja tili on tyhjä. [H2]

Välillä itselläni on myös tiukka rahatilanne, silti yritän auttaa varsinkin, kun joku suoraan pyytää minulta rahaa. Uskon vahvasti siihen tähän vaikuttaa äitini, joka aina muistuttaa ja tuo sukulaisten haasteet hyvin lähellä minua -- Lähettämäni rahalahetykset ovat hyvin pieniä (noin 1000 vuodessa), sillä minullakaan ei ole isoja tuloja. [K1]

Berlantin (2011) ajatuksia mukaillen monen vastaajan kohdalla paremman elämän lupaukset eivät olleet toteutuneet ainakaan yhtä suoraviivaisesti kuin alkuun oli toivottu. Heikko taloudellinen tilanne johtui aineistoon vastanneiden elämässä esimerkiksi juuri työllistymisen haasteita, matalapalkkaisista töistä ja Suomen korkeista elinkustannuksista, kuten jo aiemmin mainittu. Yhdessä haastattelussa kävi ilmi suoria esimerkkejä rasismista työllistymisen esteenä ja sen vaikutuksista perheen tilanteeseen. Kun taloudellinen tilanne myöhemmin parani, näkyi se heti myös sosiaalisen aseman parantumisena. Esimerkki tuo esiin sen, miten usein maahan muuttaneen täytyy neuvotella asema yhteisössä ennen kaikkea taloudellisen toiminnan kautta, kuten luvussa 4.1.1 osoitin (Ndomo 2024). Lisäksi yksi haastateltava korosti sitä, ettei työhön tai taloudellisiin haasteisiin liittyviä asioita ollut haluttu jakaa lapsille, vaan vanhemmat piilottivat ja kantoivat taakkaa itse.

Ei ne sitä silleen pakoile rasismia keskustelunaiheena. Ja mä luulen, että siitä on helpompi puhua, kun mun vanhempi on yks niistä, joka sai töitä ja on menestynyt firma ja ihmiset kunnioittaa sitä meidän kotipaikkakunnalla, et siitä on helpompi puhua kun sä oot ns. voiton puolella siinä tilanteessa etkä oo jäänyt alakyntein. Jos se ois mennyt toisinpäin, jos ois vaikka työtön tai firma ei olisikaan päässyt eteenpäin niin, voi olla et siin ois ollut jotain oman ylpeyden säästämistä et ei puhu asiasta. [H3]

Monelle vastaajalle kielen oppiminen oli ollut ratkaisevan tärkeää työllistymisen näkökulmasta ja kielikurssien merkitys nostettiin esiin useammassa vastauksessa. Toin esiin luvussa 4.2.2, miten suomalaisilla työmarkkinoilla on usein tarpeettoman korkeat kielitaitovaatimukset ja se heikentää maahan muuttaneiden työllistymistä, kuten aineistostanikin nousee esiin. Kielikurssit ovat toimineet tämän haasteen paikkaajina, mutta nykyiset uudistukset kotoutumislakiin tulevat heikentämään kuntien mahdollisuutta tarjota kieliovetusta ja Orpon hallitus painottaakin jatkossa maahan muuttaneiden omaa aktiivisuutta kielen opiskelussa. Pahimmillaan uudistukset voivat johtaa ulkomaalaistaustaisten entistä heikompaan yhteiskunnalliseen asemaan. Maahan muuttaneiden kohtaamat haasteet vaikuttavat laajemmin myös perheiden ja yhteisöjen elämään aiheuttaen inhimillistä kärsimystä.

Rahalähetyksiin aineistossani suhtauduttiin ennen kaikkea tapana auttaa heikommassa asemassa olevaa perhettä lähtömaassa. Lisäksi muuttoliikkeen kustannuksia varten otettuja lainoja maksettiin takaisin rahalähetyksien avulla. Suoran tarpeen lisäksi rahalähetyksiä kerrottiin tehtävän myös epäsäännöllisesti esimerkiksi juhlapyhien ympärillä lahjojen muodossa.

Meillä oli jo kerätty, kun yleensä me ostetaan pikku hiljaa tavaroita sinne lapsille, vaatteita esimerkiksi, vaikka sielläkin on paljon sellaisia, mutta tiedätkö lahjaksi. Me aina tuodaan jotain ja oli kerätty jo kaikkea. Mutta nyt tuntuu, että jos onnistuu mennä sinne [viittaa matkustusrajoituksiin itärajalla], niin pitää tarkistaa nämä vaatteet, että onko pysynyt oikean kokoisena. -- Ei heitä tarvi auttaa, mutta sillee lahjaksi vaikka syntymäpäivänä. Kun ei pääse paikalle. [H1]

Rahalähetyksien roolin merkittävyyttä kuvattiin muutamassa haastattelussa suoraan sen kautta, että Suomessa saatu raha oli merkittävästi parempi kuin synnyinmaassa. Tämä ero perustui maiden välisten valuuttojen arvoeroihin, mikä lisäsi rahalähetyksen vaikuttavuutta. Vaikka monen vastaajan omat tulot olivat pienet, he kokivat tärkeäksi lähettää rahaa, sillä pieni summa Suomessa oli suuri vastaanottajien kotitalouksissa. Lisäksi yksi haastateltava kertoi tekevänsä henkilökohtaisten rahalähetyksien lisäksi diasporisia rahalähetyksiä laajemman yhteisön kanssa. Tämä tarkoittaen sitä, että useampi samasta synnyinmaasta ulkomaille muuttanut henkilö kerää yhteisen summan lähetettäväksi esimerkiksi silloin, kun joku sairastuu pahasti ja tarvitaan suuri summa terveydenhuoltoon.

Silloin se oli hyvät rahat. Mä muistan, että se oli niin, että se yksi euro oli seitsemän ruplaa. Se oli aika hyvä se kurssi. Sitten tuli mieleen, että no miksi ei. Pitää kokeilla, kun oli mahdollista. [H1]

Ei heti kun me tulimme Suomeen, sillä emme tiedä miten voi lähettää. Mutta me kysyä sosiaalityöntekijältä, että meillä on perhe siellä ja mitä pitäisi tehdä, koska joskus ruoka tai vesi puuttuu, mutta ei ole mitään mitä täällä tehdä paitsi tällönnen rahalähetyksen. Mutta ei aina, koska sillä aikaa me olimme työtön. Koska se raha mikä tuli, kului elämiseen täällä Suomessa. Joskus, kolmen kuukauden välein ja joskus kuuden kuukauden välein me lähettää, ja joskus täällä 50 euroa, se on niin paljon siellä. -- Me tiedämme, että yksi henkilö ei voi tehdä paljon, mutta me laitetaan esimerkiksi 20 tai 30 tai 10 euroa, ja järjestetään keräys menemään. [H2]

Edellä esitetyt esimerkit heijastavat maiden välistä taloudellista eriarvoisuutta ja rahalähetyksien arvon riippuvuutta eriarvoisista rakenteista. Warnecke-Berger (2021, 2771, 2775–2777) keskittyy artikkelissaan argumentoimaan sen puolesta, miten rahalähetykset

ylläpitävät globaalia epätasa-arvoisuutta ja taloudellista riippuvuutta. Se, että pieni summa Suomessa voi todellisuudessa olla hyvin merkittävä vastaanottajalle, korostaa Warnecke-Bergerin ajatuksia lainaten sitä, miten riippuvaisia rahalähetykset ovat valuuttojen välisestä eriarvoisuudesta. Mitä suurempi ero on lähettävän ja vastaanottavan maan valuutoissa, sitä suurempi rahalähetyksen todellinen käyttöarvo on.

Taloudellisen arvon lisäksi vastaajat liittivät rahalähetyksiin kulttuurisia ja uskontoon liittyviä tekijöitä. Yhdessä haastattelussa nousi esiin, miten kulttuurisista syistä ei ole hyväksyttävää, jos naimisissa olevan naisen perhe pyytää apua. Naisen ei katsota enää kuuluvan lapsuuden perheelle vaan omalle aviomiehelleen, ja siksi rahalähetyksiä tehdään usein vain miehen perheelle, mutta ei naisen. Haastateltava, joka on itse nainen, on kuitenkin halunnut lähettää rahaa perheelleen tietäessään, että tarve avulle on suuri. Hänen kohdallaan synnyinmaahan jäänyt perhe ei siis vaadi rahalähetyksiä, kuten monen muun vastaajan kohdalla, vaan rahalähetykset pohjautuvat ennen kaikkea haluun auttaa.

Ja kun minä annan minun perheelle jotain pienenkin määrän, he ujostelevat ja sanovat miksi sinä teet tällöinen mitä sinun miehesi sanoo meille, että me olemme köyhä ja heistä tuntuu vähän pahalta. Mutta minä sanon äitille, että minä ymmärrän, mutta minä haluaisin vaan auttaa. Koska mulla kaksi siskoa ja he kuolivat ja toiselta jäi neljä lasta ja toiselta jäi kolme lasta ja kaikki lapset ovat mun äitin kanssa. Sen takia minä joskus sanon, että minä tiedän sinulla on iso hoidettavana ja sen takia minä autan sinua välillä. [H2]

He ymmärtävät tällöiset asiat. Ei ketään sano mulle, että hän pakottaa mua lähettämään. Mutta jos minä yritän, esimerkiksi sillä aikaa mun sisko oli niin kiipeä ja hän tarvii leikkauksen kiireellisesti, minä yritin ja sanoin että tällä hetkellä mulla ei ole yhtään, mutta jos löydän jonkun joka voisi lainata ja minä lupaisin maksaa takaisin. Koska hänellä oli leikkaus ja se tulee niin nopeasti. [H2]

Vaikka suurimmaksi osaksi rahalähetykset sekä aiempien tutkimusten että oman aineiston valossa suuntautuvat maahan muuttaneelta taakse jääneelle yhteisölle, voi joskus olla kyse vastavuoroisesta taloudellisesta toiminnasta. Näin oli yhden haastateltavan kohdalla, joka vastaanotti tavaroita ja rahaa myös perheeltään synnyinmaasta.

Ja aina kun me tarvitaan täällä joitain asioita sieltä kotimaasta, he lähettää mulle aina ne ilmaiseksi, minä en maksa mitään ja he antavat mulle. He sanovat, että he tietää, kun mä olen täällä niin mä tarvitsen tätä. Äitihän ei jätä mitään ostamatta, hän yrittää lähettää mulle ja lapsille aina kaiken. [H2]

Aineistossani rahalähetykskanavien kohdalla korostuivat lähtömaassa olleet pankkitilit, joiden kautta rahansiirto onnistui edullisesti, vierailujen yhteydessä annetut käteiset sekä rahansiirtopalveluita tarjoavat yritykset. Rahalähetyksiä tehtiin sekä säännöllisesti että epäsäännöllisesti riippuen omasta taloudellisesta tilanteesta sekä vastaanottajien tarpeesta.

Aineistooni vastanneet käyttivät rahalähetyksien tekemiseen siis sekä virallisia että epävirallisia kanavia. Kuten luvussa 3.3 nostin esiin, valtiot ovat pohtineet, miten erilaisin kannustimin rahalähetyksiä voisi ohjata kohti virallisia kanavia. Yhdeksi tavaksi on esitetty synnyinmaan valuuttatilien avaamisen esteiden poistaminen. Kaksi haastateltavaa kertoi, että rahaa on nimenomaan lähetetty omalle paikalliselle pankkitilille ja sitä kautta siirretty perheenjäsenille. Tämä siirtokanava on mahdollistanut sen, että rahaa on pystynyt käyttämään sukulaisten tueksi myös sellaisina aikoina, kun poliittiset toimenpiteet ovat estäneet muunlaisen rahansiirron.

6.3 Rahalähetykset osana sosiaalisia verkostoja ja ylirajaista elämää

Rahalähetykset ovat vahvasti sosiaalinen ilmiö, jolle yksilöt antoivat hyvin erilaisia merkityksiä. Aineistossani rahalähetykset korostuivat ylirajaisen yhteydenpidon muotona, ja monelle vastaajalle rahan lähettäminen oli tapa olla läsnä sekä osa omaa perhettä ja sukua. Pelkkänä yhteydenpidon muotona rahalähetykset eivät kuitenkaan kenenkään vastaajan kohdalla toimineet, vaan taustalla vaikutti monet sosiaaliset odotukset ja toiveet.

Rahalähettäminen on tapa pysyä osana perhettä. On joku merkitys. Rahan lähettämisestä tulee hyvä olo, koska välillä pieni raha itselle on iso siellä. [K6]

Lucas ja Stark kehittivät 1980-luvulla rahalähetyksmotiiveja koskevan teorian, johon myöhemmin on viitattu useiden tutkijoiden toimesta. Teoriassaan he jakavat rahalähetyksmotivaatiot puhtaaseen altruismiin, puhtaaseen omaan etuun sekä karaistuneeseen altruismiin (eng. *tempered altruism*) ja valaistuneeseen omaan etuun (eng. *enlightened self-interest*). Teoriassa puhtaalla altruismilla viitataan muuttajan haluun huolehtia lähtöyhteisöstä ja perheestä. Tällöin muuttaja lähettää rahaa puhtaasta halusta auttaa ja osallistua kotiyhteisön tukemiseen. (Lucas & Stark 1985, 902–904.) Aineistossani useampi vastaaja sanallisti, miten juuri avun anto on yksi tärkeimmistä syistä lähettää rahaa.

Rahan lähettäminen on tärkeä minulle, koska ajattelen siellä lähtömaassani he tarvitsevat minun apua. -- Tiedän miltä köyhyys tuntuu, tiedän miten pienikin apu voi olla merkityksellinen toisen elämässä. Olen todistanut myös sen, miten

köyhyys voi viedä ihmisiltä toivon ja elämän. -- Rahan lähettämisen merkitys on minulle suuri. Rahan lähettämiseselläni on ollut suoria vaikutuksia ihmisten elämässä. [K2]

Minä lähetän raha monta kerta vuodessa. -- Olen yrittänyt aina auttaa perheeni. [K3]

Minun perhellä ei ole paljon raha, minun on autettava heitä. Joka kuukausi lähetän heille raha. Minulle on tosi tärkeä asia auttaa perhe ja hoitaa minun äiti. [K4]

Tuntuu tärkeältä lähettää heille rahaa, jotta voivat elää turvallisimmin. [K5]

Lucas ja Stark kuitenkin toteavat monen myöhemmän tutkijan tavoin, että pelkkä puhdas altruismi harvoin on syy rahalähetyksien taustalla. Tämä näkyy myös omassa aineistossani, missä auttamisen ympärille rakentui usein muitakin merkityksiä vuorovaikutuksessa sosiaalisiin suhteisiin. Lucasin ja Starkin teoriaa myötäillen aineistoni korostaa karaistuneen altruismin sekä valaistuneen oman edun kaltaisia motiiveja, joita yhdistää monimutkaisemmat motiivit, joita lähettäjän ja perheen välillä on, kuten erilaiset neuvottelut ja sopimukset. (Lucas & Stark 1985, 904–905.)

Tällaiset monimutkaisemmat motiivit heijastelevat aineistossani esimerkiksi kulttuuriin ja uskoon liittyviä piirteitä, velvollisuuden tuntoa, joka herää asetetuista odotuksista sekä neuvotteluja, jotka ajan kuluessa muuttavat muotoaan. Osalle vastaajista auttaminen oli ollut vahvasti osa perheen arkea jo ennen muuttoliikettä ja siksi avun tarjoamisen jatkaminen Suomesta on tullut ikään kuin automaattisena. Toisaalta kulttuurin ja uskonnon rinnalla osa vastaajista koki, että perhe luo vahvan vaatimuksen rahan lähettamisestä.

Minulla rahan lähettäminen tärkeä asia, koska tiedän että minun perhe odottaa. -- Olen isoin lapsi ja he haluavat minulta raha. -- Minun kulttuurissa aina pitää auttaa oma perhe. [K3]

Haluan auttaa minun perhe siellä ja sitten minulla on rauha sydämessä. Perheen auttaminen on meidän uskonnossa tärkeä asia. [K4]

Rahan lähettämisen syynä on myös se, että perheeni vaadi sen minulta. [K5]

Lucasin ja Starkin teorian kaltaista oman edun tavoittelua en aineistostani havaitse. Teoriassa puhdas etu jaetaan seuraaviin tekijöihin: perinnön havittelu; mitä enemmän siirtolainen lähettää rahalähetyksiä, sitä suuremmaksi hänen perintönsä kasvaa, sijoittaminen;

lähtömaan perhe on luotettava tapa tehdä sijoituksia maa-alueisiin ja rakennuksiin, jotka hyödyttävät siirtolaista omaisuuden hankinnassa sekä rahalähetyksien lähettäminen kotiinpaluun edistämiseksi; siirtolaiset, jotka suunnittelevat kotiinpaluuta saattavat lähettää rahaa sijoittaakseen kiinteään pääomaan tai ansaitakseen yhteisön arvostusta ja poliittista vaikutusvaltaa. (Lucas & Stark 1985, 903–904, 913.) Aineistoni kohdalla esimerkiksi paluumuutto ei korostunut kenenkään vastauksissa, eikä se siksi ollut myöskään rahalähetyksien taustalla. Nekin vastaajat, jotka ikävöivät takaisin synnyinmaahansa, pohtivat teemaa koti-ikävän näkökulmasta ja poliittisten rajapintojen kautta, eikä rahalla ollut keskeinen rooli niissä ajatuksissa.

Sen sijaan, lähes päinvastoin, moni vastaaja koki vaikeita tunteita rahalähetyksien lähettämisestä. Yhteinen haastava teema rahalähetyksien ympärillä oli taloudellisten reunaehtojen ja rahalähetyksiä vastaanottavan perheen epärealististen odotusten törmäminen keskenään. Osa vastaajista myös koki, ettei heillä ole muuta vaihtoehtoa kuin auttaa, varsinkin, jos kyse oli ihmisten perustarpeista kuten ruoan tarpeesta.

Joskus he ei ymmärrä miten vaikea täällä on ja oikeasti minulla ei ole paljon raha.
[K3]

Olen joskus tosi väsynyt, mutta tiedän minä voin auttaa täällä. Minulla on koti, turvallinen ja ruoka. -- Haluan minun perhe elää hyvä elämä. [K4]

Ja sinä tiedät, että täällä raha ei tule helposti. Se on niin vaikeaa, jos sinä haluaisit antaa joka kuukausi, niin elämästä tulee vaikeaa. Ei tule helppoa. Joskus mulla ei ole mitään rahaa. Tulee mulle surullinen olo, kun en voi auttaa. [H2]

Väillä rahaa kysyy monta ihmistä ja on minulle vaikea sanoa ei, koska ei minulla ole paljon. Se on kuitenkin enemmän kuin heillä ja tuntuu syyllisyyttä, kun en lähetä rahaa. He ei ymmärrä millainen maailma täällä on. Joskus he kysyy paljonkon saan täällä palkkaa ja se on ainoa mitä he muistaa, mutta ei ymmärrä, että täällä myös kaikki maksaa. Vuokra ja ruoka ja kaikki on niin paljon, että ei jää paljon ylimääräistä. [K6]

Taloudellisten reunaehtojen lisäksi vastauksissa korostettiin sitä, miten kahden tai useamman maan välille rakennettu elämä ja yhteydenpito voivat käydä raskaaksi, ja miten se heijastuu ajatuksiin rahalähetyksistä. Muutamassa vastauksessa kävi ilmi, että sosiaaliset suhteet olivat tyypistyneet rahakeskustelujen ympärille vähentäen emotionaalista läheisyyttä merkittävästi.

Joskus tuntuu myös pahalta, että he kysyy minusta vain silloin kun tahdotaan rahaa. Luulen aluksi, että he laittavat viestiä, koska ovat ikävöineet minua ja siitä tulee itselleni kuuluva ja tärkeä olo. Mutta joskus kyse on vain rahasta. Ja sitten ajattelen, että kaikki kivat sanat olikin vain tapa saada rahaa. Aluksi juttelimme enemmän kaikesta. Mutta elämä menee eteenpäin. On omat asiat. [K6]

Alussa itse koin tärkeäksi auttaa perhe, koska he tarvitsevat. Nykyään rahan lähettäminen on tosi tärkeää, mutta myös suututtaa välillä. Välillä tuntuu siltä, että perheeni luulee että täällä saa helposti raha. Pyynnöt ovat jatkuvia. [K5]

Aineistoni osoittaa, että haastavissa tilanteissa rahalähetyksien ympärille voi muodostua paljon negatiivisia ajatuksia avunantamisen rinnalle. Usein rahanlähettäjälle kasataan painetta taloudellisesta kannattelusta ja odotetaan epäitsekkyyttä taloudellisessa toiminnassa. Se voi saada maahan muuttaneen kokemaan riittämättömyyden tunnetta, katkeruutta ja ajatuksia epäreiludesta.

Rahan lähettäminen on tärkeä, mutta välillä se on raskasta. Sinun pitää ajatella muita ennen itseäsi. [K7]

Rahan lähettämisessä on totta kai merkityksellinen ja suurimman osan tuntuukin siltä, mutta harmittaa, että minun edelleen pitää huolta mun perheestä koska kulttuurimme on sellainen. Tuntuu kuormittavalta olla tässä asemassa ja olla se lapsi, joka pitää huolta kaikesta ja enkä edes täysin riittää. [K5]

Koitan aina vähän lähettää, ja se on tärkeää, mutta aina tuntuu, että he odottaa enemmän ja ei ymmärrä etten pysty. Että haluan täällä myös hyvän kodin. [K6]

Ajallinen vaikutus näkyi aineistossa rahalähetyksille annetuissa merkityksissä. Pitkään eri maissa asuttu aika voi etäännyttää ihmissuhteita ja laittaa rahalähetyksiä tekevät ihmiset punnitsemaan omaa taloudellista tilannetta suhteessa omaan elämään sekä perheen tukemiseen. Abrego (2014) tuo tutkimuksellaan esiin, miten rahalähetyksien tekeminen voi heikentää uudessa kohdemaassa asettumista ja integroitumista, kun omat elämänvonnat ja taloudelliset päätökset tehdään aina suhteessa lähtömaan perheeseen. Samalla, kun sosiaaliset suhteet saattavat ajallisista syistä heikentyä lähtömaahan, voi sosiaalisten suhteiden rakentaminen uudessa kohdemaassa olla vaikeaa kahden maan välillä elämisen vuoksi.

Rahan lähettämisen liittyi ennen ylpeyden tunne ja myös tuntui hyvin tärkeältä vaikuttaa siihen miten perhe elää. Koin että olet tehnyt jotain tosi merkityksellistä

ja tärkeä tässä elämässä. Rahanlähettäminen tuo onnistumisen tunnetta. Myöhemmin eli 2 vuotta sitten kun äitini kuoli ja veljet olivat kasvanut lopetin jatkuva rahan lähettämistä ja se on ollut myös kiva. Vasta nyt pystyn keskittyy myös täällä oleva elämään. Menin naimisiin ja en voi lähettää enää jatkuvasti rahaa. [K7]

Rahan lähettäminen on antanut minulle enemmän varmuutta. Kyllä aika on vaikuttanut, nyt lähetän enemmän velvollisuuden tunteesta, mutta ennen siinä oli enemmän rakkautta ja huolenpito ja yhteisöllisyyden tunne. [K5]

Yksi vastaaja pohti vastauksissaan lisäksi laajemmin sitä, miten rahalähetykset luovat ihmissuhteisiin valta-asemia. Hänen kertoi, että hoiti rahalähetykset aina jonkun muun kautta, minkä seurauksena rahan lähettäminen ei ole suoraan muovannut hänen ihmissuhteitaan. Hän kuitenkin nosti esiin, että hänen oma vanhempansa muistuttaa ja pitää sukulaisten vaikeudet esillä, ja sitä kautta osallistaa myös lapsensa ylijäsen huolenpitoon. Tämä kuvastaa sitä, miten rahalähetyksiin linkittyvät valta-asetelmat eivät ainoastaan koske valtioita vaan myös muuttoliikkeeseen osallistuvia perheitä muovaten ihmissuhteita.

Koen, jos olen suoraan yhteyksissä, siinä korostuu jonkinlainen valtasuhde ja se on minulle tosi raskas tunne. Eli minulla ei ole aktiivinen ja suora suhde sukulaisiin, eikä se muuttuu rahan lähettäessä. -- Monesti herää syyllisyyden tunne omasta etuoikeuksista. Pohdin paljon sitä, että miksi sillä on väliä mihin synnyt ja missä elät. Syyllisyyden tunnen rinnalla toki tunnen kiitollisuutta, että voin auttaa ja tukea muita. [K1]

Kun vastaajat pohtivat tulevaisuutta rahalähetyksien näkökulmasta, näkyi niissä edelleen ristiriita oman elämän rakentamisen ja läheisten tukemisen välillä. Perheen asettama paine, kulttuurilliset ja uskonnolliset tekijät sekä etuoikeuksiin kietoutuvat ajatukset näkyivät vastauksissa. Toisaalta auttaminen koettiin niin vahvasti osana omaa elämää, ettei sen nähty päättyvän ajan kuluessakaan.

Monesti kun mietin oma tulevaisuuteeni ja haaveilen vaikka hyvistä tuloista niissä on mun sukulaiset läsnä. Mietin heti miten voisni vaikka tukea heitä, miten paljon voisni jakaa. Ihan kuin en voisi vain keskittyä omaan elämäni ja olla jakamatta. [K1]

Monesti mietin miten kiva olisi jos pitäisin vain itsestäni huolta ja rakentaisin toisenlaisen elämän. Luulen siihen saakka kun äitini ja isäni on elossa minun pitää pidä huolta heistä. [K5]

Ajattelen, että auttaminen ja toisen tukeminen on osa mun elämä enkä usko että tilanne muuttuisi tulevaisuudessa. [K2]

Lähetän kaikki raha heille ensin, mutta nyt ajattelen olen nuori ja haluan ajokortti koska voin tehdä muita työtä. Minä haluan olla joskus olla rikas ja tehdä kaikki itselleni ja perheelle. Haluan että minun sisko ja veli menevät koulu ja universte. [K3]

Rahalähetykset olivat hyvin keskiössä vastaajien elämässä ja niille annetut merkitykset antoivat kuvan hyvin monitahoisesta ilmiöstä. Kukaan vastaajista ei kuitenkaan puhunut rahalähetyksien puolesta pitkäkestoisena ja kestäväenä ratkaisuna. Rahalähetykset nähtiin globaalin eriarvoisuuden ja taloudellisten lähtökohtien paikkaajana, mutta vastaajat toivat ajatuksillaan todeksi toiveen siitä, että eriarvoisuus lakkaisi joskus olemasta.

Vaikka siis tutkimuksissa usein jätetään huomiotta eriarvoisuutta tuottavat ja ylläpitävät rakenteet rahalähetyksien ympärillä, nousivat ne monen vastaajan puheissa esiin, vaikka en aina olisi niistä kysynyt. Tämä korostaa sitä, miten tärkeää on osallistaa ja kuulla itse ilmiöön osallistuneita ihmisiä, sillä he tietävät parhaiten, mikä ilmiössä on oleellista.

Moni sukulaiseni köyhyys johtuu mm. maan poliittisesta tilanteesta ja ilmastonmuutoksen aiheuttamasta kuivuudesta. Toivon, että jonain päivänä näen ja kuulen, että siellä synnyinmaassani ihmiset voivat taloudellisesti paremmin ja mahdollisimman moni saavat opiskella yliopistoissa ja myös työllisyys aste nousisi. Olisipa maailma, jossa kaikilla olisi samat mahdollisuudet ja oikeudet. [K1]

Ja minä toivon, että kukaan ei tarvise apua multa. Että he siellä itse pärjäisivät. [H2]

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

”Stories matter. Many stories matter. Stories have been used to dispossess and to malign, but stories can also be used to empower and to humanize. Stories can break the dignity of a people, but stories can also repair that broken dignity.”

Chimamanda Ngozi Adichie, 2009.

Olen tässä tutkielmassa pyrkinyt haastamaan muuttoliikkeen ympärille rakennettua yhden tarinan mallia. Adichien ajatuksia mukaillen olen pitänyt tärkeänä tarkastella rahalähetyksiä moniulotteisesti ja tuoda esiin yhden tarinan sijaan useita, jotta käsitys ilmiöstä vastaisi paremmin todellisuutta. Siinä, missä yksi tarina voi vääristää totuutta, voidaan useamman tarinan avulla korjata käsityksiä, jotka ylläpitävät valta-asetelmia ja eriarvoisuutta.

Keskityin tutkielmassa erityisesti kahteen näkökulmaan, jotka mielestäni ovat jääneet aiemmissa tutkimuksissa vähemmälle huomiolle. Rahalähetyksien taloudelliseen ja kestävä kehitystä edistäviin piirteisiin keskittyminen on tuottanut arvokasta tietoa ilmiöstä, mutta nämä näkökulmat eivät ole pystyneet tarkastelemaan riittävästi eriarvoisuutta ylläpitäviä rakenteita. Siksi pidin tärkeänä laajentaa tarkastelua kapitalistisen maailmanjärjestelmän ja kolonialististen prosessien vaikutuksiin, jotka muokkaavat sekä rahalähetyksiä että muuttoliikkeeseen osallistuvien elämää.

Pidin myös tärkeänä sitä, että tutkimusasetelman keskiössä ovat ihmiset ja heidän kokemuksensa. Aineistoni avulla pyrin vastaamaan siihen, millaisia merkityksiä rahan lähettämiseksi annetaan yksilöiden kertomuksissa, miten sosiaaliset suhteet rakentuvat rahan lähettämisen ympärille ja miten monipaikkainen elämä heijastuu yksilöiden elämään. Tavoitteenani oli osoittaa, kuinka aikaan ja paikkaan sidottu ilmiö rahalähetykset ovat. Tämä näkökulma jää helposti sivuun, jos ilmiötä tarkastellaan vain kvantitatiivisin menetelmin.

Lisäksi lähestyin tutkimusasetelmaani kriittisen tutkimuksen piirteitä mukaillen, sillä koin tärkeäksi haastaa valtavirtaisesti tuotettua yksipuolista narratiivia maahanmuutosta kansallisena uhkana ja toisaalta rahalähetyksiä pelkäämään kehitystä edistävänä ilmiönä. Maahanmuuttoa ja siihen liittyviä ilmiöitä tarkastellaan kasvavissa määrin kansallisvaltioiden intressejä mukaillen, usein tavoitteena oikeuttaa hallinnalliset keinot kontrollin saavuttamiseksi. Eriarvoistavien prosessien ja valta-asetelmien paikantaminen vaatii sitä, että erilaisia institutionaalisia käytänteitä, lainsäädäntöjä ja niiden takaa löytyviä

ajatustapoja tarkastellaan kriittisesti haastaen yhden tarinan oikeamielisyyttä ylläpitävät rakenteet.

Globaalit eriarvoiset rakenteet ja kapitalismin kolonialistiset prosessit näkyvät sekä muuttoliikkeessä että rahälähetyksissä. Teoreettisessa viitekehityksessäni toin esiin, miten systemaattisesti muuttoliike suuntautuu matalan- ja keskitulotason maista korkean tulotason maihin. Tämä jakolinja on muotoutunut historiallisista ja taloudellisista valtasuhteista, joissa korkean tulotason maiden vauraus on rakentunut matalan- ja keskitulotason maiden riistolle. Riisto on aiheuttanut globaalin etelän maille kehityshaasteita, joita työperäisellä muuttoliikkeellä pyritään kompensoimaan. Tämä jako näkyi myös omassa aineistossani, missä suurin osa vastaajista oli tullut Suomeen matalan- ja keskitulotason maista parempien taloudellisten mahdollisuuksien perässä.

Monet matalan- ja keskitulotason maat ovat tulleet yhä riippuvaisemmiksi korkean tulotason maiden työmarkkinoista, sillä siirtolaisten rahälähetykset ovat taloudellisesti merkittäviä paitsi vastaanottaville kotitalouksille niin myös valtioille. Tämä riippuvuussuhde heijastuu nykyään myös valtioiden kansallisiin talousstrategioihin, kun monet maat ovat alkaneet solmia keskinäisiä sopimuksia helpottaakseen muuttoliikettä ja turvatakseen rahälähetyksien jatkuvuuden, kuten luvussa 3.2 toin esiin.

Samaan aikaan työperäinen muuttoliike on noussut keskeiseksi osaksi korkean tulotason maiden politiikkaa, kun väestön ikääntyminen on heikentänyt huoltosuhteita. Työperäisen maahanmuuton ajatellaan tarjoavan ratkaisun tähän epätasapainoon. Suomi ei ole tässä poikkeus, vaan myös Orpon hallitusohjelmassa on kirjattu erityisesti korkeasti koulutettujen osaajien rekrytoimisen sujuvoittaminen. Samalla kuitenkin muuta maahanmuuttoa halutaan rajoittaa, mikä asettaa siirtolaiset eriarvoiseen asemaan keskenään.

Valtioiden taloudellisiin intresseihin perustuvat strategiat kohtelevat siirtolaisia yhä useammin globaalin maailman pelinappuloina. Abrego (2014) kritisoi artikkelissaan tällaista lähestymistapaa, jossa siirtolaisia käytetään hyödyn maksimoimiseksi ilman yksilöiden ja yhteisöjen näkökulman sisällyttämistä. Tällöin varjoon jää usein muuttoliikkeen aiheuttama inhimillinen kärsimys. Sen sijaan maahanmuuttopolitiikassa korostuvat yhä selvemmin ideologiset lähtökohdat, jotka heijastavat kapitalismin koloniaaleja piirteitä ja rodullistamisen prosesseja.

Suomessa monet lakihankkeet ovat entisestään heikentämässä ulkomaalaistaustaisten asemaa, vaikka rakenteellisia haasteita on jo valmiiksi paljon. Samaan aikaan, kun työperäisiä muuttajia toivotaan Suomeen tuomaan taloudellista hyötyä, heille ei haluta tarjota yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallisuuteen tai kotoutumiseen. Lisäksi korkean

tulotason maiden kansainväliset rekrytoinnit johtavat usein siihen, että matalan- ja keskitulotason maat menettävät osaavaa työvoimaansa ulkomaille. Tämä puolestaan syventää muuttoliikkeen lähtömaiden heikompaa taloudellista ja sosiaalista tilannetta entisestään.

Makrotason eriarvoisuutta tuottavien rakenteiden lisäksi eriarvoisuus ja muuttoliikkeen haasteet heijastuvat rahalähetyksissä usein myös perheen sisäisiin suhteisiin muuttaneiden ja lähtömaahan jääneiden yhteisöjen välillä. Abregon (2014) kuvaama inhimillinen kärsimys nousi esiin myös aineistossani. Muuttajalle kasataan usein paljon paineita taloudellisesta vastuusta ja moni vastaaja toi esiin, miten rahalähetyksiä vastaanottavat perheet eivät aina ymmärtäneet, miten haastavaa Suomessa oli löytää ja tehdä töitä ulkomaalaistaustaisena. Aineistostani kävi ilmi, ettei työperäinen maahanmuutto ole ollut niin helppoa kuin moni vastaaja aluksi kuvitteli. Perheestä erossa olemisen aiheuttaman emotionaalisen kuormituksen lisäksi monet Suomessa kohdatut haasteet olivat tulleet heille osittain yllätyksenä.

Teoreettisessa viitekehityksessäni esittelin Wallersteinin (1983) käsitteen "institutionalisoitunut rasismi", joka viittaa työvoiman hierarkkiseen järjestäytymiseen ja eriarvoiseen asemaan taloudessa, pääasiassa ideologisista syistä. Tämä ilmiö on nähtävissä myös Suomen työmarkkinoilla, missä maahan muuttaneet sijoittuvat valtaväestöä useammin matalapalkkaisille aloille ja ovat alttiimpia hyväksikäytölle. Aineistossani esimerkit kietoutuivat esimerkiksi rakenteellisen rasismin luomista esteistä, kuten työllistymisen haasteista ja ulkopuolisuuden kokemuksista. Työelämän lisäksi maahan muuttaneet kohtaavat haasteita esimerkiksi asuntomarkkinoilla, terveydenhuollossa ja julkisissa tiloissa. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta maahan muuttaneiden on haastavaa saavuttaa täysimääräinen kansalaisuus Suomessa rakenteellisten esteiden takia ja se heijastuu laajasti heidän kokemuksiinsa muuttoliikkeestä.

Rahalähetyksien taloudellisen arvon lisäksi aineistooni osallistuneet kuvailivat koti-ikävää, kuulumisen tunnetta ja ylläpitämisen haasteita. Kertomukset valettivat, miten oman elämän rakentaminen uuteen maahan oli koettu haastavaksi samalla, kun rahalähetyksen vaade satoi vahvasti lähtömaan yhteisöön. Vastaajien kokemuksissa vaihteli se, että kaipasivatko he enemmän mahdollisuutta palata kotimaahansa vai vapautta elää Suomessa ilman jatkuvaa taakkaa perheen taloudellisesta tukemisesta synnyinmaassa. Kaipuu oli kuitenkin läsnä jossain muodossa lähes jokaisessa vastauksessa. Rahalähetykset näyttäytyivätkin aineistossa jatkuvan neuvottelun kohteena olevalta taloudelliselta toiminnalta, joka nivoutui kokonaisvaltaisesti yksilöiden elämään, identiteettiin ja sosiaalisiin suhteisiin.

Tutkielmani aineistosta nousseet havainnot heijastavat Berlantin (2011) esittämiä ajatuksia, joissa kapitalistinen yhteiskunta ei kykene lunastamaan lupauksiaan. Nämä lupaukset ilmenevät yksilöiden elämässä ”julmana optimismina”, kun toiveista ja odotuksista huolimatta lupaukset eivät toteudu. Valtiot, jotka rakentavat taloudellisia strategioitaan muuttoliikkeen varaan, osallistuvat Berlantin kuvaamien lupauksen ja mielikuvien luomiseen houkutellakseen ihmisiä muuttoliikkeeseen. Kuitenkin nämä lupaukset jäävät usein lunastamatta, sillä ne eivät perustu yksilön hyvinvoinnin edistämiseen, vaan pikemminkin olemassa olevien taloudellisten rakenteiden ja valta-asetelmien ylläpitämiseen. Berlantin ajatuksia mukaillen on tärkeää kysyä, millaisia mielikuvia Suomesta luodaan, kenen kustannuksella ja miten ne lopulta todellisuudessa toteutuvat.

Aineistoni tukee osaltaan teoreettisessa viitekehyksessä esittämiäni ajatuksia kapitalistisen maailmanjärjestelmän kolonialistisista piirteistä. Vaikka suurin osa vastaajista kertoi lähettävänsä rahaa perheilleen auttaakseen heitä, tätä avunantoa ei nähty pitkäkestoisena ratkaisuna eriarvoisuuden ongelmiin. Warnecke-Berger (2021) havainnollistaa artikkelissaan, kuinka todellisuudessa rahalähetykset eivät globaalilla tasolla onnistu vähentämään eriarvoisuutta, vaan pikemminkin ylläpitävät sitä. Tämä näkökulma on aineistoni kanssa linjassa, vaikka se onkin ristiriidassa aiempien tutkimusten kanssa, jotka korostavat rahalähetyksien kestävästä kehityksestä edistäviä piirteitä. Warnecke-Berger korostaa, että rahalähetyksien kehityksestä edistävää vaikutusta näkyy pääasiassa mikrotasolla kotitalouksien tilanteissa, mutta tämäkin vaikutus on usein lyhytaikaista eikä johda pysyviin kehityskulkuihin.

Tutkimustulokseni osoittavat, että muuttoliikkeeseen ja rahalähetyksiin liittyvässä politiikassa tulisi löytää tasapaino taloudellisten hyötyjen tavoittelun ja inhimillisen hyvinvoinnin tukemisen välillä. Yksilöiden näkökulmasta muuttoliikkeen hallinnan ei tulisi keskittyä rajojen pystyttämiseen, vaan kansainvälisten ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Vastaanottavien maiden tulisi kehittää tasa-arvoisempia työmarkkinoita ja yhteiskunnallisia rakenteita, jotka tukevat sujuvaa kotoutumista ja ylirajaisten suhteiden ylläpitämistä. Samalla rahalähetyksiä vastaanottavien maiden tulisi ohjata tehokkaammin varoja pitkäkestoisiin kehitysratkaisuihin, joilla voitaisiin vähentää riippuvuussuhdetta rahalähetyksen jatkuvuudesta.

Tutkimusasetelmani pohjalta katson, että niin kauan kuin valtioiden välinen eriarvoisuus on syvä, rahalähetyksillä on merkittävä rooli globaalissa taloudessa. Nykyisessä maailmantilanteessa, jossa vauraat valtiot keskittyvät yhä enemmän kansallisten rajojen suojelemaan globaalin solidaarisuuden sijaan, yksilöiden rooli tuen tarjoajana korostuu. Rahalähetykset ovat jo pitkään ylittäneet arvoltaan valtioiden kehitysyhteistyöbudjetit, ja niiden merkitys on kasvanut entisestään, kun valtioiden varoja on leikattu humanitaarisesta

avusta ja kehitysyhteistyöstä. Samalla, kun rahalähetysten merkittävyys globaalissa maailmantaloudessa korostuu, tulee taloudellisten intressien rinnalle nostaa ratkaisuja, jotka pyrkivät varmistamaan siirtolaisten hyvinvoinnin, turvallisuuden ja yhdenvertaisen yhteiskunnallisen aseman.

7.1 Jatkotutkimustarpeet

Tätä tutkielmaa tehdessäni olen oppinut paljon, ja jos aloittaisin nyt alusta, tekisin monia asioita toisin. Ensinnäkin perehtyisin syvemmin taloudellista eriarvoisuutta ylläpitäviin rakenteisiin ja tarkastelin rahalähetysilmiötä osana näitä rakenteita syvällisemmin. Mitä pidemmälle tutkielmanteossa etenin, sitä paremmin aloin ymmärtämään, miten vahvasti rahalähetykset kietoutuvat osaksi globaaleja valta-asetelmia. Mikro- ja makrotason tarkempi tarkastelu voisi avata syvemmin niitä tapahtumaketjuja, jotka johtavat rahalähetysten eriarvoisuutta ylläpitäviin prosesseihin eriarvoisuuden poistamisen sijaan.

Käyttäisin myös enemmän aikaa ja resursseja aineistonkeruuseen, ja suosisin pidempiä haastatteluja. Aluksi ajattelin, että tunne- ja merkityskokemuksiin keskittyminen olisi tärkeintä, mutta näiden kokemusten syvempi ymmärtäminen edellyttää kontekstin huomiointia, joka aineistossani jää osittain puuttumaan. Koen, että olisi tärkeää keskustella laajemmin muuttoliikkeen taustasyistä sekä muuttajien koulutustaustasta ja sosiaalisesta asemasta ennen ja jälkeen muuton. Haluaisin perehtyä paremmin työelämän kokemuksiin, rahan merkitykseen ja rahan käyttötarkoitusten kietoutumiseen osaksi sosiaalista elämää. Abregon (2014) tutkimusasetelmaa mukaillen kokisin myös mielenkiintoiseksi käsitellä suoremmin sitä, miten maahan muuttaneet näkevät muuttoliikkeen arvon. Oliko työperäiseen muuttoliikkeeseen lähteminen parempien taloudellisten mahdollisuuksien ja perheen elintason parantamisen takia mahdollisen inhimillisen kärsimyksen arvoista?

Aineistostani myös puuttuu kokonaan korkeasti koulutettujen muuttoliike, joka muodostuu erilaiselle perustalle rahalähetysten näkökulmasta verrattuna pakkomuuttoon tai matalapalkkaisten alojen työperäiseen muuttoliikkeeseen. Jatkotutkimuksissa kokisin tärkeäksi sisällyttää myös tämän näkökulman tutkimusasetelmaan ja tarkastella löytyykö yksilöiden kertomuksissa eroja koulutustaustan ja työmarkkina-aseman perusteella. Lisäksi kokisin nyt tärkeäksi huomioida intersektionaalisen näkökulman, ja ottaa tarkasteluun myös sen, miten esimerkiksi sukupuoli tai yhteiskunnallinen asema vaikuttaa rahalähetysilmiöön.

Tutkielmani heikkoutena on pieni aineisto sekä aineistonkeruussa ilmenneet haasteet. Jos aineistonkeruu olisi toteutunut suunnitelmani mukaisesti, havainnot olisivat olleet

kokonaisvaltaisempia. Koen edelleen, että yhdistelmä, jossa kirjoituskutsun lisäksi haastatellaan samaa osallistujaa, olisi toimiva tapa kerätä tietoa tästä aiheesta. Tämän tutkielman puute on kuitenkin siinä, etten päässyt suunnitelmani mukaisesti esittämään lisäky-symyksiä kirjoittajille. Useampi haastattelu saman henkilön kanssa voisi tarjota monipuolisemman ja syvällisemmän aineiston. Lisäksi alkuvaiheessa ajattelin, ettei henkilöiden taustatekijöillä olisi suurta merkitystä tässä tutkimusasetelmassa, koska aiempaa tutkimustietoa oli niukasti, ja tavoitteeni oli tuoda esiin ilmiötä Suomen kontekstissa. Nyt kuitenkin koen, että olisi tärkeää käsitellä myös haastateltavien työpolkuja sekä nykyisen työtilanteen vaikutusta taloudelliseen toimijuuteen.

Rahalähetykset ovat nyt ja lähitulevaisuudessa niin merkittävä osa globaalia taloutta, että jatkotutkimusten ja laajemman ymmärryksen tarve on suuri. Tulevaisuuden tutkimukselle toivon, että koloniaalien valtaprosessien vaikutukset tunnustetaan nykyistä paremmin ja otetaan huomioon rahalähetyksiä käsiteltäessä. Kestävää kehitystä korostavat näkökulmat ovat olleet useassa tutkimuksessa keskiössä, mutta samaan aikaan ei ole tunnustettu tai tunnustettu rahalähetyksien eriarvoisuutta ylläpitäviä piirteitä. Valtioiden kohdalla taas usein keskitytään taloudelliseen tarkasteluun BKT:n kautta, mutta ei puhuta siitä, miten rahalähetyksiä ylläpitää valtioiden välistä riippuvuutta ja globaaleja hierarkioita. Eriarvoisuutta tuottaviin rakenteisiin on mahdoton puuttua, mikäli niiden olemassaoloa ei edes tunnusteta kunnolla.

Lisäksi pidän hyvin tärkeänä sitä, että maahan muuttaneet ja rahalähetyksiä tekevät ihmiset osallistetaan heitä koskevaan tutkimukseen ja päätöksentekoon. Osallistaminen ei saa jäädä vain yksipuoliseen kuulemiseen vaan dialogilla on pyrittävä aitoon, tasavertaiseen vuoropuheluun, missä yhteisiä linjoja tehdään toista kunnioittavasti. Olen tuonut esiin, miten monitahoinen ilmiö rahalähetykset ovat ja miten moni asia niihin vaikuttaa, tarkastelepa niitä sitten yksilön, yhteisön tai valtion kannalta. Tutkijan, joka ei itse ole osallistunut ilmiöön, on vaikea ymmärtää kaikkia eri tekijöitä, jotka vaikuttavat rahalähetyksien taustalla. Siksi tutkimuksia tehdessä osallisuus on avainasemassa laajemman ja kokoisvaltaisemman ymmärryksen saavuttamiseksi.

KIRJALLISUUS

Aaltonen, J. & Sajari, P. (2024a) Oikeustieteilijät tyrmäävät täysin hallituksen esittämän ”käännetyslain”. Yksikään eduskunnan perustuslakivaliokunnan kuulemasta oikeustieteilijästä ei pidä ”käännetyslain” säätämistä mahdollisena”. Helsingin Sanomat. [online]. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010492244.html>, viitattu 25.6.2024.

Aaltonen, J. & Sajari, P. (2024b) Perustuslakivaliokunnan Vestman: Ei ole merkitystä, kuinka moni asiantuntija valiokunnan linjalla ”käännetyslaista”. Helsingin Sanomat. [online]. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010507415.html>, viitattu 25.6.2024.

Abdih, Y., Chami, R., Gapen, M. & Mati, A. (2009) Fiscal Sustainability in Remittance-Dependent Economies. *IMF Working Paper WP/09/190*, International Monetary Fund, Washington, DC, 3–4.

Abrego, L. (2014) *Sacrificing families: navigating laws, labor, and love across borders*. 1st ed. Stanford, California: Stanford University Press.

Adichie, C.N. (2009) The Danger of a single story. TED-talk. https://www.ted.com/talks/chimamanda_ngozi_adichie_the_danger_of_a_single_story, viitattu 3.5.2024.

Amnesty (2024a) Lausunto: hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta. [online]. https://www.amnesty.fi/uploads/2024/05/lausunto-ai-fi-26_2024-hav-kansalaisuuslain-muutokset-asumisaika-web.pdf, viitattu 20.9.2024.

Amnesty (2024b) Järjestöt peräänkuuluttavat hallitukselta antirasistista politiikkaa ja yhdenvertaisuutta edistävää lainsäädäntöä. [online]. <https://www.amnesty.fi/jarjestot-pe-raankuuluttavat-hallitukselta-antirasistista-politiikkaa-ja-yhdenvertaisuutta-edistavaa-lainsaadantoa/>, viitattu 27.10.2024.

Arslanian, H., Donovan, R., Blumenfeld, M. & Zamore, A. (2021) El Salvador’s law: a meaningful test for Bitcoin. PwC. [online]. <https://www.pwc.com/gx/en/financial-services/pdf/el-salvadors-law-a-meaningful-test-for-bitcoin.pdf>, viitattu 14.5.2024.

Asian Development Bank (2015) Remittances: An Economic Boost with Pitfalls. [online]. <https://www.adb.org/news/features/remittances-economic-boost-pitfalls>, viitattu 13.5.2024.

Baumgartner, T. (2023) Maahanmuuttajien osaamista jää käyttämättä työmarkkinoilla. Tilastokeskus. [online]. <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/maahanmuuttajien-osaamista-jaa-kayttamatta-tyomarkkinoilla>, viitattu 22.9.2024.

Beck, T., Janfils, M. & Kpodar, K. (2022) What Explains Remittance Fees? Panel Evidence. IMF Working Paper No. 2022/063. [online]. <https://ssrn.com/abstract=4092613>, viitattu 10.5.2024.

Berlant, L. (2011) Cruel Optimism. Duke University Press.

Bhambra, G. (2021) Colonial Global Economy: Towards a Theoretical Reorientation of Political Economy. *Review of International Political Economy* 28 (2), 307–322.

Bhatia, R. & Lamberg, E. (2024) Ekologisista kriiseistä globaalisti oikeudenmukaiseen kestävyys siirtymään? Feministisiä ja postkolonialistisia näkökulmia. *Poliittinen Talous*. 12 (1).

Corporate Finance Institute (2024) Hawala. [online] <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/wealth-management/hawala/>, viitattu 13.5.2024.

Euroopan komissio (2024) Temporary Reintroduction of Border Control. [online]. https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/schengen-area/temporary-reintroduction-border-control_en, viitattu 9.5.2024.

Euroopan muuttoliikeverkosto (2024) Vuosittainen maahanmuutto- ja turvapaikkaraaportti. Suomi 2023, 13. [online]. https://emn.fi/wp-content/uploads/EMN_Maahanmuutto_ja_turvapaikka-FI-EN_netti.pdf, viitattu 18.9.2024.

Eurooppa-neuvosto (2024) Oikeusvaltioperiaate. [online]. <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/rule-of-law/>, viitattu 25.6.2024.

European Union (2024) Pact on Migration and Asylum. A common EU system to manage migration. [online]. https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en, viitattu 12.6.2024.

Feagin, J. R. (2006) Systemic racism: A theory of oppression. Routledge, Taylor & Francis Group, 2, 4–6, 24.

FRA (2023) Being Black in the EU – Experiences of people of African Descent. EU Survey on Immigrants and Descendant of Immigrants. [online].

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2023-being-black_in_the_eu_en.pdf, viitattu 27.10.2024.

FRA (2024) Being Muslim in the EU – Experiences of Muslims. EU Survey on Immigrants and Descendant of Immigrants. [online]. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2024-being-muslim-in-the-eu_en.pdf, viitattu 27.10.2024.

Gallagher, A. & McAuliffe, M. (2016) South-East Asia and Australia. Teoksessa: Migrant Smuggling Data and Research: *A Global Review of the Emerging Evidence Base* (M. McAuliffe and F. Laczko, eds.). IOM, Geneva, 211.

Hanhinen, S. & Rintala, T. (2022) Ulkomaisen työvoiman rekrytointi sosiaali- ja terveysalalle. Tarkastusmuistio Työperusteinen maahanmuutto – Maahanmuuttohallinnon tehokkuus, asiakaslähtöisyys sekä ulkomaisen työvoiman rekrytointi sosiaali- ja terveysalalle, 13/2022, 2–3. [online]. <https://www.vtv.fi/app/uploads/2022/12/VTV-Tarkastusmuistio-13-2022-Ulkomaisen-tyovoiman-rekrytointi-sosiaali-ja-terveysalalle.pdf>, viitattu 27.10.2024.

Hartikainen, J. (2024) EU ryhtyy torjumaan turvapaikanhakua ”Albania-mallin” mukaan. Helsingin Sanomat. [online]. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010762814.html>, viitattu 28.10.2024.

Heikkilä, M. (2002) Eettisiä ongelmia yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Teoksessa Karjalainen, Launis, Pelkonen ja Pietarinen (toim.), Tutkijan eettiset valinnat. Helsinki Gaudeamus, 167, 174–175.

Hendriks, M. (2018) Does Migration Increase Happiness? It Depends. Migration Policy Institute. [online]. <https://www.migrationpolicy.org/article/does-migration-increase-happiness-it-depends>, viitattu 16.11.2024.

Himanen, M. & Könönen, J. (2014) Maahanmuuton kritiikki ja kriittinen maahanmuuton tutkimus. Kirjassa: Ulos kammioista! Muuttoliikkeiden ja etnisyyden tutkimus yhteiskunnallisena vaikuttamisena, 24–46.

Hubara, K. (2017) Ruskeat Tytöt. Like kustannus, Otava, 27.

Huhtanen, J. (2023) Nepalilaisravintoloitsijat tuomittiin ihmiskaupasta ja törkeästä kiskonnasta. Helsingin Sanomat. [online]. <https://www.hs.fi/suomi/art-2000009551665.html>, viitattu 27.10.2024.

Hyvärinen, M., Suoninen, E. & Vuori, J. (2021) Haastattelut. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].

[online]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>, viitattu 10.6.2024.

IDMC (2023) Internal Displacement and Food Security: Global Report on Internal Displacement 2023, 3–4. [online]. https://api.internal-displacement.org/sites/default/files/publications/documents/IDMC_GRID_2023_Global_Report_on_Internal_Displacement_LR.pdf#page=6, 8.5.2024.

IFAD (2023) 13 reasons why remittances are important. [online]. <https://www.ifad.org/en/w/explainers/14-reasons-why-remittances-are-important>, viitattu 10.5.2024.

IFAD (2024) International Day of Family Remittances. [online]. <https://familyremittances.org>, viitattu 21.5.2024.

Ihmisoikeusliitto (2024) Järjestöt: Hallituksen politiikka uhkaa syventää rasismi ja syrjintää. [online]. <https://ihmisoikeusliitto.fi/jarjestot-hallituksen-politiikka-uhkaa-syventaa-rasismia-ja-syrjintaa/>, viitattu 20.9.2024.

IMF (2017) Guidance Note on the Bank-Fund Debt Sustainability Framework for Low-Income Countries. International Monetary Fund, Washington, DC.

IMF (2022) Haiti: Staff-Monitored Program-Press Release; and Staff Report. IMF Country Report No. 22/207. International Monetary Fund, Washington, DC, 42.

IOM (2021) World Migration Report 2022, International Organization for Migration, Geneva, 4, 10, 21, 24–27, 29, 36, 45–46, 50–54.

IOM (2024a) Types of movements. EMM2.0 Handbook, The Global Context of International Migration. [online]. <https://emm.iom.int/handbooks/global-context-international-migration/types-movements-0>, viitattu 10.5.2024.

IOM (2024b) World Migration Report 2024. International Organization for Migration, Geneva, 30–31, 35–38, 42–43, 116, 118–119, 131, 143–144, 153, 155, 197, 208, 210.

Jacob, F. (2023) Wallerstein 2.0: Thinking and Applying World-Systems Theory in the 21st Century. Bielefeld: transcript Verlag, 2023. Web, 99–102.

Jantunen, S. (2024) Ristiriitojen takia käännetyylakia ei voida säätää, toteavat asiantuntijat. Yle. [online]. <https://yle.fi/a/74-20094931>, viitattu 22.9.2024.

Jokinen, A. (2021) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. [online]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-nakokulmat/#Kokemusnakokulma>, viitattu 10.6.2024.

Juhila, K. (2021) Koodaaminen. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. [online]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/koodaaminen/>, viitattu 10.6.2024.

Kallinen, K., Pirskanen, H. & Rautio, S. (2022) Sensitiivinen tutkimuksessa – Menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet. United Press, 16–17, 150, 172.

Karayilan, S., Wallin, A. Harju-Autti, R. & Eskola, J. (2017) Kielitaito – avain moneen lukkoon. Maahanmuuttajien näkemyksiä kotoutumisen onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä. Teoksessa Eläytymismenetelmä 2017: Perusteema ja 11 muunnelmaa. Eskola, J., Mäenpää, T. & Wallin A. (eds). Tampereen yliopisto. [online]. https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/102952/kielitaito_-_avain_moneen_lukkoon_2017.pdf?sequence=1&isallowed=y, viitattu 27.10.2024.

Keskinen, S., Mkwesha, F. & Seikkula, M. (2021) Teoreettisen keskustelun avaimet – rasismi, valkoisuus ja koloniaalisuuden purkaminen. Kirjassa Rasismi, valta ja vastarinta: Rodullistaminen, valkoisuus ja koloniaalisuus Suomessa. Gaudeamus, Helsinki, 45–68.

King, R. & Lulle, A. (2016) Research on Migration: Facing Realities and Maximising Opportunities: a policy review. Loughborough University, 91–92.

Koivisto, M. (2024) JHL peruu osallistumisensa hallituksen rasisminvastaiseen kampanjaan – näin valtioneuvoston kanslia kommentoi. Yle. [online]. <https://yle.fi/a/74-20106570>, viitattu 21.9.2024.

Koivisto, M. & Piirainen, E. (2024) Hallitus leikkaa maahanmuuttajien kotouttamisesta – Helsingin maahanmuuttojohtaja: Ei voi odottaa ihmisten oppivan kotona suomea. YLE. [online]. <https://yle.fi/a/74-20109869>, viitattu 20.9.2024.

Koivunen, T. & Ylöstalo, H. (2017) Tutkimushaastattelu ruumiillisena kohtaamisena. *Janus* 25 (3), 240–247. [online]. <https://journal.fi/janus/article/view/63092/26596>, viitattu 10.6.2024.

Lausuntopalvelu (2024) Luonnon hallituksen esitykseksi eduskunnalle ulkomaalaislain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Lausuntopyyntönumeron diaarinumero:

VN/24207/2023. [online]. <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=a238d2ff-b038-4d32-971f-52e8cd05bb94&gsid=1a630cd5-dcca-4797-81b7-aa18d88d2c1a>, viitattu 22.9.2024.

Lehmuskunnas, P., Kärpänoja, J., Roth, S., Sanqvist, S. & Hietikko, M. (2020) Selvitys maahanmuuttajien rekrytoinnista. Taloustutkimus Oy 2.6.2020. Raportteja 09/2020, 4. Kotona Suomessa selvitys maahanmuuttajien rekrytoinnista tutkimusraportti. Uudenaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. [online]. <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/178315/Selvitys%20maahanmuuttajien%20rekrytoinnista.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, viitattu 27.10.2024.

Lucas, R.E.B. & Stark, O. (1985) Motivations to Remit: Evidence from Botswana. *Journal of Political Economy* 93, 902–905, 913.

Maahanmuuttovirasto (2024a) Maahanmuuton tilastot 2023: Maailman konfliktien ja talouden taantuman vaikutukset maahanmuuttoon. [online]. <https://migri.fi/-/maahanmuuton-tilastot-2023-maailman-konfliktien-ja-talouden-taantuman-vaikutukset-maahanmuuttoon>, viitattu 9.5.2024.

Maahanmuuttovirasto (2024b) Maahanmuutto Suomeen -katsaus 1/2024. [online]. https://migri.fi/documents/5202425/166014458/Maahanmuutto+Suomeen_1_2024.pdf/0a03233b-7b9b-654c-6773-65324cd63db7/Maahanmuutto+Suomeen_1_2024.pdf?t=1706674494969, viitattu 10.5.2024.

Maldonado-Torres, N. (2007) On the Coloniality of Being. Contributions to the development of a concept. *Cultural Studies* 21 (2–3), 240–270.

Mann, M. (2012). The sources of social power: Volume 3, global empires and revolution, 1890–1945. Cambridge University Press.

Mehtonen, J. (2023) Viranomaiset ovat tarkastuksissa havainneet poimintapaikoilla paljon lainvastaisuutta, mutta heiltä puuttuvat keinot puuttua epäkohtiin. Yle. [online]. <https://yle.fi/a/74-20027634>, viitattu 27.10.2024.

Migration Policy Institute (2024) Finland, Bilateral Remittances Flows. [Online]. <https://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/charts/bilateral-remittance-flows?width=1000&height=850&iframe=true>, viitattu 10.5.2024.

Morrison, M. (2020) Toiseuden synty. Alkp. *The Origin of Others* 2017. Suom. Koko Hubara & Astrid Swan. Tammi, 2020, 95.

Märtsin, M. & Mahmoud, H. (2012) Never at home? Migrants between societies. Teoksessa J. Valsiner (toim.) *The Oxford handbook of culture and psychology*, 730-745. Oxford: Oxford University Press. [online]. https://eprints.qut.edu.au/82202/23/Never_at_Home_2012.pdf, viitattu 16.11.2024.

Ndomo, Q. (2024) The Working Underclass: Highly educated migrants on the fringes of the Finnish labour market. *University on Jyväskylä*, 56–57.

Niemi, L. (2024) Mobilepayn käyttäjät voivat siirtää pian rahaa ulkomaille. *Helsingin Sanomat*. [online]. <https://www.hs.fi/talous/art-2000010431546.html>, viitattu 21.5.2024.

Nikkanen, V., Kykkänen, V., Luhtala, J. & Neihum, A. (2024) ”Putinin pussi”, Tynkkysen raiskaajapuhe ja ”Orpon lippalakki” – näin kärkiehdokkaat ottivat yhteen MTV:n ten-tissä. *MTV*. [online]. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/nama-kuumat-nimet-kohtaavat-tanaan-mtv-n-eurovaalitentissa-uskallan-vaittaa-etta-siella-istuu-jo-suomen-tulevia-meppeja/8952044#gs.ffvum2>, viitattu 20.9.2024.

Oinas, E. (2004) Haastattelu: kokemuksia, kohtaamisia, kerrontaa. Teoksessa *Feministinen tietäminen, keskustelua metodologiasta*. Marianne Liljeström (toim). Gummerus, Helsinki, 214–215.

Pelli, P. (2024) Tutkijat: Orpon nelikko olisi oikeistolaisin hallitus sitten 1930-luvun. *Helsingin Sanomat*. [online]. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000009546586.html>, viitattu 18.9.2024.

Perkiö, M., Mbare, B., Svyrenko, A., Kokkinen, L. & Koivusalo, M. (2023) Occupational Safety and Health Risks Amongst Food Delivery Workers. *Tampereen yliopisto, työraportteja* 116/2023. [online]. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/149081/978-952-03-2926-6.pdf?sequence=2&isAllowed=y>, viitattu 27.10.2024.

Poliisi (2023) Laaja työperäiseen ihmiskauppaan liittyvä esitutkinta valmistui. *Uutinen*. [online]. <https://poliisi.fi/-/laaja-tyoperaiseen-ihmiskauppaan-liittyva-esitutkinta-valmistui>, viitattu 27.10.2024.

Politico (2024) Trump says immigrants are 'poisoning the blood of our country'. *YouTube-video*. [online]. <https://www.youtube.com/watch?v=RKPFjAhd3KQ>, viitattu 28.10.2024.

Pöysä, J. (2021) Kirjoituskutsut. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].

[online]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/kirjoituskutsut/>, viitattu 10.6.2024.

Quijano, A. (2000) Coloniality of Power and Eurocentrism in Latin America. *International Sociology* 15 (2), 215–232.

Ratha, D., Chandra, V., Ju Kim, E., Plaza, S. & Mahmood, A. (2024) Migration and Development Brief 40: Remittances Slowed in 2023, Expected to Grow Faster in 2024. World Bank, Washington, DC, 1–2, 4, 17–18, 21, 27, 31, 26, 41–42.

Ratha, D., Chandra, V., Ju Kim, E., Plaza, S. & Shaw, W. (2023a) Migration and Development Brief 39: Leveraging Diaspora Finances for Private Capital Mobilization. World Bank, Washington, DC, 1–5, 7–9, 11–12, 14–15, 21, 23, 25–26, 28–29, 37, 41–42, 44.

Ratha, D., Chandra, V., Ju Kim, E., Plaza, S. & Shaw, W. (2023b) Migration and Development Brief 38: Remittances Remain Resilient but Are Slowing. World Bank, Washington, DC, 3–5, 11–13, 16, 20, 24, 27, 31.

Rauta, J. (2024) Poliisiin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2023. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 38. [online]. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/866764/Polamk_katsauksia_38.pdf?sequence=1&isAllowed=y, viitattu 27.10.2024.

Reunamäki, I. (2024) Analyysi: Trumpin puhe maahanmuuttajista on yhä rajumpaa – ja hänen linjansa on voittanut enemmistön puolelleen. Yle. [online]. <https://yle.fi/a/74-20118311>, viitattu 28.10.2024.

Reunanen, J. (2024) Käännytykslain abc: Tässä tärkeimmät asiat, jotka sinun kannattaa tietää. Yle. [online]. <https://yle.fi/a/74-20097733>, viitattu 22.9.2024.

Roma, R. (2024) Migranti, Meloni: I due centri in Albania operative dal primo Agosto. Si parte da mille posti, poi 3 mila. [online]. https://www.ilsole24ore.com/art/migranti-meloni-due-centri-albania-operativi-primi-agosto-investimento-contenere-costi-AGAd02P?refresh_ce=1, viitattu 28.10.2024.

Rönty, H. (2023) Poliisi epäilee parturiyrittäjää ihmiskaupasta, pahoinpitelystä ja laittoman maahantulon järjestämisestä. Yle. [online]. <https://yle.fi/a/74-20032581>, viitattu 27.10.2024.

Seikkula, M. & Keskinen, S. (2021) Johdanto: Muuntautuva rasismi ja moninainen anti-rasismi. Kirjassa *Rasismi, valta ja vastarinta: Rodullistaminen, valkoisuus ja koloniaalisuus Suomessa*. Gaudeamus, Helsinki, 9–21.

Sirén, V. (2024) Pakolaisia auttaneita hollantilaisia odottaa jopa kahdeksan vuoden vankeus – näin Latvian palautuslaki poikkeaa Suomesta. Helsingin Sanomat. [Online]. <https://www.hs.fi/maailma/art-2000010502044.html>, viitattu 15.6.2024.

Sisäministeriö (2023) Hallitus on päättänyt sulkea rajan Kaakkois-Suomessa. Tiedote. [online]. <https://intermin.fi/-/194055633/hallitus-on-paattanyt-sulkea-rajan-kaakkois-suomessa>, viitattu 20.9.2024.

Sisäministeriö (2024a) Kansalaisuuslain uudistaminen. [online]. <https://intermin.fi/hankkeet/kansalaisuuslain-uudistaminen>, viitattu 20.9.2024.

Sisäministeriö (2024b) Suomen itäraja pysyy kiinni toistaiseksi. Tiedote. [online]. <https://intermin.fi/-/suomen-itaraja-pysyy-kiinni-toistaiseksi>, viitattu 20.9.2024.

Sisäministeriö (2024c) Suomessa otetaan käyttöön rajamenettely – turvapaikkahakemukset voidaan käsitellä rajan läheisyydessä. Tiedote. [online]. <https://intermin.fi/-/suomessa-otetaan-kayttoon-rajamenettely-turvapaikkahakemukset-voidaan-kasitella-rajanaheisyydessa>, viitattu 20.9.2024.

Sisäministeriö (2024d) Lakihanke perheenyhdistämisen edellytysten tiukentamisesta lausunnoille. Tiedote. [online]. <https://intermin.fi/hankkeet/hankesivu?tunnus=SM003:00/2024>, viitattu 28.10.2024.

Skeldon, R. (2017) International Migration, Internal Migration, Mobility and Urbanization: Towards More Integrated Approaches. United Nations expert group meeting on sustainable cities, human mobility, and international migration, 7–9. [online]. https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/unpd_egm_201709_s2_paper-skeldon-final.pdf, viitattu 9.5.2024.

Soyres, F., Jelil, M., Cerruti, C. & Kiwara, L. (2018) What Kenya's mobile money success could mean for the Arab world. The World Bank. [online]. <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2018/10/03/what-kenya-s-mobile-money-success-could-mean-for-the-arab-world>, viitattu 14.5.2024.

Statista (2023) Smartphone penetration rate in India from 2009 to 2023, with estimates until 2040. [online]. <https://www.statista.com/statistics/1229799/india-smartphone-penetration-rate/>, viitattu 14.5.2024.

Sundström, H. & Nuotto, A. (2023) Tutkija: Riikka Purran ”musta säkki” – selitykset populistista kaksoisviestintää: ”Yritetään miellyttää kumpaakin osapuolta. MTV-utiset. [online.] <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/tutkija-riikka-purran-musta-sakki->

[selitykset-populistista-kaksoisviestintaa-yritetaan-miellyttaa-kumpaakin-osa-puolta/8740262#gs.ezfttu](#), viitattu 22.9.2024.

Suojelupoliisi (2024a) Äärioikeistolainen ideologia terrorismin näkökulmasta. [online]. <https://supo.fi/aarioikeistolainen-ideologia>, viitattu 28.10.2024.

Suojelupoliisi (2024b) Kansallinen terrorismin uhka-arvio 2024. [online]. <https://supo.fi/uhka-arvio>, viitattu 27.10.2024.

Suomen Pakolaisapu (2024a) Suomen Pakolaisavun lausunto hallituksen esitykseksi kansalaisuuslain muuttamisesta (VN/23086/2023). [online]. https://pakolaisapu.fi/wp-content/uploads/2024/03/Lausunto-kansalaisuuslaki-hanke-1_VN_230862023_Suomen-Pakolaisapu.110324.pdf, viitattu 20.9.2024.

Suomen Pakolaisapu (2024b) Kaikilla on oikeus perheeseen. Myös pakolaisilla. [online]. <https://pakolaisapu.fi/oikeusollayhdessa/>, viitattu 19.11.2024.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkajulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. Muuttujina: Syntyperä, Taustamaa, Kieli, Vuosi, Ikä, Sukupuoli ja Tiedot. [online]. <https://stat.fi/tilasto/vaerak>, viitattu 13.5.2024.

Sutela, H. (2023) Maahanmuuttajien työllisyys Suomessa yli EU-keskitason – työmarkkina-asema heikompi kuin suomalaistaustaisilla. Tilastokeskus. [online]. <https://stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/maahanmuuttajien-tyollisyys-suomessa-yli-eu-keskitason-tyomarkkina-asema-heikompi-kuin-suomalaistaustaisilla>, viitattu 22.9.2024.

Swanljung, M. (2023) Käyttämämme kieli paljastaa kenen tarinaa kerromme. Yhdenvertaisuusvaltuutettu. Blogi. [online]. <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/-/kayttamamme-kieli-paljastaa-kenen-tarinaa-kerromme>, viitattu 12.6.2024.

The Fintech Times (2022) World Remit: COVID – Accelerating the Digital Remittance Revolution. [online]. <https://thefintechtimes.com/worldremit-covid-accelerating-the-digital-remittance-revolution/>, viitattu 13.5.2024.

Terveys- ja hyvinvoinnin laitos (2022) Syrjäntäkemukset. MoniSuomi 2022 ilmiöraportti. [online]. https://www.thl.fi/monisuomi_verkkoraportit/monisuomi22/ilmiot/syrjintakemukset.html, viitattu 22.9.2024.

Tilastokeskus (2023) Maahanmuuttoja lähes 50 000 vuonna 2022. Tiedote 24.5.2023. [online]. <https://stat.fi/julkaisu/cl8n2djzw3b360cvz35t3up2r>, viitattu 8.5.2024.

Tilastokeskus (2024a) Maahanmuuttojen määrä ennätysuuri Suomessa vuonna 2023. Tiedote 25.1.2024, Väestön ennakkotilasto 2023, joulukuu. [online]. <https://stat.fi/julkaisu/clmixlq2e5fnt0bw60d4l2t7g>, viitattu 8.5.2024.

Tilastokeskus (2024b) Syntyperä ja taustamaa. Käsitteet, tietoa tilastoista. [online]. https://stat.fi/meta/kas/syntypera_ja_ta.html, viitattu 13.5.2024.

Tilastokeskus (2024c) Maahanmuutto ennätysellisen korkealla viime vuonna. [online]. <https://stat.fi/uutinen/maahanmuutto-ennatysellisen-korkealla-viime-vuonna>, viitattu 10.5.2024.

Tilastokeskus (2024d) Väkiluvun kasvu suurin lähes 70 vuoteen. Tiedote 26.4.2024, Väestörakenne 2023. [online]. <https://stat.fi/julkaisu/cln1i2dtgwkt0cut9yem67se>, viitattu 13.5.2024.

Tilastokeskus (2024e) Nykyisen tasoinen nettomaahanmuutto ylläpitäisi väkiluvun kasvua. Tiedote 24.10.2024. [online]. <https://stat.fi/julkaisu/cln1i9lg94af80bw1rxn0njfg>, viitattu 27.10.2024.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi, Helsinki, 87–88, 99, 117, 119, 123–127.

Tutkijoiden vetoisuus hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä liittyen lakiin väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi (2024) Drive-tiedosto. [online]. <https://docs.google.com/document/d/1sLld9lf8R1BIDDRv3Nofek0kr9Ob3oNehR91Y3wNitE/edit>, viitattu 22.9.2024.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2019) Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. [online]. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf, viitattu 26.1.2024.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2024a) Kolmen kuukauden työttömyyssääntö. [online]. <https://tem.fi/kolmen-kuukauden-tyottomyysaanto>, viitattu 20.9.2024.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2024b) Hallituksen muutokset kotoutumislain uudistukseen lisäävät maahanmuuttajan omaa vastuuta. Tiedote. [online]. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410877/hallituksen-muutokset-kotoutumislain-uudistukseen-lisaavat-maahanmuuttajan-omaa-vastuuta>, viitattu 20.9.2024.

UN DESA (2015) International Migration Flows to and from Selected Countries: The 2015 Revision, 1. [online]. <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/empirical2/docs/migflows2015documentation.pdf>, viitattu 10.5.2024.

UNHCR (2023) Refugee Data Finder. [online]. <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/>, viitattu 10.5.2024.

UNHCR (2023) UNHCR concerned with new legislation in Latvia. [online]. <https://www.unhcr.org/neu/102005-unhcr-concerned-with-new-legislation-in-latvia.html>, viitattu 15.6.2024.

United Nations (2024) Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. Department of Economic and Social Affairs. [online]. <https://sdgs.un.org/2030agenda>, viitattu 14.5.2024.

UniTeller (2023) Global Remittances: A Brief Overview of Formal vs. Informal Channels. [online]. <https://uniteller.com/ut-blog/formal-vs-informal-global-remittances/>, viitattu 9.5.2024.

Valtioneuvosto (2023) Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. [online]. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165042/Paaministeri-Petteri-Orpon-hallituksen-ohjelma-20062023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, viitattu 11.9.2024.

Valtiovarainministeriö (2024) Kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio 2023: Osittaispäivitys. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:8, 68, 116.

Varjonen, S. (2013) Ulkopuolinen vai osallistuja? Identiteetit, ryhmäsuhteet ja integraatio maahanmuuttajien elämäntarinoissa. Väitöskirja, Sosiaalitieteinen laitos, Helsingin yliopisto. Helsinki, 68, 71–72. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/4fb00cc7-9d85-49ec-bd1a-c50d1402eeef/content>, viitattu 16.11.2024.

Vuori, J. (2021) Tapaustutkimus. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. [online]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/tapaustutkimus/>, viitattu 10.6.2024.

Wallerstein (1975) World inequality. Origins and perspectives on the world system. Black rose books, 23.

Wallerstein, I. (1983) Historiallinen kapitalismi. Gummerus Oy, suom. Tapani Hietaniemi, 1987, 4–6, 30, 50, 67–70, 90–91.

Warnecke-Berger, H. (2021) Dynamics of global asymmetries: how migrant remittances (re-)shape North–South relations, *Third World Quarterly*, 42:11, 2767-2784. [online]. <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/01436597.2021.1954501?needAccess=true>, viitattu 19.11.2024.

Weber, D. (2020) How Money Transfer Companies Squeezed Four Years of Digital Growth Into Just Two Months. *Forbes*. [online]. <https://www.forbes.com/sites/daniel-webber/2020/05/28/how-money-transfer-companies-squeezed-four-years-of-digital-growth-into-just-two-months/?sh=59c11edaa7b6>, viitattu 13.5.2024.

World Bank (2011) Migration and Poverty. Toward Better Opportunities for the Poor. Edited by Edmundo Murrugarra, Jennica Larrison & Marcin Sasin. [online]. <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/da2c72a5-fde5-5dcc-9aed-a3566d40a6cb/content>, viitattu 22.9.2024.

World Bank (2024a) Foreign direct investment, net inflows (BoP, current US\$). [online]. <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD>, viitattu 22.9.2024.

World Bank (2024b) Net official development assistance received (current US\$). [online]. <https://data.worldbank.org/indicator/DT.ODA.ODAT.CD>, viitattu 22.9.2024

World Bank (2024c) Personal remittances received (current US\$). [online]. <https://data.worldbank.org/indicator/BX.TRF.PWKR.CD.DT>, viitattu 22.9.2024.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu (2022) Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomus, 10. [online]. [https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/25249352/157476116/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2022+\(PDF\).pdf/bd9295aa-e49b-9977-fe85-c909c52a8d70/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2022+\(PDF\).pdf?version=1.2&t=1709107422291](https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/25249352/157476116/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2022+(PDF).pdf/bd9295aa-e49b-9977-fe85-c909c52a8d70/Yhdenvertaisuusvaltuutetun+vuosikertomus+2022+(PDF).pdf?version=1.2&t=1709107422291), viitattu 16.11.2024.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu (2024a) Rasismi. [online]. <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/rasismi>, viitattu 14.7.2024.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu (2024b) Lausunto hallituksen esityksestä HE 27/2024 vp kansalaisuuslain muutoksiksi. [online]. <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/documents/25249352/0/Lausunto+hallituksen+esityksestä+HE+27+2024+vp+kansalaisuuslain+muutoksiksi.pdf/b34b7852-0987-c401-dae7-c1cfd2e888fc/Lausunto+hallituksen+esityksestä+HE+27+2024+vp+kansalaisuuslain+muutoksiksi.pdf?t=1715675402356>, viitattu 20.9.2024.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu (2024c) Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomus: Rasismin ja vihapuheen yleistymisen politiikassa on huolestuttava ilmiö. Tiedote. [online]. <https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/-/yhdenvertaisuusvaltuutetun-vuosikertomus-rasismin-ja-vihapuheen-yleistyminen-politiikassa-on-huolestuttava-ilmio>, viitattu 20.9.2024.

Ylöstalo, H., Koskinen, H., Poutanen, M. & Lepistö, T. (2023) Numeroiden voima politiikan journalismissa. Poliitikasta, ajankohtainen ja ajaton tiedeverkkolehti. [online]. <https://politiikasta.fi/numeroiden-voima-politiikan-journalismissa/>, viitattu 16.5.2024.

LIITTEET

Liite 1. Kirjoituskutsu

Kirjoituspyyntö Pro gradu -tutkielmaan

RAHALÄHETYKSIEN ROOLI JA MERKITYS ARJESSA

Opiskelen Turun yliopistossa ja teen lopputyöni muuttoliikkeen rahalähetyksistä. Tutkimuksen tavoitteena on kerätä tietoa rahalähetyksiin liittyvistä tunteista, ajatuksista ja merkityksistä.

Rahan lähettämistä toiseen maahan käsitellään usein vain taloudellisesta näkökulmasta, eikä asiasta pääse kertomaan he, joiden elämässä rahan lähettämällä on iso rooli.

Oletko muuttanut Suomeen jostain toisesta maasta? Lähetätkö rahaa lähtömaahan? Millaisia ajatuksia ja tunteita siihen liittyy? Mikä merkitys rahan lähettämällä on sinulle?

Tutkimuksessa noudatetaan vaitiolovelvollisuutta. Kenenkään osallistujan tietoja ei voi tunnistaa tutkimuksesta.

VOIT KÄYTTÄÄ APUNA HALUTESSASI SEURAAVIA KYSYMYKSIÄ:

- Mitä ajatuksia rahan lähettäminen herättää?
- Miltä rahan lähettäminen tuntuu?
- Mikä merkitys rahan lähettämällä on sinulle?
- Millainen rooli rahan lähettämällä on muuhun yhteydenpitoon verrattuna? Onko rahalähetykset vaikuttaneet jotenkin sosiaalisiin suhteisiin?
- Onko rahan lähettäminen lisännyt kuulumisuuden tunnetta lähtömaan yhteisöön?
- Onko ajankulu vaikuttanut rahan lähettämiseen tai niihin liittyviin ajatuksiin?
- Millaisia ajatuksia sinulla on tulevaisuudesta rahalähetyksien suhteen?

VASTAUSOHJEET:

- Voit kirjoittaa jollain seuraavista kielistä: suomi, ruotsi, englanti, ranska, espanja, italia, swahili, persia/farsi, kurmanji, turkki
- Tekstien pituutta ei ole rajoitettu eli voit kirjoittaa niin paljon kuin haluat.
- Kerro, millaisia ajatuksia ja tunteita rahalähetykset sinussa herättävät.
- Vastauksen voi lähettää joko täyttämällä sähköisesti alla olevan lomakkeen: <https://forms.gle/e2Knq1VQU1gz7c6V7>
- TAI postitse: TALOUSSOSIOLOGIAN OPPIAINE/ELLI PELTONEN, ASSISTENTINKATU 7, 20014 TURUN YLIOPISTO
- Mikäli lähetät kirjoituksen postitse, kirjoita vastaukseesi myös:
 - Nimi ja yhteystiedot, ikä, sukupuoli, milloin muutit Suomeen, mistä maasta muutit Suomeen ja mihin maahan lähetät rahaa. Lisäksi kirjaa ylös, että annat suostumuksen tutkimukseen (suostumuslomake liitteissä)

**LÄHETÄ KIRJOITUS
VIIMEISTÄÄN 28.2.2023**

Lisätietoja:
Elli Peltonen
elli.w.peltonen@utu.fi

Liite 2. Kirjoituskutsun saateviesti

English below

Hei,

Olen Turun yliopiston maisterivaiheen opiskelija ja kirjoitan pro gradu -tutkielmaa muuttoliikkeen rahalähetyksistä. Kerään aineiston tutkielmaan kirjoituspyynnöllä ja kysyisinkin, voisiko teidän yhdistyksessänne olla joku, joka haluaisi osallistua tutkimukseen nimettömänä?

Rahalähetyksiä on tutkittu paljon taloudellisesta näkökulmasta, mutta harvoin asiasta pääsevät kertomaan he, joiden elämässä rahalähetyksillä on iso rooli. Haluan lisätä tutkimuksella ymmärrystä ilmiöstä ja tuoda esiin maahan muuttaneiden omia kokemuksia sekä näkemyksiä aiheesta.

Tutkimukseen voi osallistua, jos on muuttanut Suomeen ja lähettää rahaa johonkin toiseen maahan. Kirjoituspyyntöön voi osallistua jollakin seuraavista kielistä: suomi, ruotsi, englantia, ranska, espanja, italia, swahili, persia/farsi, kurmanji, turkki. Tekstien pituutta ei ole rajoitettu.

Tutkimuksen pääkysymyksenä on millaisia merkityksiä rahan lähettämiseen liittyy ja millaisia tunteita rahan lähettäminen yllirajaisesti herättää. Liitteissä olevasta tiedostosta voi lukea lisää ja tutkimukseen voi osallistua täyttämällä Google Forms -lomakkeen. Lomakkeeseen pääse tästä linkistä: <https://forms.gle/sQBh95XYQ5yjgiJ6>

Olen todella kiitollinen jokaisesta vastauksesta. Jos herää mitään kysyttävää, vastaan mielelläni.

Mukavaa viikon jatkoa!

Ystävällisin terveisin,
Elli Peltonen
Turun yliopisto
Taloussosiologian laitos

Hello dear X,

I am master student from University of Turku and I am currently writing my thesis about migration remittances. I collect my thesis material by writing request and I would like to ask if there is anyone in your association who would like to participate the research anonymously?

Remittances have been studied a lot from a financial point of view, but rarely from the perspective of money senders. I wish to increase understanding of the phenomenon and bring out the migrants' own experiences and views about the topic.

People can participate if they have moved to Finland and send money to another country. Answers to writing request can be written in one of the following languages: Finnish, Swedish, English, French, Spanish, Italian, Swahili, Persian/Farsi, Kurmanji, Turkish. The length of the text is not limited.

The main question in the thesis is what kind of meanings are given to remittances and what emotions are associated with transnational ties through money transfers. You can read more instructions from the attachment file and participation takes place by filling out the Google form. Link to the Google form: <https://forms.gle/sQBh95XYYQ5yjgiJ6>

I am really grateful for every participant. If you have any questions, I am happy to help.

Have a lovely week!

Best regards,
Elli Peltonen
University of Turku
Economic Sociology

Liite 3. Haastattelurunko

Haastattelun tarkoitus: Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa rahalähetyksiin liittyvistä tunteista, ajatuksista ja merkityksistä.

Haastattelun teemojen kertaus: puhutaan Suomeen muuttamisesta, yhteydenpidosta lähtömaahan, monipaikkaisesta identiteetistä ja elämästä, rahalähetyksistä ja niihin liittyvistä tunteista, odotuksista ja kokemuksista.

Haastattelun toteutus: Äänitys x2, haastattelun jälkeen muutan tekstitiedostoksi, jolloin äänitteet tuhotaan saman tien. Haastattelun kesto noin tunti.

Eettiset periaatteet: Osallistuminen vapaaehtoista, haastateltava saa keskeyttää koska tahansa, haastateltavaa ei voi tunnistaa tutkimusaineistosta, tietoja ei luovuteta ulkopuolisille.

1. Perustiedot

- Esittely itsestä
- Muuttoliike Suomeen

2. Yhteydenpito lähtömaahan

- Miten yhteyttä pidetään yllärajaisesti?
- Vierailujen merkitys ja rooli yhteydenpidon osana
- Yhteydenpitoon liitetyt tunteet ja merkitykset
- Tuntuuko, että voi olla läsnä kahdessa eri paikassa yhtä aikaa?

3. Monipaikkainen elämä

- Mitä ajatuksia monipaikkainen elämä herättää kodin ja kuulumisen tunteesta?
- Miten monipaikkaisuutta ylläpidetään?
- Heijastuuko monipaikkaisuus identiteettiin?
- Millaisia tunteita ja ajallisia vaikutuksia monipaikkaisuuteen liittyy?

4. Rahalähetykset taloudellisena ilmiönä

- Kuvaile rahan lähettämistä ja sitä, miksi lähetät rahaa
- Mitä ajatuksia rahalähetykset herättävät taloudellisesta näkökulmasta?

5. Rahalähetyksiin liitetyt tunteet ja merkitykset

- Mitä rahan lähettäminen merkitsee sinulle?
- Millaisia eri tunteita rahan lähettämiseen liittyy?
- Onko rahan lähettäminen vaikuttanut ihmissuhteisiin?

6. Tulevaisuuden haaveet ja ajatukset monipaikkaisesta elämästä ja rahalähetyksistä

7. Lopuksi

- Haluatko vielä itse tuoda jonkin näkökulman esille tähän aiheeseen liittyen, josta emme ole vielä puhuneet, mutta joka olisi olennainen rahalähetyksiin liittyvien tunteiden ja ajatusten kannalta?